MASTER
NEGATIVE
NO. 92-80507-5

AUTHOR:

PERSIUS

TITLE:

A. PERSII FLACCI ET D. IUNI IUVENALIS ...

PLACE:

OXONII

DATE:

[1903]

Master Negative #

92- 80507-5

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

```
BKS/PROD  Books        FUL/BIB   NYCG92-B11479        Acquisitions      NYCG-NS
FIN ID NYCG92-B11479 - Record 1 of 1 - Record added today
+
 ID:NYCG92-B11479            RTYP:a    ST:p    FRN:   MS:   EL:1      AD:02-19-92
 CC:9665   BLT:am     DCF:   CSC:d    MOD:    SNR:        ATC:        UD:02-19-92
 CP:enk      L:lat    INT:   GPC:     BIO:    FIC:0       CON:
 PC:s      PD:1903/          REP:     CPI:0   FSI:0       ILC:          II:0
 MMD:       OR:     POL:     DM:      RR:     COL:        EML:        GEN:   BSE:
 040       NNC‡cNNC
 100 0     Persius.
 240 10    Works.‡f1903
 245 10    A. Persi Flacci et D. Iuni Iuvenalis Saturae‡h[microform].‡ccum addita
        mentis bodleianis recognovit brevique adnotatione critica instruxit S. G
        . Owen.
 260       Oxonii,‡be typographeo Clarendoniano‡c[1903]
 300       [192] p.‡c19 cm.
 490 1     Scriptorum classicorum bibliotheca oxoniensis
 700 01    Juvenal.‡tWorks.‡f1903
 700 10    Owen, S. G.‡q(Sidney George),‡db. 1858.
 830  0    Scriptorum classicorum bibliotheca Oxoniensis
 LDG       RLIN
 QD        02-19-92
```

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 mm   REDUCTION RATIO: 11x

IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB

DATE FILMED: 03.19.1992   INITIALS Emilian

FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management
1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910
301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

A. PERSI FLACCI
ET
D. IVNI IVVENALIS
SATVRAE

SCRIPTORUM CLASSICORUM
BIBLIOTHECA OXONIENSIS

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO
LONDINI ET NOVI EBORACI
APUD HENRICUM FROWDE

A. PERSI FLACCI

ET

D. IVNI IVVENALIS

SATVRAE

CVM ADDITAMENTIS BODLEIANIS
RECOGNOVIT
BREVIQVE ADNOTATIONE CRITICA INSTRVXIT

S. G. OWEN
AEDIS CHRISTI ALVMNVS

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO

OXONII
Excudebat Horatius Hart
Typographus academicus

PRAEFATIO

Codicvm Persi saturas complectentium longe antiquissimi, libri rescripti Bobiensis (*Bob.*), hodie Vaticani 5750 (Iuvenalis et Persii fragmenta Bobiensia edita a Georgio Goetz. Ienae 1884), circa finem saeculi quarti exarati folia duo continent Pers. i. 53–104, Iuvenal. xiv. 323—xv. 43, fragmenta exilia lacerati exemplaris, cuius indigna sors. Sed bonitate librorum, quibus fruimur, levatur rei iniquitas; cum Persio alterum scriptorem Latinum sincerius traditum vix reperias, cuius textus membranarum fide totus innitatur, coniectoris arte nusquam egeat. Vnius dumtaxat memini coniecturae, quae forsitan aliquibus lenocinetur (imposuit nuper Stanwellio aliisque *Class. Rev.* ii. 85, xvi. 283), Heinrichi nimirum *vetulum* pro *ve tuum* (iii. 29) divinantis (ipse mox *fatuum* fatue praetulit): sed codicum scripturam nolui evertere, qua poeta anguste, ut fit, presseque significet efferri superbia trossulum quendam vel quod suum municipalem censorem in recognitione salutet, vel quod trabeatus ita faciat.

Codicum, quotquot innotuerunt, tres ordinem ducunt, quorum duos Montepessulanum 212 (*A*) et Vaticanum H 36 (*B*) ab eodem fonte derivatos arta propinquitate inter se adstringi constat tam propter lectionum consensionem quam propter subscriptionem in fine choliamborum utrobique positam:

Flavius Iulius Tryfonianus Sabinus v. c. protector domesticus temptavi emendare sine antigrapho meum et adnotavi Barcellone consulibus dominis nostris Arcadio et Honorio v[1].

[1] Ita legitur in *A* post choliambos (eadem fere *B*) FLAUII . IUL . TRẼ . NN . SABINI UT P(R)OTECTOR DOMES|TICUS TEMPTAUI EMENDARE SINE ANTIGRAPHO ME|ũ ET ADNOTAUI BARCELLONE CS̃S D̃S Ñ̃N AR|CKADIO ET HONORIO Q. Alteram praeterea subscriptionem exhibet *A* ad finem Noni ante Persi initium in margine folii 66 aversi, quam exscripsi cum Iahni supplementis (Berichte über die Verhandlungen

Codex Montepessulanus bibliothecae medicae n. 212 (*A*), membranaceus, litteris minusculis carolingicis saeculo nono exeunte scriptus, correctus manu aequaeva, glossis scholiisque non ita multis ornatus, continet Nonium Marcellum, Persium, Prisciani versus *de est et non*, nescio quod glossarium. Collatum anno 1857 a Michaeli ipse denuo contuli Oxoniae quo libros pretiosos Montepessulanos, benigne intercedente Edmundo I. Monson, equite Balneato magnae crucis, legato inter Francogallos Britannico, incredibili liberalitate meum in usum misit Delcassius, Francogallorum magistratus egregius.

Vaticanus tabularii basilicae Vaticanae H 36 (*B*), membranaceus, saeculo circiter nono scriptus est; huius Iahnio et Buechelero notitiam debeo: cf. Chatelain, *Paléographie des classiques Latins*, x. 121.

Hisce duobus constat familia recensione Sabiniana stabilita, a qua longe dissidet

Montepessulanus bibliothecae medicae n. 125 (*P*), membranaceus, litteris minusculis carolingicis circa annum 900 iudice Falconero Madan scriptus, correctus manu aeque antiqua (P^2), quae persaepe pristinam lectionem erasit, postea duabus recentissimis altera saeculi xiv (P^3) saeculi

der Kgl. sächsischen Gesellschaft der Wissenschaft zu Leipzig, 1851, p. 332) [*Iulius T*]RYFO[*nianus Sa*]BIN' [*prot*]ECTOR [*domesticus*] LEGI [*meum d.*] D · N · N · [*Arcadio et*] HONOR[*io quinqu*]IES CONS [*prou*]T PO[*tui sin*]E MA[*gistro*] EM̄DANS [*adnota*]UI. ANNO [*aetatis*] XXX^{mo} ET MI[*litiae q*]UARTO [*in civi*]TATE TOLOSA. Haec ad Nonium perverse rettulit Lucianus Mueller (ed. Noni ii p. 260), Sabinumque Noni emendatorem imaginarium sibi finxit; quem altera subscriptio post choliambos posita satis redarguit, ne dicam penitus scrutanti constare hanc priorem subscriptionem propter angustias paginae, plus spatii margini Noni quam Persi largientis, iuxta Nonium casu adfixam ex alio Persi codice huc descriptam esse. De litteris v. c. (sic Iahnius, UT cod. *A* VI cod. *B*) i.e. vir clarissimus (C. I. L. xi. 830 Fl. Vitalis v. c. protec. et notarius) dubitari potest. Malim enucleare v. p. i. e. vir perfectissimus, quod in scripturam codicis *A* melius quadrat: cf. C. I. L. iii. 1805 M. Aur. Valerius v. p. ducen[ari]us ex protectorib[us] lateri[s] divini. iii. 4185 Fl. Dalmatius v. p. ex pro[tect.], qui vixit an. XL. Vide Theodorum Mommsen ephem. epigr. v. 121.

xv altera (P^4): glossis praeterea scatet scholiisque uberrimis eodem circiter tempore, quo ipse codex, adpictis. Conservatum olim in celeberrimo coenobio Laurishemensi testatur nomen Laurisheim folio extremo bis notatum; unde ad P. Pithoeum degressus, qui castigando poetae primus operam insumpsit, Pithoeanus volgo vocatur. Continet Persium et Iuvenalem. Post Bertinum et Beerum, qui in Spicilegio Iuvenaliano (Lips. 1885) fusius tractavit, ipse non sine eventu denuo contuli.

Hic codex a Sabiniano archetypo abhorret; quorum uter utri praeferatur etsi primo obtutu ambigi possit, tamen post egregias Biegeri curas (de Auli Persii Flacci codice Pithoeano recte aestimando, Berol. 1890) vix quisquam dubitabit quin Pithoeanus corruptelis immunior sit. Hunc codicem quasi primarium amplexus illam mihi normam proposui ut consensum codicum *ABP* in primis, ubi discrepent, *P* potiorem auctorem habuerim, Pithoeani manifestos errores ex Sabinianis correxerim. Ceteri codices, quorum ingens numerus, multifariam interpolati parvique momenti sunt; neque tamen omnino spernendi, cum aliquotiens eorum ope vitia codicum *ABP* sanari possint. Iis quos congessit Iahnius in editione maiore (Lips. 1843) addidi hosce duo:

Oxoniensem, bibliothecae Bodleianae Auct. F. 1. 15 (*O*), membranaceum, saeculo x in Britannia litteris carolingicis minusculis scriptum, a me collatum: de quo ac de Cantabrigiensi disputavit Georgius R. Scott, *Class. Rev.* iv. 17 sqq., 241 sqq.

Cantabrigiensem collegii sacrosanctae Trinitatis, O. iv. 10 (*T*), membranaceum, saeculo x in Britannia scriptum. Continet Persium et Iuvenalem. Persium contulit Conington: Iuvenalis collationem a se factam mihi comiter impertiit amicus meus Georgius R. Scott. Ipse codicem benignitate Cantabrigiensium Oxoniam missum sedulo excussi ac nonnulla retractavi.

Praeter fragmenta Bobiensia supra commemorata nullus codex Iuvenalis, quod scimus, saeculo nono vetustior est; cuius aetatis nonnulli, recentiores plurimi exstant; quibus conferendis divolgandisque Rupertius Achaintrius Iahnius Hosius (app. crit. ad Iuvenalem, Bonnae 1888: de Musei Britannici codicibus vide Ericum O. Winstedt, *Class. Rev.* xvi. 40 sqq.) alii operas dederunt laboriosas hercule, cum poetae, splendore sententiarum litteratis identidem probati, tot quot vix ullius alterius scriptoris codices in bibliothecarum scriniis latitent. Inter quos praestantia longe excellit idem Montepessulanus 125 (*P*), qui Persio tantum prodest: is ab archetypo sincero haustus firmamentum recensionis praebet. Cuius libri manus altera (P^2), quae multa erasit correxit supplevit, e libro alienae ne dicam peioris familiae lectiones trahebat; ac dum correctoris partes affectat, eversoris haud raro exsecuta est. Opportune igitur contigit ut scholiorum lectiones atque commenta (Σ), margini adscripta, quae correctoris industriam effugerunt, ita cum primae manus lectionibus congruant, ut plerumque incerta confirment, deleta suppeditent, subsidium denique idoneum laboranti codici ferant. Dolendum est autem quod in nullo nisi Pithoeano codice leguntur universae Iuvenalis saturae ex eodem incorrupto fonte ductae; quodque solius Pithoeani, qui sicut omnia humana nonnumquam peccavit, testimonio confidendum est. Sed opitulantur aliquatenus auctores hi:

Codex Vallae vetustus, qui vix octavam saturam (viii. 198) egressus est; ex quo nonnulla transcripsit G. Valla in editionem Venetam a. 1486.

Scidae Arovienses quinque, Aroviae repertae, saeculo decimo exeunte aut undecimo ineunte scriptae, versus circa 425 saturarum II, III, VI, VII exhibentes: quae quidem fragmenta misere truncata cum Pithoeani tam lectionibus quam ipsa paginarum forma egregie conspirant (H. Wirtz, *Hermes*, xv. 437 sqq.; Beer, *Spicilegium*, p. 24 sqq.).

Florilegium Sangallense quod singulari remedio uni versui (viii. 148) succurrit (Chr. Stephan, *Rhein. Mus.*, xl. p. 263).

Codices reliqui (ω) ab his sectam plane diversam secuti adfinitate propinqua neque tamen omnino aequabili inter se coniuncti recensionis alterius conformationem ita effinxerunt ut ista bis terve deinceps inscitia coniectorum commaculata potius quam emaculata sit: cuius generis praesertim memoria digni a Iahnio Buechelero Hosio advocati hi, Vaticanus Vrbinas 661 saec. x, Parisini 7900 saec. ix, 8071 saec. x, 9345 saec. xi, Vindobonensis 107 saec. ix | x, 111 saec. x, Laurentianus 34. 42 saec. xi, Leidensis 82 saec. xi, Monacensis 408 saec. xi, qui cum Pithoeano saepe concordat. Talium librorum vasta farrago, fucata species; sed imbecilli plerumque veritatis signiferi. Inter quos enitet Oxoniensis, bibliothecae Bodleianae Canonicianus Lat. 41 (*O*), membranaceus, litteris langobardicis saeculo xi scriptus, qui versus xxxvi saturae sextae adhuc incognitos servavit. Insignis quidem Winstedti nostri laus, qui tam pretiosas reliquias in lucem protraxerit (*Class. Rev.* xiii. 201 sqq.), cuius collationem, sicubi incuria labebatur, denuo excusso codice sedulo retractavi. Accedit praeterea Cantabrigiensis collegii sacrosanctae Trinitatis O. iv. 10 (*T*), de quo verba modo facta. Accedunt etiam Mediolanenses Ambrosianus R. 54 (*Ambr. R.*) et Ambrosianus S. 53 (*Ambr. S.*), olim P. Candidi, ambo membranacei, saeculo xi scripti (sed hoc ille paulo vetustior) scholiis glossisque instructi. Contuli Mediolani. Praeter hos decem Venetos (*Ven.*) excussi, unum n. 12. 13 saeculi xiv, Iuvenalem Persiumque continentem; alterum F. A. 456, cuius primum folium membranaceum, saeculo xiv, reliqua pars saeculo xv in papyro scripta. Octo reliqui Veneti saeculo xv exarabantur, qui sunt n. 12. 12 membranaceus: n. 12. 14 membranaceus, summario metrico saturarum distinctus: membranacei n. 12. 119, n. 12. 126, huic desinenti post xiv. 104

manus altera posthac addidit xiv. 117–137: n. 12. 156 papyraceus: n. 12. 157 membranaceus, Persium etiam continens: n. 12. 163 papyraceus, Horati saturas et Iuvenalem inde a i. 103 continens: n. 12. 193 membranaceus, Iuvenalem a iii. 80 deinde Persium continens. Praeter hos duo nullius pretii Ravennates n. 109 et 195 saeculi xv inspexi. Hactenus de codicum supellectile.

Iuvenalis saturas quarto fere saeculo recensuit Nicaeus, quo tempore poetae, a Servio grammatico haud raro laudati, studia revirescebant (Ammian. Marcell. xxviii. 4. 14); quem etiam creditote commentarium istud composuisse quod scholiis melioribus, quae dicuntur Pithoeana, subiacet. Recensionis Nicaeanae testes sunt Laurentianus 34. 42 et Leidensis 82, quorum ille in fine quintae saturae *Legi ego Niceus apud M. Serbium Romae et emendaui*, in initio septimae hic subscribit *Legi ego Niceus Romae apud Seruium magistrum et emendaui*; cuiusmodi subscriptionem etiam in archetypo Pithoeani in fine libri primi ante saturam sextam rarescentibus ibidem in ipso codice scholiis olim locum tenuisse iure colligitur. Post Nicaeum saturas recensuerunt etiam Epicarpius et Exsuperantius, quo tempore quibusve rationibus incertum: horum curas commemorat subscriptio Parisino 9345 in fine sextae saturae addita: *decē iuuenalis explicit lib. secund̄ incipit lib̄. iii. Legente aepicarpio scrinbentis exuperantio seruo.* Ex his Nicaei et Epicarpii recensionibus Pithoeanum ceterosque codices (ω) pendere praemonstrante Buechelero inter criticos iam constat. Sed Pithoeanus auctor locupletior; reliqui ulteriora perpessi Cornutum nescioquem, scholiorum peiorum conditorem (Höhler, *Die Cornutus-Scholien*, *Philolog.* liii. p. 505 sqq.) et Hiericum Antissiodorensem (indicante scholio ad ix. 37 in Laur. 34. 42 et Parisino uno *unus pes deest versui Graeco, quem magister Hiericus scire non potuit*) corruptores sibi nacti sunt.

Iam vero haeret res in Oxoniensi, qui solus omnium post

vi. 365 versus xxxvi de cinaedis domesticis servavit. Is autem codex, quamquam cum Pithoeano saepe facit, tamen sescentiens a codicibus deterioribus (ω) stat. At quomodo tandem factum est ut in hunc delapsi sint isti versus, qui nusquam alibi leguntur? Quod nisi solvatur aenigma, fictos subditiciosque pronuntiari par est. Ita quidem iudicavit Buecheler, limati ingeni vir de Iuvenale optime meritus, qui statuit festinantius quam verius tam fragmenta Bodleiana quam versus post vi. 614 in plerisque libris omissos saeculo quarto ab imitatore quodam antiquario compositos esse, correpta ultima syllaba vocis *promittit* inprimis offensus, cui emendandae quod frustra incubuit valde miror, si vero saeculo quarto fragmenta scripta sunt. Sed Buechelero nemo adsentitur, aut post Wilsoni (*American Journal of Philology*, xxii. 268 sqq.) subtilem refutationem adsentiri poterit. Reinachius vero (*Rev. Archéologique*, xxxiv. 448 sqq.) et Ellis noster (*The new fragments of Juvenal*, Oxford) duplices curas Aquinati sine certis indiciis iniunxerunt, grammatico novicio nimis confisi (vita viii. Iahn) Iuvenalem in exilio ampliasse saturas et pleraque mutasse confirmanti. Equidem statim repertis additamentis (*Class. Rev.* xiii. 267) folium versuum circa xxx ex archetypo aliquando excidisse decrevi, quam opinionem Housmanus (*Class. Rev.* xv. 265) et Winterfeldius (*Gött. gel. Anz.* 1899, p. 895 sqq.) nuper amplexi sunt, et hic de foliis archetypi librorum Pithoeani et Aroviensis versus xxix continentibus multa disseruit. Sed iam vereor ut haec ratio parum prosit. Nam cum *O* totiens cum familia ω congruat, aliquotiens cum *P*, cur, si archetypi folium periit, *O* solus omissa reposuit? Id nemo edocuit, securis omnibus et cardinem ignorantibus, in quo tota quaestio versatur. Vna solum via, si quid video, nodus expediri potest. Equidem censeo in codice Oxoniensi strui trivialem Iuvenalis textum, qualis ante Nicaeum lectitabatur: versus Canonicianos suopte ingenio ita expulisse

Nicaeum ut ultimis quinque in tres redactis, tres versus sic contractos post 345 poneret, liquidumque orationis flumen interrumperet. Igitur Maasio (*Archiv. f. Lat. Lex.* 1899, p. 419 sqq.) et Housmano ducibus fragmenta loco quo leguntur in codice inserui. Sic spinoso agro purgata rudera; reddita Iuvenali lux. Nam quivis nostram dispositionem concinniorem, veternosam Nicaei iudicabit. Iam tandem liquet cur Oxoniensis aliquotiens cum Pithoeano (i. 47, 68, 86, 106, 114, 145; ii. 116, 140; iii. 210, 259; v. 24, 63–4, 88; vi. 13, 159, 474; vii. 100; viii. 163; ix. 26; x. 197; xiv. 38), saepius cum ceteris (ω) consentiat; cur nonnumquam fere unus rectum tradat (ii. 45; iii. 218; iv. 148; vi. 561; vii. 130; xv. 75, 145). Agnoscitis videlicet recensionem ceteris omnibus antiquiorem planeque singularem. Ac ne quis miretur rem tam insperatam fortuna aliqua evenisse, reminiscatur eodem fere fato Persi duo tantum codices Sabini recensionem praeferre. Num secus de Iuvenale decernamus? Num unum saltem priscae recensionis exemplar negemus adhuc exstare? Num tamquam ficticia praecidantur ea quae, nisi caecutiamus, verba plena indignationis irae vigoris acerbitatis ab ipsis capsis poetae divini tandem aliquando erepsisse fateri oportet?

De additamentis Bodleianis (*Class. Rev.* xiii. 267; xvi. 406 sqq.) deque variis Iuvenalis locis (*Class. Rev.* vii. 400 sqq.; ix. 346 sqq.; xi. 399 sqq.; xii. 441; xiv. 87 sq.) alias fusius disserui. Orthographiam, quae consuetudini servit ideoque saepe mutata est (Quintil. *Inst. Or.* I. 7. 11), malui ex ipsis codicibus Montepessulanis, auctoribus huius rei in primis locupletibus, recipere quam normam quandam rigidam meo aliorumve arbitrio poetis veteribus praescribere.

Restat ut gratias agam amicis meis Ioanni G. C. Anderson, Thomae Gulielmo Allen, quorum ille consilio adiuvit, hic multis districtus negotiis laborem tamen iniucundum plagularum corrigendarum comiter suscepit.

Scribebam Oxonii
Mense Novembri MDCCCCII.

A. PERSI FLACCI SATVRARVM LIBER

SIGLA

A = Montepessulanus 212
B = Vaticanus tabularii basilicae Vaticanae H 36
a = consensus codicum AB
P = Montepessulanus 125, olim Pithoeanus
P^2 = codicis Pithoeani manus emendatrix
O = Oxoniensis bibliothecae Bodleianae Auct. F. 1. 15
T = Cantabrigiensis collegii sacrosanctae Trinitatis O. iv. 10
γ = consensus codicum OT
Bob. = fragmenta libri rescripti Bobiensis
ω = codices reliqui omnes aut complures
ς = codicum reliquorum pars

VITA A. PERSI FLACCI DE COMMENTARIO PROBI VALERI SVBLATA

Aulus Persius Flaccus natus est pridie nonas Decembris Fabio Persico L. Vitellio coss., decessit VIII kalendas Decembris P. Mario Afinio Gallo coss.

Natus in Etruria Volaterris, eques Romanus, sanguine et affinitate primi ordinis viris coniunctus. Decessit ad octavum miliarium via Appia in praediis suis.

Pater eum Flaccus pupillum reliquit moriens annorum fere sex. Fulvia Sisennia [mater eius] nupsit postea Fusio equiti Romano et eum quoque extulit intra paucos annos.

Studuit Flaccus usque ad annum XII aetatis suae Volaterris, inde Romae apud grammaticum Remmium Palaemonem et apud rhetorem Verginium Flavum.

Cum esset annorum XVI, amicitia coepit uti Annaei Cornuti ita ut nusquam ab eo discederet; a quo inductus aliquatenus in philosophiam est.

Amicos habuit a prima adulescentia Caesium Bassum poetam et Calpurnium Staturam, qui vivo eo iuvenis decessit. Coluit ut patrem Servilium Nonianum. Cognovit per Cornutum etiam Annaeum Lucanum aequaevum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore tragicus fuit sectae poeticae, qui libros philosophiae reliquit. Sed Lucanus mirabatur adeo scripta Flacci, ut vix se retineret recitante eo

5 Publio *Lipsius*: rubio *uel* rubrio *codd.* asinio *codd. cf. Tac. Ann.* xiv. 48 10 mater eius *om. codd. quidam* fuscio *uel* ruscio *codd.* 16 a quo *om. codd. quidam* 20 ut *om. codd.* 22 grammaticus *Martinius* 23 stoicae *Pithoeus* 24 recitantẽ clamore quae illa *codd.*

de more quin illa esse vera poemata, sua ludos diceret. Sero cognovit et Senecam, sed non ut caperetur eius ingenio. Vsus est apud Cornutum duorum convictu doctissimorum et sanctissimorum virorum acriter tunc philosophantium, Claudi Agathurni medici Lacedaemonii et Petroni Aristocratis Magnetis, quos unice miratus est et aemulatus, cum aequales essent Cornuti, minor es*set* ipse.

Idem decem fere annis summe dilectus a Paeto Thrasea est ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam eius Arriam uxorem habente.

Fuit morum lenissimorum, verecundiae virginalis, formae pulchrae, pietatis erga matrem et sororem et amitam exemplo sufficientis.

Fuit frugi, pudicus.

Reliquit circa HS viciens matri et sorori scriptis tantum ad matrem codicillis. Cornuto rogavit ut daret sestertia, ut quidam dicunt, C, ut alii, L et argenti facti pondo viginti et libros circa septingentos Chrysippi sive bybliothecam suam omnem. Verum a Cornuto sublatis libris pecunia sororibus, quas heredes frater fecerat, relicta est.

Scriptitavit et raro et tarde. Hunc ipsum librum imperfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt ultimo libro, ut quasi finitus esset. Leviter correxit Cornutus et Caesio Basso petenti, ut ipse ederet, tradidit edendum.

Scripserat in pueritia Flaccus etiam praetextam et hodoeporicon librum unum et paucos in socrum Thraseae in Arriam matrem versus, quae se ante virum occiderat. Omnia ea auctor fuit Cornutus matri eius ut aboleret.

1 suo ludo faceret *codd.* 5 agaturini *uel* agaturrini *codd.*: Agathemeri *Reinesius* Aristocratis *Pithoeus*: aristotegratis *codd.* 7 minores ipse *codd.*; *correxi* 17 quidam *C* (*uel* centies) ut alii uolunt et *codd.* 19 pecuniã . . . reliquit et *codd.* 22 dempti *corruptum uidetur*: *conieci* additi, *de choliambis puta dictum* 23 contraxit *uel* recitauit *codd.*: correxit *Laurentianus* 25 et *ὁδοιπορικῶν Pithoeus*: oschoporicon *Buecheler* 26 in socrum *Casaubonus*: sororum *codd.*

DE VITA PERSI

Editum librum continuo mirari homines et diripere coeperunt.

Decessit autem vitio stomachi anno aetatis xxx.

Sed mox ut a schola magistrisque devertit, lecto Lucili libro decimo vehementer saturas componere studuit. Cuius libri principium imitatus est sibi primo, mox omnibus detrectaturus cum tanta recentium poetarum et oratorum insectatione, ut etiam Neronem principem illius temporis inculpaverit. Cuius versus in Neronem cum ita se haberet 'auriculas asini Mida rex habet,' in eum modum a Cornuto ipso tantum nomine mutato est emendatus 'auriculas asini quis non habet?' ne hoc in se Nero dictum arbitraretur.

3 xxiix *Reitz* 5 instituit *codd. quidam* 10 ipse tantum modo est *codd. plerique. cf. Pers.* i. 121

TESTIMONIA

Qvintilianvs *Inst. Or.* X 1, 94 Multum et verae gloriae quamvis uno libro Persius meruit.

Martialis IV 29 7

Saepius in libro numeratur Persius uno
quam levis in tota Marsus Amazonide.

Iohannes Lydvs *De mag.* I 41 *Πέρσιος δὲ τὸν ποιητὴν Σώφρονα μιμήσασθαι θέλων τὸ Λυκόφρονος παρῆλθεν ἀμαυρόν.*

PERSI SATVRARVM

LIBER

I

O cvras hominum, o quantum est in rebus inane!
'quis leget haec?' min tu istud ais? nemo hercule. 'nemo?'
vel duo vel nemo. 'turpe et miserabile.' quare?
ne mihi Polydamas et Troiades Labeonem
praetulerint? nugae. non si quid turbida Roma
elevet, accedas examenque improbum in illa
castiges trutina, nec te quaesiveris extra.
nam Romae est quis non? ac si fas dicere—sed fas
tunc cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste
aspexi ac nucibus facimus quaecumque relictis,
cum sapimus patruos; tunc tunc ignoscite. 'nolo.'
quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
  scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
grande aliquid quod pulmo animae praelargus anhelet.
scilicet haec populo pexusque togaque recenti
et natalicia tandem cum sardonyche albus
sede legens celsa, liquido cum plasmate guttur
mobile conlueris, patranti fractus ocello.
tunc neque more probo videas nec voce serena
ingentis trepidare Titos, cum carmina lumbum
intrant, et tremulo scalpuntur ubi intima versu.

I Persii flacci satirarum incipit *a*: Thebaidorum persi satura *P*: Incipit Liber Persii Flacci Satirarum Primus *O* 6 examenue *P*: *corr.* P^2 7 quaesiuerit *a* 8 romaest *a* est *om.* ς ac] a ς 9 tum *a* 12 petulantis plenae *P* 14 quo *a* 15 pexus *a* (que *add.* A^2) 16 albus *ex* altus *P* 17 leges ς 18 colluerit ς fraetus *a* 19 tunc] hic aP^2

tun, vetule, auriculis alienis colligis escas,
auriculis quibus et dicas cute perditus 'ohe'?
'quo didicisse, nisi hoc fermentum et quae semel intus
innata est rupto iecore exierit caprificus?'
en pallor seniumque. o mores, usque adeone
scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
'at pulchrum est digito monstrari et dicier "hic est";
ten cirratorum centum dictata fuisse
pro nihilo pendes?' ecce inter pocula quaerunt
Romulidae saturi quid dia poemata narrent.
hic aliquis cui circum umeros hyacinthina laena est,
rancidulum quiddam balba de nare locutus
Phyllidas Hypsipylas, vatum et plorabile siquid,
eliquat ac tenero subplantat verba palato.
adsensere viri: nunc non cinis ille poetae
felix? non levior cippus nunc inprimit ossa?
laudant convivae: nunc non e manibus illis,
nunc non e tumulo fortunataque favilla
nascentur violae? 'rides' ait 'et nimis uncis
naribus indulges. an erit qui velle recuset
os populi meruisse et cedro digna locutus
linquere nec scombros metuentia carmina nec tus?'
  quisquis es, o modo quem ex adverso dicere feci,
non ego cum scribo, si forte quid aptius exit,
quando hoc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
laudari metuam, neque enim mihi cornea fibra est.
sed recti finemque extremumque esse recuso
'euge' tuum et 'belle.' nam 'belle' hoc excute totum:
quid non intus habet? non hic est Ilias Atti

22 tunc *α* 23 perdito soae *α* 24 quod *α* fermentatum P^2 27 sicire *α* tuum *α* 28 ad *α* 30 pendas *α*P^2 31 satyri *P*: satuli *α* quis . . . narret *α* 32 circa *α* 34 uanum *P* prorabile (or *in ras. A*) *α* siquis *P* 36 non] nunc A^2*γϛ* illi *α* 39 et *α* 40 ait] ast *α* 42 hos *α* 44 feci] fas est *α* 45 conscribo *α* 46 *post* 47 *ponunt α* 46 haec *αγϛ* 47 mihi *om. α*

ebria veratro? non siqua elegidia crudi
dictarunt proceres? non quidquid denique lectis
scribitur in citreis? calidum scis ponere sumen,
scis comitem horridulum trita donare lacerna,
et 'verum' inquis 'amo, verum mihi dicite de me.'
qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
pinguis aqualiculus propenso sesquipede extet.
o Iane, a tergo quem nulla ciconia pinsit,
nec manus auriculas imitari mobilis albas,
nec linguae, quantum sitiat canis Apula, tantae.
vos, o patricius sanguis, quos vivere fas est
occipiti caeco, posticae occurrite sannae.
  quis populi sermo est? quis enim nisi carmina molli
nunc demum numero fluere, ut per leve severos
effundat iunctura unguis? 'scit tendere versum
non secus ac si oculo rubricam derigat uno.
sive opus in mores, in luxum, in prandia regum
dicere, res grandes nostro dat Musa poetae.'
ecce modo heroas sensus adferre docemus
nugari solitos graece, nec ponere lucum
artifices nec rus saturum laudare, ubi corbes
et focus et porci et fumosa Palilia faeno,
unde Remus sulcoque terens dentalia, Quinti,
cum trepida ante boves dictatorem induit uxor
et tua aratra domum lictor tulit. euge poeta!
est nunc Brisaei quem venosus liber Acci,

51 siquelege dia *α*: siqua legidia A^2: siqu*a e*legidia *P* (a e *in ras.*) 53 cereis *α* 54 trito *α* laconna *α* 57 propenso *Pγ*: protenso *αω Bob.*: protento *Priscianus G. L. K.* ii. 251 58 pinsit *PT*: pincsit *B*: pin sit *A*: pinxit *ω*: 'ambiguum pisat an pisit legendum sit' *Diomedes G. L. K.* i. 373 59 imitata est *αω*P^2 60 tantum *ϛ* 61 ius est *Pϛ* 65 et fundat *Bob.*: *unde* ecfundat *scribitur* 66 dirigat P^2*ωBob.* 69 docemus *PϛBob.*: uidemus P^2*αω* 72 pal*il*ia (lili *in ras.*) *P* 73 sulcosque *Bob.* dentialia *P*: a *erasit* P^2 74 cum *P*: quem P^2 *αω Bob.* dictatorem *Pαω Bob.*: dictaturam P^2*ϛ*: dictatura *ϛ*

sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur
Antiopa, aerumnis cor luctificabile fulta?
hos pueris monitus patres infundere lippos
cum videas, quaerisne unde haec sartago loquendi
venerit in linguas, unde istud dedecus in quo
trossulus exultat tibi per subsellia levis?
nilne pudet capiti non posse pericula cano
pellere, quin tepidum hoc optes audire 'decenter'?
'fur es' ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
librat in antithetis, doctas posuisse figuras
laudatur, 'bellum hoc.' hoc bellum? an, Romule, ceves?
men moveat? quippe et cantet si naufragus, assem
protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
ex umero portes? verum nec nocte paratum
plorabit, qui me volet incurvasse querella.
'sed numeris decor est et iunctura addita crudis.
claudere sic versum didicit "Berecyntius Attis"
et "qui caeruleum dirimebat Nerea delphin,"
sic "costam longo subduximus Appennino."
"arma virum" nonne hoc spumosum et cortice pingui,
ut ramale vetus vegrandi subere coctum?'
quidnam igitur tenerum et laxa cervice legendum?
'"torva Mimalloneis inplerunt cornua bombis,
et raptum vitulo caput ablatura superbo
Bassaris et lyncem Maenas flexura corymbis

78 Antiope *Bob.* 81 istut *P*: *corr.* P^2: istuc *a* *Bob.* 85 rosis *a* 86 doctus *Casaubon* 87 laudatu (r *add.* P^2) *P*: laudatus *Bob.*: laudatis *a* bellum hoc bellum *a*: bellum hoc bellum est γς cebes *Bob.*: ciues P^2: crisas A^2 88 moneat *a* 90 portes (e *in ras.* uel a *supra scr.* P^2) *P* 91 querellas *Bob.* 92–102 *distinxi; ut uu.* 92–97, 99 102 *amicus Persi, u.* 98 *Persius ipse loquatur* 92 cruris *a*: *corr.* A^2 *Bob.* 93 cludere si *a* dedicit *a*: didici (t *add.* P^2) bere cynthius *P* 94 delphi (delphin A^2) *a* 95 sic *Bob.* O^2: si *a*γ*P*ω 96 cortice *P*A^2ω: uertice *a* 97 uegrandi *Seruius Aen.* xi. 553 *Porphyrion Hor. S.* i. 2. 129: praegrandi *P*aω *Bob.* 99 toruam mallonis *a*: *corr.* A^2: torba mimilloneis (mimall. P^2) *P* 101 lyncae *P*: licet *a*: lincen A^2 corimpis *a*

euhion ingeminat, reparabilis adsonat echo."'
haec fierent, si testiculi vena ulla paterni
viveret in nobis? summa delumbe saliva
hoc natat in labris, et in udo est Maenas et Attis,
nec pluteum caedit, nec demorsos sapit unguis.
'sed quid opus teneras mordaci radere vero
auriculas? vide sis ne maiorum tibi forte
limina frigescant, sonat hic de nare canina
littera.' per me equidem sint omnia protinus alba.
nil moror. euge omnes, omnes bene, mirae eritis res.
hoc iuvat? 'hic' inquis 'veto quisquam faxit oletum.'
pinge duos anguis, 'pueri, sacer est locus, extra
meite': discedo. secuit Lucilius urbem,
te Lupe, te Muci, et genuinum fregit in illis;
omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
tangit et admissus circum praecordia ludit,
callidus excusso populum suspendere naso:
me muttire nefas? nec clam? nec cum scrobe? nusquam?
hic tamen infodiam. vidi, vidi ipse, libelle:
auriculas asini quis non habet? hoc ego opertum,
hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. audaci quicumque adflate Cratino
iratum Eupolidem praegrandi cum sene palles,
aspice et haec, si forte aliquid decoctius audis.
inde vaporata lector mihi ferveat aure,
non hic qui in crepidas Graiorum ludere gestit
sordidus, et lusco qui possit dicere 'lusce,'

103 uenulla *Bob.* 104 summe *a*: *corr.* A^2 105 aitis *a* 107 uerbo *P* 108 sis *om.* *a* 109 camena *a* 110 abba *a*: *corr.* A^2 111 marore *a* (moror A^2) omnes omnes ς: omnes *aP*: omnes etenim γω 113 pinguedo sanguis *a* exita *A* (extra A^2) 114 mei cedis seuit cedo lucilius *a*: *corr.* A^2 118 collidus *a*: *corr.* A^2 119 men P^2ς scribe *a*: *corr.* A^2 121 auricula *a* 123 afflante cradina (-o A^2) *a* 124 eupoliden *P* 127 cratorum (graiorum A^2) laudere *a* 128 es *a* (et A^2) possis *a*

seque aliquem credens, Italo quod honore supinus
fregerit heminas Arreti aedilis iniquas,
nec qui abaco numeros et secto in pulvere metas
scit risisse vafer, multum gaudere paratus
si cynico barbam petulans nonaria vellat.
his mane edictum, post prandia Callirhoen do.

II

HVNC, Macrine, diem numera meliore lapillo,
qui tibi labentis apponet candidus annos.
funde merum genio. non tu prece poscis emaci,
quae nisi seductis nequeas committere divis.
at bona pars procerum tacita libabit acerra.
haut cuivis promptum est murmurque humilesque susurros
tollere de templis et aperto vivere voto.
'mens bona, fama, fides' haec clare et ut audiat hospes:
illa sibi introrsum et sub lingua murmurat 'o si
ebulliat patruus, praeclarum funus!' et 'o si
sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus heres
inpello, expungam, nam et est scabiosus et acri
bile tumet; Nerio iam tertia conditur uxor.'
haec sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
mane caput bis terque et noctem flumine purgas.
heus age, responde (minimum est quod scire laboro)
de Iove quid sentis? estne ut praeponere cures
hunc — cuinam? cuinam? vis Staio? an scilicet haeres?

129 sese *αω* 131 qui in ab*l*ato (l *eras.*) *A*: qui in abato *B* in *om. α* 134 parandia *α* callirhoen do *om. α*
II ad macrinum de uitae honestate *α*: ad plotium macrinum de bona mente *P* 2 quid (d *eras. A*) *α* 5 libauit *P* 6 aut *α* (haud A^2) murmur (que *add.* A^2) humilisque *α* susurros *om. P*: *add.* P^2 7 aperte *α*: *corr. A* 10 ebullit *α*P^2*γ*ς: ebullet ς patruum *P*: patrui *αPmg.*: patris *γ* 13 expugnas *A*: expungas A^2*B* nam est *P*: namque est P^2ς 14 ducitur *Seruius ad Verg. Geor.* iv. 256 15 poscat *α* mergit *α* 16 nocte *α* purgat *α* 19 cuinam *semel P* (*corr.* P^2*mg.* *α*): cuiquam? cuinam ς iaio *P*: stagio P^2*mg.*

quis potior iudex, puerisve quis aptior orbis?
hoc igitur, quo tu Iovis aurem inpellere temptas,
dic agedum Staio: 'pro Iuppiter, o bone' clamet
'Iuppiter.' at sese non clamet Iuppiter ipse?
ignovisse putas, quia cum tonat, ocius ilex
sulpure discutitur sacro quam tuque domusque?
an quia non fibris ovium Ergennaque iubente
triste iaces lucis evitandumque bidental,
idcirco stolidam praebet tibi vellere barbam
Iuppiter? aut quidnam est qua tu mercede deorum
emeris auriculas? pulmone et lactibus unctis?
ecce avia aut metuens divum matertera cunis
exemit puerum, frontemque atque uda labella
infami digito et lustralibus ante salivis
expiat, urentis oculos inhibere perita;
tunc manibus quatit et spem macram supplice voto
nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in aedis:
'hunc optent generum rex et regina, puellae
hunc rapiant; quidquid calcaverit hic, rosa fiat.'
ast ego nutrici non mando vota. negato,
Iuppiter, haec illi, quamvis te albata rogarit.
poscis opem nervis corpusque fidele senectae.
esto, age. sed grandes patinae tuccetaque crassa
adnuere his superos vetuere Iovemque morantur.
rem struere exoptas caeso bove Mercuriumque
accersis fibra: 'da fortunare penatis,
da pecus et gregibus fetum.' quo, pessime, pacto,
tot tibi cum in flammis iunicum omenta liquescant?

21 quod *α* 22 taio *P*: *corr.* P^2 clamæt *A* 23 ad *αP* 26 ||ouium *ex* obium *P* ergenaque iuuente *P* 27 iacet P^2 31 mattera *α* 34 exspica (t *add.* A^2) *A*: exspica *B* 35 quant *A* (quatit A^2): quarit *B* 36 lini *α* 37 optet *α* 39 non nutrici *P*: *corr.* P^2 40 haec *om. α* (*add.* A^2) rogabit *α* 41 poscit *α* 42 grandes] pingens *α*: pingues A^2ς 45 accessis *α* fibram *P*: *corr.* P^2 47 flammas *α*

et tamen hic extis et opimo vincere ferto
intendit: 'iam crescit ager, iam crescit ovile,
iam dabitur, iam iam,' donec deceptus et exspes
nequiquam fundo suspiret nummus in imo.
  si tibi crateras argenti incusaque pingui
auro dona feram, sudes et pectore laevo
excutiat guttas laetari praetrepidum cor.
hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
perducis facies. 'nam fratres inter aenos,
somnia pituita qui purgatissima mittunt,
praecipui sunto sitque illis aurea barba.'
aurum vasa Numae Saturniaque impulit aera
Vestalesque urnas et Tuscum fictile mutat.
o curvae in terris animae et caelestium inanis,
quid iuvat hoc, templis nostros immittere mores
et bona dis ex hac scelerata ducere pulpa?
haec sibi corrupto casiam dissolvit olivo
et Calabrum coxit vitiato murice vellus,
haec bacam conchae rasisse et stringere venas
ferventis massae crudo de pulvere iussit.
peccat et haec, peccat, vitio tamen utitur. at vos
dicite, pontifices, in sancto quid facit aurum?
nempe hoc quod Veneri donatae a virgine pupae.
quin damus id superis, de magna quod dare lance
non possit magni Messalae lippa propago?
compositum ius fasque animo sanctosque recessus
mentis et incoctum generoso pectus honesto:
haec cedo ut admoveam templis et farre litabo.

48 at *αω*   festo *α*: *corr.* A^2 49 aser *α*: *corr.* A^2 52 creterras *α*   incusasque *P*: incussaque P^2 53 laeto *P* (leuo P^2)   54 excutias P^2*γς*   praetepidum *α*   55 subit *αP*   56 perducit *α*   57 purgantissima *P*   58 sit illis *α*   59 auri *α*: *corr.* A^2 61 terras *Lactantius instit.* ii. 2   63 ex *om. α*: *add.* A^2 65 et | haec *α*   69 sacro *A*   70 a *om. αγ*   73 animos *P*: animimo *B*   74 honestum *α*: *corr.* A^2 75 admoueant *P*

III

'Nempe haec adsidue. iam clarum mane fenestras
intrat et angustas extendit lumine rimas.
stertimus, indomitum quod despumare Falernum
sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.
en quid agis? siccas insana canicula messes
iam dudum coquit et patula pecus omne sub ulmo est'
unus ait comitum. 'verumne? itan? ocius adsit
huc aliquis. nemon?' turgescit vitrea bilis:
'findor,' ut Arcadiae pecuaria rudere credas.
iam liber et positis bicolor membrana capillis
inque manus chartae nodosaque venit harundo.
tunc querimur, crassus calamo quod pendeat umor.
nigra sed infusa vanescit sepia lympha:
dilutas querimur geminet quod fistula guttas.
'o miser inque dies ultra miser, hucine rerum
venimus? aut cur non potius teneroque columbo
et similis regum pueris pappare minutum
poscis et iratus mammae lallare recusas?'
'an tali studeam calamo?' 'cui verba? quid istas
succinis ambages? tibi luditur. effluis amens,
contemnere. sonat vitium percussa, maligne
respondet viridi non cocta fidelia limo.
udum et molle lutum es, nunc nunc properandus et acri
fingendus sine fine rota. sed rure paterno
est tibi far modicum, purum et sine labe salinum
(quid metuas?) cultrixque foci secura patella est.
hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,

III satirarum III loquitur ad desidi *α*: increpatio desidiae humanae *P*   1 sepe *A*: seppe *B*   7 itan] id an *α*: *corr.* A^2: ita nec (*expuncto* cc) *P*   8 nemo *A*: *corr.* A^2 9 credas *ς*: oridas *P*: dicas *αω*   10 bicolor positis *ς*   12 querimus *α*: quaeritur P^2: queritur *ς*   13 uanescat *αω*   14 querimus *α*   15 hunc ine *P*   16 aut *P*: a *αω*: at *ς*   palumbo *αω*   20 etfluis *αP*   23 es] est *αP*   24 rupe paturno *α*   26 fori *α*   est *om. α*

stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
censoremve tuum vel quod trabeate salutas?
ad populum phaleras, ego te intus et in cute novi.
non pudet ad morem discincti vivere Nattae.
sed stupet hic vitio et fibris increvit opimum
pingue, caret culpa, nescit quid perdat, et alto
demersus summa rursus non bullit in unda.'
  magne pater divum, saevos punire tyrannos
haut alia ratione velis, cum dira libido
moverit ingenium ferventi tincta veneno:
virtutem videant intabescantque relicta.
anne magis Siculi gemuerunt aera iuvenci,
et magis auratis pendens laquearibus ensis
purpureas subter cervices terruit, 'imus,
imus praecipites' quam si sibi dicat et intus
palleat infelix quod proxima nesciat uxor?
  saepe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
grandia si nollem morituro verba Catoni
dicere non sano multum laudanda magistro,
quae pater adductis sudans audiret amicis.
iure; etenim id summum, quid dexter senio ferret,
scire erat in voto, damnosa canicula quantum
raderet, angustae collo non fallier orcae,
neu quis callidior buxum torquere flagello.
haut tibi inexpertum curvos deprendere mores,
quaeque docet sapiens bracatis inlita Medis
porticus, insomnis quibus et detonsa iuventus
invigilat siliquis et grandi pasta polenta.
et tibi, quae Samios diduxit littera ramos,

29 censorem uetuum *P*: censorem uetulum *Heinrich, qui etiam* fatuum *coniecit*: censoremque αϛ 31 districti α 37 mouerat α 41 supra *Sandford* 42 intus] ulcus *Housman* 45 *sic P*: morituri . . . Catonis discere αω 46 et insano αγϛ 48 summo . . . feruet α 52 *nouam saturam incipit P cui titulus* ad eosdem 56 diduxit ϛ: deduxit *P*αω

surgentem dextro monstravit limite collem.
stertis adhuc laxumque caput conpage soluta
oscitat hesternum dissutis undique malis.
est aliquid quo tendis et in quod derigis arcum,
an passim sequeris corvos testaque lutoque
securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
elleborum frustra, cum iam cutis aegra tumebit,
poscentis videas: venienti occurrite morbo,
et quid opus Cratero magnos promittere montis?
discite, o miseri, et causas cognoscite rerum:
quid sumus et quidnam victuri gignimur, ordo
quis datus, aut metae qua mollis flexus et unde,
quis modus argento, quid fas optare, quid asper
utile nummus habet, patriae carisque propinquis
quantum elargiri deceat, quem te deus esse
iussit et humana qua parte locatus es in re.
disce, nec invideas quod multa fidelia putet
in locuplete penu defensis pinguibus Vmbris,
et piper et pernae, Marsi monumenta clientis,
maenaque quod prima nondum defecerit orca.
  hic aliquis de gente hircosa centurionum
dicat: 'quod sapio, satis est mihi. non ego curo
esse quod Arcesilas aerumnosique Solones
obstipo capite et figentes lumine terram,
murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt
atque exporrecto trutinantur verba labello,
aegroti veteris meditantes somnia, gigni
de nihilo nihilum, in nihilum nil posse reverti.

57 callem P^2A^2γω 60 in quo α derigis A^2ϛ: dirigis αP^2ω: dirigas *P* 62 bibis α 66 io *Barth* uos *Guyet* di-sciteque o *aut* discite et o ϛ 67 gignimus α 68 quam *P* 69 argenti *Augustinus de ciu. dei* ii. 6 71 largiri α *Augustinus* 75 *om.* α: *add. mg.* A^2B^2 eluentis P^2: *possis* cluentis 78 satis est sapio αω 81 ‖rodunt *P an* produnt? 83 meditantess omnia *P*: *corr.* P^2 84 nihil ϛ in nihilo α

hoc est quod palles? cur quis non prandeat hoc est?'
his populus ridet, multumque torosa iuventus
ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
'inspice, nescio quid trepidat mihi pectus et aegris
faucibus exsuperat gravis halitus, inspice sodes'
qui dicit medico, iussus requiescere, postquam
tertia conpositas vidit nox currere venas,
de maiore domo modice sitiente lagoena
lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
'heus bone, tu palles.' 'nihil est.' 'videas tamen istuc
quidquid id est, surgit tacite tibi lutea pellis.'
'at tu deterius palles. ne sis mihi tutor.
iam pridem hunc sepeli: tu restas?' 'perge, tacebo.'
turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
gutture sulpureas lente exhalante mefites.
sed tremor inter vina subit calidumque trientem
excutit e manibus, dentes crepuere retecti,
uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
hinc tuba, candelae, tandemque beatulus alto
conpositus lecto crassisque lutatus amomis
in portam rigidas calces extendit. at illum
hesterni capite induto subiere Quirites.
'tange, miser, venas et pone in pectore dextram,
nil calet hic; summosque pedes attinge manusque,
non frigent.' visa est si forte pecunia sive
candida vicini subrisit molle puella,
cor tibi rite salit? positum est algente catino
durum holus et populi cribro decussa farina:
temptemus fauces; tenero latet ulcus in ore

93 laturo *ex* luturo *P*: locupo *a* (loturo A^2) rogauit *P*ς: rogabis *a*: rogabit P^2ω 94 tu *om.* *a* pallens *P*: *corr.* P^2 istud *a*ω 96 pallens *P*: *corr.* P^2 97 sepeliit urestas *a*: sepellitur istas *P* 98 bobatur *a* 100 in terra subiit *a* 101 excidit *a* 105 portas *a* 106 externi *a* 107 dextra *P* 110 uicinis *A*

putre, quod haut deceat plebeia radere beta.
alges, cum excussit membris timor albus aristas;
nunc face supposita fervescit sanguis et ira
scintillant oculi, dicisque facisque quod ipse
non sani esse hominis non sanus iuret Orestes.

IV

'Rem populi tractas' barbatum haec crede magistrum
dicere, sorbitio tollit quem dira cicutae
'quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
scilicet ingenium et rerum prudentia velox
ante pilos venit, dicenda tacendave calles.
ergo ubi commota fervet plebecula bile,
fert animus calidae fecisse silentia turbae
maiestate manus. quid deinde loquere? "Quirites,
hoc puta non iustum est, illud male, rectius illud."
scis etenim iustum gemina suspendere lance
ancipitis librae, rectum discernis ubi inter
curva subit vel cum fallit pede regula varo,
et potis es nigrum vitio praefigere theta.
quin tu igitur, summa nequiquam pelle decorus,
ante diem blando caudam iactare popello
desinis, Anticyras melior sorbere meracas?
quae tibi summa boni est? uncta vixisse patella
semper et adsiduo curata cuticula sole?
expecta, haut aliud respondeat haec anus. i nunc,
"Dinomaches ego sum" suffla "sum candidus." esto,
dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
cum bene discincto cantaverit ocima vernae.'

116 irã *P sed alias* m *plene scribit*
IV de his qui ambiunt (ambigunt *B*) honores *aP* 2 dura *a*: *corr.* A^2 3 periclis *a* 5 tacendaque *a*ω 9 puto A^2P^2 γς *sed cf. Priscianus* iii. p. 65 K 13 est *Pa*: *corr.* A^2 21 pannucea *a*γ

ut nemo in sese temptat descendere, nemo,
sed praecedenti spectatur mantica tergo.
quaesieris 'nostin Vettidi praedia?' 'cuius?'
'dives arat Curibus quantum non miluus errat.'
'hunc ais, hunc dis iratis genioque sinistro,
qui, quandoque iugum pertusa ad compita figit,
seriolae veterem metuens deradere limum,
ingemit "hoc bene sit" tunicatum cum sale mordens
caepe, et farrata pueris plaudentibus olla
pannosam faecem morientis sorbet aceti?'
at si unctus cesses et figas in cute solem,
est prope te ignotus cubito qui tangat et acre
despuat: 'hi mores, penemque arcanaque lumbi
runcantem populo marcentis pandere vulvas.
tunc cum maxillis balanatum gausape pectas,
inguinibus quare detonsus gurgulio extat?
quinque palaestritae licet haec plantaria vellant
elixasque nates labefactent forcipe adunca,
non tamen ista felix ullo mansuescit aratro.'
caedimus inque vicem praebemus crura sagittis.
vivitur hoc pacto, sic novimus. ilia subter
caecum vulnus habes, sed lato balteus auro
praetegit. ut mavis, da verba et decipe nervos,
si potes. 'egregium cum me vicinia dicat,
non credam?' viso si palles, inprobe, nummo,
si facis in penem quidquid tibi venit, amarum
si puteal multa cautus vibice flagellas,
nequiquam populo bibulas donaveris aures.

25 quaesieris $A^2P^2\omega$: quaesieri P : quaesierit *a* uictidi *a* : uettidis P^2 26 erat *a* : *corr.* A^2 : oberrat *T*ς : oberret *O* (ret *in ras.*) ς *florilegium Frisingense* 29 ueteris *a*γς 30 mordes *P* : *corr.* P^2 31 *sic* PA^2 : farratam . . . ollam ω : fariratam . . . ollam *a* 33 frigas *a* : fricas A^2P^2γς 34 tangit *a* : *corr.* A^2 37 tu cum ς 38 decsus *A* 40 fluxasque *P* : *corr.* P^2 forfice *a* 41 filix $aP^2\omega$ 44 altareus *a* (balteus A^2) 46 dicta *a* 48 amorum *Iohannes Sarisberiensis, commate in calce uersus posito*

respue quod non es, tollat sua munera cerdo.
tecum habita: noris quam sit tibi curta supellex.

V

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
centum ora et linguas optare in carmina centum,
fabula seu maesto ponatur hianda tragoedo,
vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
'quorsum haec? aut quantas robusti carminis offas
ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
grande locuturi nebulas Helicone legunto,
si quibus aut Prognes aut si quibus olla Thyestae
fervebit saepe insulso cenanda Glyconi.
tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
folle premis ventos, nec clauso murmure raucus
nescio quid tecum grave cornicaris inepte,
nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
verba togae sequeris iunctura callidus acri,
ore teres modico, pallentis radere mores
doctus et ingenuo culpam defigere ludo.
hinc trahe quae dicis, mensasque relinque Mycenis
cum capite et pedibus, plebeiaque prandia noris.'
non equidem hoc studeo, pullatis ut mihi nugis
pagina turgescat dare pondus idonea fumo.
secrete loquimur. tibi nunc hortante Camena
excutienda damus praecordia, quantaque nostrae
pars tua sit, Cornute, animae, tibi, dulcis amice,

51 respuat *a* est *Pa* : *corr.* A^2 52 habita ut noris aP^2γς
V ad magistrum equitum cornutum *P* 8 si quib; (b; P^2 *in ras.*) *P fortasse ex* quis progenes *P* : procnes *a*ς : *sed cf. Iuuenal.* vi. 644, *nos prolegg. ad Ouid. Trist. p.* cv 9 inuiso *P* cycloni *P* : *corr. m. saec. xv* 10 camini *P* : *corr.* P^2 11 claso *a* (clauso A^2) raucos *P* 13 stloppo *O*ς : stoloppo *T* 15 terens *a* : *corr.* A^2 : teris P^2ς rodere *P* : *corr.* P^2 17 dicas ς : doceas *O* 18 *om. a* : *add. mg. m. ead.* 19 bullatis ς : ampullatis *Iahn, cf. Lachmann ad Lucret.* vi. 1067 21 secreti ςA^2 22 quandoque *P* : *corr.* P^2

ostendisse iuvat. pulsa dinoscere cautus
quid solidum crepet et pictae tectoria linguae.
hic ego centenas ausim deposcere fauces,
ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
voce traham pura, totumque hoc verba resignent,
quod latet arcana non enarrabile fibra.
  cum primum pavido custos mihi purpura cessit
bullaque subcinctis Laribus donata pependit,
cum blandi comites totaque inpune Subura
permisit sparsisse oculos iam candidus umbo,
cumque iter ambiguum est et vitae nescius error
deducit trepidas ramosa in compita mentes,
me tibi supposui. teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu. tunc fallere sollers
adposita intortos extendit regula mores,
et premitur ratione animus vincique laborat
artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
tecum etenim longos memini consumere soles,
et tecum primas epulis decerpere noctes.
unum opus et requiem pariter disponimus ambo,
atque verecunda laxamus seria mensa.
non equidem hoc dubites, amborum foedere certo
consentire dies et ab uno sidere duci:
nostra vel aequali suspendit tempora libra
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
dividit in geminos concordia fata duorum,
Saturnumque gravem nostro Iove frangimus una:
nescio quod certe est quod me tibi temperat astrum.

24 pulsandinoscere *P*: *corr.* P^2 26 his *P* uoces *aω* 29 arcanã *P*, *lineam duxit m. recentior* 31 subcinctis *ex* subcinctus *P*: succinctus *a*: *corr.* A^2 35 diducit ς 36 supposui ς: subposui *O*: seposui *aPT*ς suspicis *P* (pic *in ras.* P^2) 37 tum *a*ς 40 araficemque *a*: *corr.* A^2 47 suspendi ς 50 iouem *a* imam *a* (una A^2) 51 certum *P*

  mille hominum species et rerum discolor usus,
velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
rugosum piper et pallentis grana cumini,
hic satur inriguo mavult turgescere somno,
hic campo indulget, hunc alea decoquit, ille
in venerem putris; sed cum lapidosa cheragra
fecerit articulos veteris ramalia fagi,
tunc crassos transisse dies lucemque palustrem
et sibi iam seri vitam ingemuere relictam.
at te nocturnis iuvat inpallescere chartis,
cultor enim iuvenum purgatas inseris aures
fruge Cleanthea. petite hinc puerique senesque
finem animo certum miserisque viatica canis.
'cras hoc fiet.' idem cras fiet. 'quid? quasi magnum
nempe diem donas.' sed cum lux altera venit,
iam cras hesternum consumpsimus, ecce aliud cras
egerit hos annos et semper paulum erit ultra.
nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno
vertentem sese, frustra sectabere canthum,
cum rota posterior curras et in axe secundo.
  libertate opus est. non hac, ut quisque Velina
Publius emeruit, scabiosum tesserula far
possidet. heu steriles veri, quibus una Quiritem
vertigo facit. hic Dama est non tresis agaso
vappa lippus, et in tenui farragine mendax:
verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. papae. Marco spondente recusas
credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
Marcus dixit, ita est. adsigna, Marce, tabellas.

58 putriset *P*: putris est ς: putrit et P^2: 'legitur et in uenerem putrit' *schol.*, *possis* putret, *cf. Nonius p.* 159 sed] et *A* 59 fregerit *Pω* 61 uita . . . relicta *P cf.* iii. 38 63 enim est (t *eras.*) *P* 67 diest *a* 70 quam prope se *a* 71 cantum *aP* 76 damma (damna *O*) est γ: damasus *a* 78 temporis *a*P^2

haec mera libertas, hoc nobis pillea donant.
'an quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
cui licet ut voluit? licet ut volo vivere: non sum
liberior Bruto?' 'mendose colligis' inquit
stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.
'hoc reliqum accipio, licet "illud" et "ut volo" tolle.'
'vindicta postquam meus a praetore recessi,
cur mihi non liceat, iussit quodcumque voluntas,
excepto siquid Masuri rubrica vetavit?'
disce, sed ira cadat naso rugosaque sanna,
dum veteres avias tibi de pulmone revello.
non praetoris erat stultis dare tenuia rerum
officia atque usum rapidae permittere vitae:
sambucam citius caloni aptaveris alto.
stat contra ratio et secretam garrit in aurem,
ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo.
publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
diluis elleborum, certo conpescere puncto
nescius examen? vetat hoc natura medendi.
navem si poscat sibi peronatus arator
luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
frontem de rebus. tibi recto vivere talo
ars dedit? et veris speciem dinoscere calles,
nequa subaerato mendosum tinniat auro?
quaeque sequenda forent, quaeque evitanda vicissim
illa prius creta, mox haec carbone notasti?
es modicus voti, presso lare, dulcis amicis?
iam nunc adstringas, iam nunc granaria laxes,

82 haec nobis *a* donat *P* 84 libuit *a*ς sim *P*: *corr.* P^2 85 liberio *P*: r *add.* P^2 87 haec reliqua *aω* 92 auias *ex* aulas *P*: se abias *a*: scabies ς 93 erit *a* 97 id *om.* *a* uitiabit *florilegia Parisina*: uitiauit *aPγω* 102 perornatus *P*: perocintus *A* (peronatus A^2): perocinatus *B* 103 exclamat *P* 105 ueris *P*: ueri *aω* specimen *a* 108 notasse *a*

inque luto fixum possis transcendere nummum,
nec gluttu sorbere salivam Mercurialem?
'haec mea sunt, teneo' cum vere dixeris, esto
liberque ac sapiens praetoribus ac Iove dextro.
sin tu, cum fueris nostrae paulo ante farinae,
pelliculam veterem retines et fronte politus
astutam vapido servas in pectore volpem,
quae dederam supra, relego funemque reduco:
nil tibi concessit ratio; digitum exere, peccas,
et quid tam parvum est? sed nullo ture litabis,
haereat in stultis brevis ut semuncia recti.
haec miscere nefas, nec cum sis cetera fossor,
tris tantum ad numeros satyrum moveare Bathylli.
'liber ego.' unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
an dominum ignoras nisi quem vindicta relaxat?
'i puer et strigiles Crispini ad balnea defer'
si increpuit, 'cessas nugator,' servitium acre
te nihil inpellit, nec quicquam extrinsecus intrat
quod nervos agitet? sed si intus et in iecore aegro
nascuntur domini, qui tu inpunitior exis
atque hic quem ad strigiles scutica et metus egit erilis?
mane piger stertis. 'surge' inquit Avaritia 'heia
surge.' negas. instat, 'surge' inquit. 'non queo.' 'surge.'
'et quid agam?' 'rogas? en saperdas advehe Ponto,
castoreum, stuppas, hebenum, tus, lubrica Coa;
tolle recens primus piper ex sitiente camelo;
verte aliquid; iura.' 'sed Iuppiter audiet.' 'eheu
baro, regustatum digito terebrare salinum

112 gluttu *P*: glutto *aω* 117 seruans *P* 118 repeto ς 123 numero satyri *F*: numeros satyri *ω* bathillo *a*: beatilli *P*: batilli P^2 124 sumis *P*: sentis *aω*, *cf.* *Hor. Sat.* ii. 2. 31 127 nugutcor seruiuium *a* 129 in pectore *P* 130 quid *a*: quin *Pγ* 134 rogas en saperdas *aP*, *correpto* rogas *more Plautino*: rogitas saperdas ς: rogitas en saperdam *γ*ς 136 et *aP* camello *aP*: *corr.* P^2 137 audiat *P* 138 baro *AP*ς: uaro A^2P^2B*γω*

contentus perages, si vivere cum Iove tendis.'
iam pueris pellem succinctus et oenophorum aptas,
ocius ad navem, nihil obstat quin trabe vasta
Aegaeum rapias, ni sollers Luxuria ante
seductum moneat 'quo deinde, insane, ruis, quo?
quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
intumuit, quam non extinxerit urna cicutae?
tu mare transilias? tibi torta cannabe fulto
cena sit in transtro, Veientanumque rubellum
exalet vapida laesum pice sessilis obba?
quid petis? ut nummi, quos hic quincunce modesto
nutrieras, peragant avidos sudore deunces?
indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est
quod vivis; cinis et manes et fabula fies,
vive memor leti, fugit hora, hoc quod loquor inde est.'
en quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
huncine an hunc sequeris? subeas alternus oportet
ancipiti obsequio dominos, alternus oberres.
nec tu cum obstiteris semel instantique negaris
parere imperio, 'rupi iam vincula' dicas;
nam et luctata canis nodum abripit, at tamen illi,
cum fugit, a collo trahitur pars longa catenae.
'Dave, cito, hoc credas iubeo, finire dolores
praeteritos meditor': crudum Chaerestratus unguem
adrodens ait haec. 'an siccis dedecus obstem
cognatis? an rem patriam rumore sinistro
limen ad obscaenum frangam, dum Chrysidis udas
ebrius ante fores extincta cum face canto?'
'euge puer, sapias, dis depellentibus agnam
percute.' 'sed censen, plorabit, Dave, relicta?'

145 quod aP^2 148 uapidi *a* picem *P* 150 nutrieras *om. a, add.* B^2 pergant *a* auido ς sudore $aP^2\gamma$: suadare *P* : sudare O^2ς deunges *P* : *corr.* P^2 157 tu cum] tuum *a* : *corr.* A^2 instantibusque *P*: *corr.* P^2 159 arrumpit *P* : *corr.* P^1 at] et *a* : ast γ 167 pellentibus *a* 168 censem *aO*

'nugaris? solea, puer, obiurgabere rubra.
ne trepidare velis atque artos rodere casses,
nunc ferus et violens, at si vocet, "haut mora" dicas.'
'quidnam igitur faciam? nec nunc, cum arcessat et ultro
supplicet, accedam?' 'si totus et integer illinc
exieras nec nunc.' hic hic quod quaerimus, hic est,
non in festuca, lictor quam iactat ineptus.
ius habet ille sui palpo, quem tollit hiantem
cretata ambitio? 'vigila et cicer ingere large
rixanti populo, nostra ut Floralia possint
aprici meminisse senes.' quid pulchrius? at cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
dispositae pinguem nebulam vomuere lucernae
portantes violas, rubrumque amplexa catinum
cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino,
labra moves tacitus recutitaque sabbata palles.
tum nigri lemures ovoque pericula rupto,
tum grandes galli et cum sistro lusca sacerdos
incussere deos inflantis corpora, si non
praedictum ter mane caput gustaveris ali.
dixeris haec inter varicosos centuriones,
continuo crassum ridet Pulfennius ingens
et centum Graecos curto centusse licetur.

VI

Admovit iam bruma foco te, Basse, Sabino?
iamne lyra et tetrico vivunt tibi pectine chordae?
mire opifex numeris veterum primordia vocum

170 raderc cassas *P* 171 uoce (t *add.* P^2) et haut *P* 172 accessor *aO* : accersor ς : arcessor *T*ς 174 nec nunc ς : ne nunc *P* : nunc nunc *a*γ 176 palpoque (*supra scr.* quem A^2) *a* ducit *a*ω 184 recutit atque *P*: *corr.* P^2 186 tum] hinc *P* 188 alit *P*: alli *AT* : tilli *B* 190 pulfenius *P* : fulfenius *a* 191 cureo *a* : uno *Priscianus G. L. K.* iii. 410 K
VI ode quinta *B* : ad cestum bassum lycurium (*i. e.* lyricum) poetam *P* 2 tricae *P* : tetricae P^2 chordae *om. a, add.* A^2B^2 3 uocum] rerum *P* : *corr.* P^2

atque marem strepitum fidis intendisse Latinae,
mox iuvenes agitare iocos et pollice honesto
egregius lusisse senex. mihi nunc Ligus ora
intepet hibernatque meum mare, qua latus ingens
dant scopuli et multa litus se valle receptat.
"Lunai portum, est operae, cognoscite, cives."
cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Maeonides, Quintus pavone ex Pythagoreo.
hic ego securus volgi et quid praeparet auster
infelix pecori, securus et angulus ille
vicini nostro quia pinguior; et si adeo omnes
ditescant orti peioribus, usque recusem
curvus ob id minui senio aut cenare sine uncto
et signum in vapida naso tetigisse lagoena.
discrepet his alius. geminos, horoscope, varo
producis genio: solis natalibus est qui
tinguat holus siccum muria vafer in calice empta,
ipse sacrum inrorans patinae piper; hic bona dente
grandia magnanimus peragit puer. utar ego, utar,
nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
nec tenuis sollers turdarum nosse salivas.
messe tenus propria vive et granaria, fas est,
emole. quid metuas? occa, et seges altera in herba est.
at vocat officium, trabe rupta Bruttia saxa
prendit amicus inops remque omnem surdaque vota
condidit Ionio, iacet ipse in litore et una
ingentes de puppe dei iamque obvia mergis
costa ratis lacerae: nunc et de caespite vivo
frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
caerulea in tabula. sed cenam funeris heres

6 aegregius *a*: aegrecius *P*: aegregios P^2 iussisse *a* senes P^2*ω* 7 hibernaque *P*: *corr.* P^2 9 portum] praetium *P*: *corr.* P^2 cognoscere *P* 11 pauonem *aP* 16 obit *aP*: *corr.* P^2 23 scombros *aγ* lautis *a* 24 turdorum *a*P^2ς 26 metuis *a* 27 at *P ut uidetur*: ast P^2 *in ras. aω*

negleget iratus, quod rem curtaveris; urnae
ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum
seu ceraso peccent casiae, nescire paratus.
'tune bona incolumis minuas? et Bestius urguet
doctores Graios: "ita fit; postquam sapere urbi
cum pipere et palmis venit nostrum hoc maris expers,
faenisecae crasso vitiarunt unguine pultes."
haec cinere ulterior metuas.' at tu, meus heres
quisquis eris, paulum a turba seductior audi.
o bone, num ignoras? missa est a Caesare laurus
insignem ob cladem Germanae pubis, et aris
frigidus excutitur cinis, ac iam postibus arma,
iam chlamydas regum, iam lutea gausapa captis
essedaque ingentesque locat Caesonia Rhenos.
dis igitur genioque ducis centum paria ob res
egregie gestas induco. quis vetat? aude.
vae, nisi conives. oleum artocreasque popello
largior. an prohibes? dic clare. 'non adeo' inquis
'exossatus ager iuxta est.' age, si mihi nulla
iam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
deque avia nihilum superest, accedo Bovillas
clivumque ad Virbi, praesto est mihi Manius heres.
'progenies terrae?' quaere ex me quis mihi quartus
sit pater: haut prompte, dicam tamen; adde etiam unum,
unum etiam: terrae est iam filius, et mihi ritu
Manius hic generis prope maior avunculus exstat.

34 rem *om. a* 35 inhonora *a* (inhodora A^2) 36 ceras opicent *a* castae *P* 37 tune . . . minuas *et* 41 haec . . . metuas *inter se transposuit Sinner* et] sed P^2 39 piper *aP*: *corr.* *P* 40 crassa *oP* 41 hic meridi *A* (haec cineri A^2): hic meride *B* 46 uictis *cγ*P^2ς 48 paria *om. P, add. mg* P^2: patria *a* 51 largiar *a* 54 patruis *P* 55 acceda *A*: accede *B* 56 uerbi *P*: *corr.* P^2 mannius *aP* (*sed* nnius P^2 *in ras.*) 59 etiam si terrae *P* ritum *P*: tecum *a* 60 exit *a*P^2*ω*

qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?
sum tibi Mercurius, venio deus huc ego ut ille
pingitur. an renuis? vis tu gaudere relictis?
'dest aliquid summae.' minui mihi, sed tibi totum est
quidquid id est. ubi sit fuge quaerere, quod mihi quondam
legarat Tadius, neu dicta 'pone paterna,
faenoris accedat merces, hinc exime sumptus.'
'quid reliqum est?' reliqum? nunc nunc inpensius ungue,
ungue, puer, caules. mihi festa luce coquatur
urtica et fissa fumosum sinciput aure,
ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,
cum morosa vago singultiet inguine vena,
patriciae inmeiat vulvae? mihi trama figurae
sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter?
  vende animam lucro, mercare atque excute sollers
omne latus mundi, ne sit praestantior alter
Cappadocas rigida pinguis plausisse catasta,
rem duplica. 'feci; iam triplex, iam mihi quarto,
iam decies redit in rugam; depunge ubi sistam.'
inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

61 decursum *P* poscis aP^2 63 uin *aω*: uins *T* 64 des *a*: deest *Pω* 66 cadius *a*: *corr.* B^2 repone ς 68 angue *a*: surge *P* 69 coquetur *aP* 71 tuis hic *a*: tu sista *P* 74 omento pauentur *a*: *corr.* A^2 76 nec *aω* 77 pauisse *a*ς 79 in bulgam *Reid* depinge *O*ς 80 iuuentus *aP*: *corr.* A^2P explicuit (*del.* u) persius | thebaidorum satu(y P^2)ra | feliciter utere | semper felix *P*: persii flacci satyrarum explicit uita eiusdem *A*: persi flacci satyrarum | explicit feliciter. uita eiusdem *B*: *inde in a subiunguntur choliambi*

CHOLIAMBI

Nec fonte labra prolui caballino,
nec in bicipiti somniasse Parnaso
memini, ut repente sic poeta prodirem;
Heliconidasque pallidamque Pirenen
illis remitto, quorum imagines lambunt
hederae sequaces: ipse semipaganus
ad sacra vatum carmen adfero nostrum.
quis expedivit psittaco suum chaere
picasque docuit verba nostra conari?
magister artis ingenique largitor
venter, negatas artifex sequi voces.
quod si dolosi spes refulserit nummi,
corvos poetas et poetridas picas
cantare credas Pegaseium nectar.

Choliambos in calce a, ante saturam primam ponunt Pω persii flacci satirarum incipit prohemium *O* 3 memini me ut *aPγ* 4 Aeliconiadas (*om.* que) *a* sirenen *a* 5 lanbunt *P* (*supra scr.* ambiunt uel coronant P^2) *ω*: ambiunt *a* 8 expediit *a* kere *P*: cere supine (*h. e.* χαῖρε σὺ πῖνε) *a* 9 picamque *a*: *corr.* A^2 nostra uerba *a* 10 ingeniique *aP* 11 artis sex *a* 12 refulgeat aP^2 14 pegaseum *aO*: ppegaseum *P* nectar *a*: melos *Pω*

D. IVNI IVVENALIS
SATVRARVM
LIBRI V

SIGLA

P = Montepessulanus 125, olim Pithoeanus
P^2 = codicis Pithoeani manus emendatrix
Σ = lectiones scholiorum Pithoeanorum aut inde tractae
Bob. = fragmenta libri rescripti Bobiensis
ω = codices reliqui omnes aut complures
ς = codicum reliquorum pars
O = Oxoniensis bibliothecae Bodleianae Canonicianus Lat. 41
T = Cantabrigiensis collegii sacrosanctae Trinitatis O. iv. 10
Ambr. R. = Ambrosianus R. 54
Ambr. S. = Ambrosianus S. 53
Ven. = codices Veneti in praefatione citati

VITA D. IVNI IVVENALIS SECVNDVM CODICEM PITHOEANVM.

I.

Ivnivs Ivvenalis, libertini locupletis incertum est filius an alumnus, ad mediam fere aetatem declamavit animi magis causa quam quod se scholae aut foro praepararet. deinde paucorum versuum satura non absurde conposita in Paridem pantomimum poetamque eius semenstribus militiolis tumentem genus scripturae industriose excoluit. et tamen diu ne modico quidem auditorio quicquam committere est ausus. mox magna frequentia magnoque successu bis ac ter auditus est, ut ea quoque quae prima fecerat inferciret novis scriptis [vii. 90]

quod non dant proceres, dabit histrio. tu Camerinos
et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

erat tum in deliciis aulae histrio multique fautorum eius cottidie provehebantur. venit ergo Iuvenalis in suspicionem, quasi tempora figurate notasset, ac statim per honorem militiae quamquam octogenarius urbe summotus est missusque ad praefecturam cohortis in extrema parte tendentis Aegypti. id supplici genus placuit, ut levi atque ioculari delicto par esset. verum intra brevissimum tempus angore et taedio periit.

I *praenomen poetae in P commemorat scholiasta uitae* Decimi dicebantur uel a kalendario die natiuitatis uel ab ordine aliçuius dignitatis quam decies habuerant 3 se *om. P* 9 ut] ui *P*: *corr.* P^2

II.

IVVENALIS iste Aquinates fuit id est de Aquino oppido temporibus Neronis Claudi imperatoris. prima aetate siluit. ad mediam ferme aetatem declamavit. unde et quasi diu tacens ab indignatione coepit dicens 'semper ego auditor tantum?' fecit quosdam versus in Paridem pantomimum, qui tunc apud imperatorem plurimum poterat. hac de causa venit in suspicionem, quasi ipsius imperatoris tempora notasset, sicque sub obtentu militiae pulsus est urbe. ita tristitia et angore periit.

1 id est] idem *P*   8 subtentu *P*: *corr. m. ead.*

TITVLVS AQVINAS.

C. I. L. X 5382(*Henzen-Or.* 5599) C[ere]ri sacrum | [D. Iu]nius Iuvenalis | trib. coh. [I] Delmatarum | IIvir quinq. flamen | divi Vespasiani | vovit dedicav[itq]ue | sua pec.

TESTIMONIA

MARTIALIS VII 24 (*anno* 91 *vel* 92)

Cum Iuvenale meo quae me committere temptas,
  quid non audebis, perfida lingua, loqui?
te fingente nefas Pyladen odisset Orestes,
  Thesea Pirithoi destituisset amor,
tu Siculos fratres et maius nomen Atridas
  et Ledae poteras dissociare genus.
hoc tibi pro meritis et talibus imprecor ausis,
  ut facias illud, quod, puto, lingua, facis.

idem VII 91

De nostro, facunde, tibi, Iuvenalis, agello
  Saturnalicias mittimus ecce nuces.
cetera lascivis donavit poma puellis
  mentula custodis luxuriosa dei.

idem XII 18 (*anno* 101)

Dum tu forsitan inquietus erras
clamosa, Iuvenalis, in Subura
aut collem dominae teris Dianae,
dum per limina te potentiorum
sudatrix toga ventilat vagumque
maior Caelius et minor fatigant;
me multos repetita post Decembres
accepit mea rusticumque fecit
auro Bilbilis et superba ferro.
hic pigri colimus labore dulci
Boterdum Plateamque; Celtiberis
haec sunt nomina crassiora terris.
ingenti fruor improboque somno,
quem nec tertia saepe rumpit hora,
et totum mihi nunc repono quidquid
ter denos vigilaveram per annos.
ignota est toga, sed datur petenti
rupta proxima vestis a cathedra.
surgentem focus excipit superba
vicini strue cultus iliceti,
multa vilica quem coronat olla.
venator sequitur, sed ille quem tu
secreta cupias habere silva.
dispensat pueris rogatque longos
levis ponere vilicus capillos.
sic me vivere, sic iuvat perire.

SIDONIVS APOLLINARIS *carm.* IX 269

Non qui tempore Caesaris secundi
aeterno incoluit Tomos reatu,
nec qui consimili deinde casu
ad volgi tenuem strepentis auram
irati fuit histrionis exul.

DE VITA IVVENALIS

IOHANNES MALALA *Chron.* X *p.* 341 *Chilm.* ὁ δὲ [αὐτὸς βασιλεὺς] Δομετιανὸς ἐφίλει τὸν ὀρχηστὴν τοῦ πρασίνου μέρους [τῆς Ῥώμης] τὸν λεγόμενον Πάριδα, περὶ οὗ καὶ ἐλοιδορεῖτο ἀπὸ τῆς συγκλήτου [Ῥώμης] καὶ Ἰουβεναλίου τοῦ ποιητοῦ [τοῦ Ῥωμαίου ὡς χαίρων εἰς τὸ πράσινον]. ὅστις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸν [αὐτὸν] Ἰουβενάλιον [τὸν ποιητὴν] ἐν Πενταπόλει ἐπὶ τὴν Λιβύην, τὸν δὲ ὀρχηστὴν πλουτίσας ἔπεμψεν ἐν Ἀντιοχείᾳ. ὃς κτίσας οἶκον καὶ λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως ἐκεῖ τελευτᾷ.

SVIDAS Ἰουβενάλιος ποιητὴς Ῥωμαῖος. οὗτος ἦν ἐπὶ Δομετιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. ὁ δὲ Δομετιανός *et cetera supra, omissis quae uncis inclusa sunt.*

AMMIANVS XXVIII 4, 14 Quidam detestantes ut venena doctrinas Iuvenalem et Marium Maximum curatiore studio legunt, nulla volumina praeter haec in profundo otio contrectantes, quam ob causam non iudicioli est nostri.

RVTILIVS NAMATIANVS I 603

Huius vulnificis satura ludente Camenis
nec Turnus potior nec Iuvenalis erit.

IOHANNES LYDVS *De mag.* I 41 Τοῦρνος δὲ καὶ Ἰουβενάλιος καὶ Πετρώνιος αὐτόθεν ταῖς λοιδορίαις ἐπεξελθόντες τὸν σατυρικὸν νόμον παρέτρωσαν.

IVVENALIS SATVRARVM

LIBER PRIMVS

I

SEMPER ego auditor tantum? numquamne reponam
vexatus totiens rauci Theseide Cordi?
inpune ergo mihi recitaverit ille togatas,
hic elegos? inpune diem consumpserit ingens
Telephus aut summi plena iam margine libri
scriptus et in tergo necdum finitus Orestes?
nota magis nulli domus est sua quam mihi lucus
Martis et Aeoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani; quid agant venti, quas torqueat umbras
Aeacus, unde alius furtivae devehat aurum
pelliculae, quantas iaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani convulsaque marmora clamant
semper et adsiduo ruptae lectore columnae.
expectes eadem a summo minimoque poeta.
et nos ergo manum ferulae subduximus, et nos
consilium dedimus Sullae, privatus ut altum
dormiret. stulta est clementia, cum tot ubique
vatibus occurras, periturae parcere chartae.
cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
per quem magnus equos Auruncae flexit alumnus,
si vacat ac placidi rationem admittitis, edam.

I *Inscriptio nulla in P* 1 tantum auditor *Ambr. R* numquine P^2 2 Cordi *PS* : Codri $P^2\omega$ 3 togatam *Donatus G. L. K.* iv. p. 524 5 summa pleni *Postgate* 16 sille dedimus *Ambr. R*ς 21 ac *uel* et P^2 *mg.*

cum tener uxorem ducat spado, Mevia Tuscum
figat aprum et nuda teneat venabula mamma,
patricios omnis opibus cum provocet unus
quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat,
cum pars Niliacae plebis, cum verna Canopi
Crispinus Tyrias umero revocante lacernas
ventilet aestivum digitis sudantibus aurum
nec sufferre queat maioris pondera gemmae,
difficile est saturam non scribere. nam quis iniquae
tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se,
causidici nova cum veniat lectica Mathonis
plena ipso, post hunc magni delator amici
et cito rapturus de nobilitate comesa
quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus et a trepido Thymele summissa Latino?
cum te summoveant qui testamenta merentur
noctibus, in caelum quos evehit optima summi
nunc via processus, vetulae vesica beatae?
unciolam Proculeius habet sed Gillo deuncem,
partes quisque suas ad mensuram inguinis heres.
accipiat sane mercedem sanguinis et sic
palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
aut Lugudunensem rhetor dicturus ad aram.
quid referam quanta siccum iecur ardeat ira,
cum populum gregibus comitum premit hic spoliator
pupilli prostantis et hic damnatus inani
iudicio? quid enim salvis infamia nummis?
exul ab octava Marius bibit et fruitur dis
iratis, at tu victrix provincia ploras.
haec ego non credam Venusina digna lucerna?
haec ego non agitem? sed quid magis? Heracleas

24, 25 *om. OT* (*add.* T^2) ς   25 iuuenis *P* : *corr.* P^2 35 que (quĕ P^2) munere *P*   palpat *om. P* : *add.* P^2 *in fine uersus longioris*   38 nontibi *P* : *corr.* noctibus P^2 44 lug‖dunensem *P*   45 si cum *P* : *corr.* siccum P^2 47 pupilli‖ prost‖antis *P* : *latet sub ras.* pupillis prostrantis   et *PO* : at $P^2\omega$ 52 herculeias $P^2\omega$

aut Diomedeas aut mugitum labyrinthi
et mare percussum puero fabrumque volantem,
cum leno accipiat moechi bona, si capiendi
ius nullum uxori, doctus spectare lacunar,
doctus et ad calicem vigilanti stertere naso?
cum fas esse putet curam sperare cohortis
qui bona donavit praesepibus et caret omni
maiorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam puer Automedon? nam lora tenebat
ipse, lacernatae cum se iactaret amicae.
nonne libet medio ceras inplere capaces
quadrivio, cum iam sexta cervice feratur
hinc atque inde patens ac nuda paene cathedra
et multum referens de Maecenate supino
signator falsi, qui se lautum atque beatum
exiguis tabulis et gemma fecerit uda?
occurrit matrona potens, quae molle Calenum
porrectura viro miscet sitiente rubetam
instituitque rudes melior Lucusta propinquas
per famam et populum nigros efferre maritos.
aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
si vis esse aliquid. probitas laudatur et alget:
criminibus debent hortos praetoria mensas
argentum vetus et stantem extra pocula caprum.
quem patitur dormire nurus corruptor avarae,
quem sponsae turpes et praetextatus adulter?
si natura negat, facit indignatio versum
qualemcumque potest, quales ego vel Cluvienus.

55 si‖ *P* : *latet* sit *sub ras.*   62 lacernatus *Gudeman Class. Rev.* xiv. 158   63 non‖ne *P* : *latet* nomne   67 falsi *P* : falso $P^2\omega$: signator falsus *Ruperti* : signato falso *Madvig*   68 fecerit *PΣOT Ambr.S*ς : fecerat $P^2\omega$ 70 rubetã *P* : *lineam supra duxit manus prima* : rubeta *Polstorff, obseru. critt.* p. 3   71 Lucusta *PΣ* : Locusta $P^2\omega$ 80 ‘Cludidenus : imperitus’ *gloss. apud Loewe gloss. nominum* p. 148

ex quo Deucalion nimbis tollentibus aequor
navigio montem ascendit sortesque poposcit
paulatimque anima caluerunt mollia saxa
et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas,
quidquid agunt homines, votum timor ira voluptas
gaudia discursus nostri farrago libelli est.
et quando uberior vitiorum copia? quando
maior avaritiae patuit sinus? alea quando
hos animos? neque enim loculis comitantibus itur
ad casum tabulae, posita sed luditur arca.
proelia quanta illic dispensatore videbis
armigero! simplexne furor sestertia centum
perdere et horrenti tunicam non reddere servo?
quis totidem erexit villas, quis fercula septem
secreto cenavit avus? nunc sportula primo
limine parva sedet turbae rapienda togatae.
ille tamen faciem prius inspicit et trepidat ne
suppositus venias ac falso nomine poscas:
agnitus accipies. iubet a praecone vocari
ipsos Troiugenas, nam vexant limen et ipsi
nobiscum. 'da praetori, da deinde tribuno.'
sed libertinus prior est. 'prior' inquit 'ego adsum.
cur timeam dubitemve locum defendere, quamvis
natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestrae
arguerint, licet ipse negem? sed quinque tabernae
quadringenta parant. quid confert purpura maior
optandum, si Laurenti custodit in agro
conductas Corvinus oves, ego possideo plus
Pallante et Licinis?' expectent ergo tribuni,
vincant divitiae, sacro ne cedat honori

83 paulatimq||| *P*: *latet opinor* ue 85 timor *om.* *P*: *add.* P^2 86 nostri est farrago libelli *Ambrosiani* ω 89 ioculis *P*: *corr.* P^2 102 inquit ||| ego *P*: *latet fortasse* et 106 purpura maior *POT* *Ambrosiani* ς: purpurae amator P^2ς: *denique rursus fecit* purpura maior P^3: purpura maius ς: purpura maiorum *codex Vrbinas, proauit Vlachos Class. Rev.* xiv. 217: purpura auorum *Samuel Allen*

nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis,
quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
maiestas, etsi funesta pecunia templo
nondum habitat, nullas nummorum ereximus aras,
ut colitur Pax atque Fides Victoria Virtus
quaeque salutato crepitat Concordia nido.
sed cum summus honor finito computet anno,
sportula quid referat, quantum rationibus addat,
quid facient comites quibus hinc toga, calceus hinc est
et panis fumusque domi? densissima centum
quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
languida vel praegnas et circumducitur uxor.
hic petit absenti nota iam callidus arte
ostendens vacuam et clausam pro coniuge sellam.
'Galla mea est,' inquit, 'citius dimitte. moraris?
profer, Galla, caput. noli vexare, quiescet.'
ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum:
sportula, deinde forum iurisque peritus Apollo
atque triumphales, inter quas ausus habere
nescio quis titulos Aegyptius atque arabarches,
cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.
vestibulis abeunt veteres lassique clientes
votaque deponunt. quamquam longissima cenae
spes homini; caulis miseris atque ignis emendus.
optima silvarum interea pelagique vorabit
rex horum vacuisque toris tantum ipse iacebit.
nam de tot pulchris et latis orbibus et tam
antiquis una comedunt patrimonia mensa.
nullus iam parasitus erit. sed quis ferat istas
luxuriae sordes? quanta est gula quae sibi totos
ponit apros, animal propter convivia natum!

114 habitat *POT*: habitas P^2T^2ω 122 pregnas *P*: pregnans P^2ω 126 quiescact *P*: quiescit P^2ω 130 Arabarches *uolgo scribunt* 131 meiere ω *Priscianus G. L. K.* ii. 494: *Eutyches G. L. K.* v. 476: mengere *P*: megere P^1

poena tamen praesens, cum tu deponis amictus
turgidus, et crudus pavonem in balnea portas.
hinc subitae mortes atque intestata senectus
et nova nec tristis per cunctas fabula cenas:
ducitur iratis plaudendum funus amicis.
  nil erit ulterius quod nostris moribus addat
posteritas, eadem facient cupientque minores,
omne in praecipiti vitium stetit. utere velis,
totos pande sinus. dices hic forsitan 'unde
ingenium par materiae? unde illa priorum
scribendi quodcumque animo flagrante liberet
simplicitas? "cuius non audeo dicere nomen?
quid refert dictis ignoscat Mucius an non?"
pone Tigellinum: taeda lucebis in illa,
qua stantes ardent, qui fixo pectore fumant,
et latum media sulcum deducit harena.'
qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
pensilibus plumis atque illinc despiciat nos?
'cum veniet contra, digito compesce labellum:
accusator erit qui verbum dixerit "hic est."
securus licet Aenean Rutulumque ferocem
committas, nulli gravis est percussus Achilles
aut multum quaesitus Hylas urnamque secutus:
ense velut stricto quotiens Lucilius ardens
infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
criminibus, tacita sudant praecordia culpa.
inde irae et lacrimae. tecum prius ergo voluta
haec animo ante tubas, galeatum sero duelli

143 crudus *P Parisinus* 9345: crudum $P^2\omega$ 144 infestata *Madvig*   145 et *POT*ς: it P^2 *Ambrosiani* ω 150 dices *PO*: dicas $P^2\omega$ 155 Tigillinum *P*: *corr.* P^2 lucebis $P^2\omega$: lucebit *PT*ς   156 qui] i *in litura P*   pectore *P*Σ: gutture $P^2\omega$ 157 deducit *PO*'*T*ς: deducis P^2Oς   159 despicia et nos *P*: a *crasit* P^2: despiciat ς   161 uerbum *sic P item* mg. P^4: uerum $P^3\omega$: uersu *fragm. Vindobonensia, unde* auersus *conieceram*   169 animante tubas *P*: animante tuba $P^2O'\omega$: anime ante tubas *O Valla*

paenitet.' experiar quid concedatur in illos
quorum Flaminia tegitur cinis atque Latina.

II

VLTRA Sauromatas fugere hinc libet et glacialem
Oceanum, quotiens aliquid de moribus audent
qui Curios simulant et Bacchanalia vivunt.
indocti primum, quamquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias; nam perfectissimus horum,
si quis Aristotelen similem vel Pittacon emit
et iubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
frontis nulla fides; quis enim non vicus abundat
tristibus obscenis? castigas turpia, cum sis
inter Socraticos notissima fossa cinaedos?
hispida membra quidem et durae per bracchia saetae
promittunt atrocem animum, sed podice levi
caeduntur tumidae medico ridente mariscae.
rarus sermo illis et magna libido tacendi
atque supercilio brevior coma. verius ergo
et magis ingenue Peribomius; hunc ego fatis
inputo, qui vultu morbum incessuque fatetur.
horum simplicitas miserabilis, his furor ipse
dat veniam; sed peiores, qui talia verbis
Herculis invadunt et de virtute locuti
clunem agitant. 'ego te ceventem, Sexte, verebor?'
infamis Varillus ait 'quo deterior te?
loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
quis caelum terris non misceat et mare caelo,
si fur displiceat Verri, homicida Miloni,

170 qui *P*: *corr.* P^2
II de filosofis obscenis *P*   1 hic *P*: *corr.* P^2 5 horum est $P^2\omega$ 16 peribomus *P*: *corr.* P^2 26 uerri.|| *P*   si *uel* aut homicida ς

Clodius accuset moechos, Catilina Cethegum,
in tabulam Sullae si dicant discipuli tres?'
qualis erat nuper tragico pollutus adulter
concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
omnibus atque ipsis Veneri Martique timendas,
cum tot abortivis fecundam Iulia vulvam
solveret et patruo similes effunderet offas.
nonne igitur iure ac merito vitia ultima fictos
contemnunt Scauros et castigata remordent?
  non tulit ex illis torvum Laronia quendam
clamantem totiens 'ubi nunc lex Iulia? dormis?'
atque ita subridens: 'felicia tempora, quae te
moribus opponunt. habeat iam Roma pudorem,
tertius e caelo cecidit Cato. sed tamen unde
haec emis, hirsuto spirant opobalsama collo
quae tibi? ne pudeat dominum monstrare tabernae.
quod si vexantur leges ac iura, citari
ante omnes debet Scantinia. respice primum
et scrutare viros. faciunt nam plura, sed illos
defendit numerus iunctaeque umbone phalanges.
magna inter molles concordia. non erit ullum
exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Mevia non lambit Cluviam nec Flora Catullam:
Hispo subit iuvenes et morbo pallet utroque.
numquid nos agimus causas, civilia iura
novimus aut ullo strepitu fora vestra movemus?
luctantur paucae, comedunt colyphia paucae,
vos lanam trahitis calathisque peracta refertis

30 reuocarat $P^2\omega$ 31 ipsi $P^2\omega$ 34 ultima *in rasura* P 38 ad quem O^2 (*in ras.*) *Ambr. R. Ven.* 12. 14 ς. *cf. Verg. Aen.* x. 742 43 acturae P: *corr.* P^2: acture Σ: aciu recitari T: at iure *Iahn* 44 respicere P: *corr.* P^2 45 nam O: hi P (*in ras.*) ω: faciunt peiora *Buecheler* 49 mevia P^3: media P: tedia ω: Vedia *Hermann* *fortasse legatur* Naevia, *cf. Mart.* i. 68. 106. ii. 9. 26, iii. 13 50 Hispo (is *in ras.*) P: Hippo Σ 52 mouimus P: *corr.* P^2

vellera, vos tenui praegnantem stamine fusum
Penelope melius, levius torquetis Arachne,
horrida quale facit residens in codice paelex.
notum est cur solo tabulas impleverit Hister
liberto, dederit vivus cur multa puellae.
dives erit magno quae dormit tertia lecto.
tu nube atque tace: donant arcana cylindros.
de nobis post haec tristis sententia fertur?
dat veniam corvis, vexat censura columbas.'
  fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
Stoicidae; quid enim falsi Laronia? sed quid
non facient alii, cum tu multicia sumas,
Cretice, et hanc vestem populo mirante perores
in Proculas et Pollittas? est moecha Fabulla;
damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
non sumet damnata togam. 'sed Iulius ardet,
aestuo.' nudus agas: minus est insania turpis.
en habitum quo te leges ac iura ferentem
vulneribus crudis populus modo victor et illud
montanum positis audiret vulgus aratris.
quid non proclames, in corpore iudicis ista
si videas? quaero an deceant multicia testem.
acer et indomitus libertatisque magister,
Cretice, perluces. dedit hanc contagio labem
et dabit in plures, sicut grex totus in agris
unius scabie cadit et porrigine porci
uvaque conspecta livorem ducit ab uva.
foedius hoc aliquid quandoque audebis amictu,
nemo repente fuit turpissimus. accipient te
paulatim qui longa domi redimicula sumunt

68 Pollitas P: pollucas P^2ς: polliucas, pollincas ω Fabulla P: tabulla P^2: labulla ω 69 Carfania *Cuiacius cf. Dig.* iii. 1. 1. 5 76 deceat (c *in ras.*) P 80 porrigine P^2OTς: prurigine Pς 81 contacta *Ioannes Sarisberiensis* 82 audebit P: *corr.* P^2 83 uenit *codex Pontani*

frontibus et toto posuere monilia collo
atque bonam tenerae placant abdomine porcae
et magno cratere deam. sed more sinistro
exagitata procul non intrat femina limen:
solis ara deae maribus patet. 'ite profanae'
clamatur 'nullo gemit hic tibicina cornu.'
talia secreta coluerunt orgia taeda
Cecropiam soliti Baptae lassare Cotyton.
ille supercilium madida fuligine tinctum
obliqua producit acu pingitque trementis
attollens oculos; vitreo bibit ille priapo
reticulumque comis auratum ingentibus implet
caerulea indutus scutulata aut galbina rasa
et per Iunonem domini iurante ministro;
ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
Actoris Aurunci spolium, quo se ille videbat
armatum cum iam tolli vexilla iuberet
(res memoranda novis annalibus atque recenti
historia, speculum civilis sarcina belli.
nimirum summi ducis est occidere Galbam
et curare cutem, summi constantia civis
Bebriacis campis spolium adfectare Palati
et pressum in faciem digitis extendere panem,
quod nec in Assyrio pharetrata Samiramis orbe,
maesta nec Actiaca fecit Cleopatra carina)
hic nullus verbis pudor aut reverentia mensae,
hic turpis Cybeles et fracta voce loquendi
libertas et crine senex fanaticus albo

92 Ceropiam *P* cocyton ω: Cotytto *aut* Cotytun *scribunt uolgo* 93 tinctum *in rasura dimidio longiore P Ambr. R* ς: tactum ω: tectum *O* 97 scutula *P*: *corr.* P^2 galbana P^2ω 106 Bebriacis campis *P*: Bebriaci campo (campi *T*) ω: Bedriacis *scripsit Buecheler* spolium *in ras. P*: sese *in ras. O*: studium O^2 *mg.*: solium *Herwerden, cf. Claud. in Eutrop.* ii. 457 107 facie ||| *P*, *latet sub ras. aut* m *aut* s: faciem *O*ς: facie P^2ς 108 sameramis *P*: semiramis P^2 109 moecha *Heinrich*

sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
gutturis exemplum conducendusque magister.
quid tamen expectant, Phrygio quos tempus erat iam
more supervacuam cultris abrumpere carnem?
quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem
cornicini, sive hic recto cantaverat aere;
signatae tabulae, dictum 'feliciter,' ingens
cena sedet, gremio iacuit nova nupta mariti.
o proceres, censore opus est an haruspice nobis?
scilicet horreres maioraque monstra putares,
si mulier vitulum vel si bos ederet agnum?
segmenta et longos habitus et flammea sumit,
arcano qui sacra ferens nutantia loro
sudavit clipeis ancilibus. o pater urbis,
unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
haec tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir,
nec galeam quassas nec terram cuspide pulsas
nec quereris patri? vade ergo et cede severi
iugeribus campi quem neglegis. 'officium cras
primo sole mihi peragendum in valle Quirini.'
quae causa officii? 'quid quaeris? nubit amicus
nec multos adhibet.' liceat modo vivere: fient,
fient ista palam, cupient et in acta referri.
interea tormentum ingens nubentibus haeret,
quod nequeant parere et partu retinere maritos.
sed melius, quod nil animis in corpora iuris
natura indulget: steriles moriuntur, et illis
turgida non prodest condita pyxide Lyde,
nec prodest agili palmas praebere luperco.
vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,

114 conducendus] us P^2 *in ras.*, *latet* is 116 abrumpere *P* (*supra scr.* uel cidere P^2) *OT*ς: abscidere ω: abscindere ς 133 ualle |||||| *latente sub ras.* colle *P*: ualle colle Σ 140 morientur ω

lustravitque fuga mediam gladiator harenam
et Capitolinis generosior et Marcellis
et Catuli Paulique minoribus et Fabiis et
omnibus ad podium spectantibus, his licet ipsum
admoveas cuius tunc munere retia misit.
  esse aliquos manes et subterranea regna
et contum et Stygio ranas in gurgite nigras
atque una transire vadum tot milia cumba
nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
sed tu vera puta: Curius quid sentit et ambo
Scipiadae, quid Fabricius manesque Camilli,
quid Cremerae legio et Cannis consumpta iuventus,
tot bellorum animae, quotiens hinc talis ad illos
umbra venit? cuperent lustrari, si qua darentur
sulpura cum taedis et si foret umida laurus.
illic heu miseri traducimur. arma quidem ultra
litora Iuvernae promovimus et modo captas
Orcadas ac minima contentos nocte Britannos,
sed quae nunc populi fiunt victoris in urbe,
non faciunt illi quos vicimus. et tamen unus
Armenius Zalaces cunctis narratur ephebis
mollior ardenti sese indulsisse tribuno.
aspice quid faciant commercia: venerat obses,
hic fiunt homines. nam si mora longior urbem
indulsit pueris, non numquam derit amator.
mittentur bracae cultelli frena flagellum:
sic praetextatos referunt Artaxata mores.

146 catulis paulisque $P^2\omega$ fab||is || *P*: *corr.* fabiis et P^2 150 et pontum *P* (*corr.* P^2) $T\Sigma$: cocitum *Liutprandus Antapod.* v. 8. *unde* regna et Cocytum *coniecit Buecheler*: et caenum *Bob.*   159 illuc *P* *in ras. breuioris uocis*; *latet* huc, *opinor*, *unde* huc eheu *coniecerim*: illuc $T\omega$: illic ς: istinc *O*   160 iuuernae P^2 *in ras. longiore*: lauernae *Leidensis* 82   168 umquam ω

III

Qvamvis digressu veteris confusus amici,
laudo tamen vacuis quod sedem figere Cumis
destinet atque unum civem donare Sibyllae.
ianua Baiarum est et gratum litus amoeni
secessus. ego vel Prochytam praepono Suburae;
nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
deterius credas horrere incendia, lapsus
tectorum adsiduos ac mille pericula saevae
urbis et Augusto recitantes mense poetas?
sed dum tota domus raeda componitur una,
substitit ad veteres arcus madidamque Capenam.
hic, ubi nocturnae Numa constituebat amicae
(nunc sacri fontis nemus et delubra locantur
Iudaeis, quorum cophinus faenumque supellex,
omnis enim populo mercedem pendere iussa est
arbor et eiectis mendicat silva Camenis)
in vallem Egeriae descendimus et speluncas
dissimiles veris. quanto praesentius esset
numen aquis, viridi si margine cluderet undas
herba nec ingenuum violarent marmora tofum.
  hic tunc Vmbricius 'quando artibus' inquit 'honestis
nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
res hodie minor est here quam fuit, atque eadem cras
deteret exiguis aliquid, proponimus illuc
ire, fatigatas ubi Daedalus exuit alas,
dum nova canities, dum prima et recta senectus,
dum superest Lachesi quod torqueat, et pedibus me
porto meis nullo dextram subeunte bacillo.

III quare umbricius urbem deserat *P*   5 subumbrae *P*: *corr.* P^2 16 electis *P*: *corr.* P^2 18 praesentius *Grangaeus*: pra|||| || *P*: prestantius $P^2\omega$ 19 aquae $P^2\omega$ clauderet $P^2O^2\omega$ 21 hinc *P*: *corr.* P^2 23 eadem] fames *Herwerden*: adeo *Buecheler*   24 deteret] -teret exiguis *in ras. longiore P*: deterit *Priscianus G. L. K.* iii. 71

cedamus patria. vivant Artorius istic
et Catulus, maneant qui nigrum in candida vertunt,
quis facile est aedem conducere flumina portus,
siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,
et praebere caput domina venale sub hasta.
quondam hi cornicines et municipalis harenae
perpetui comites notaeque per oppida buccae,
munera nunc edunt et verso pollice vulgus
cum iubet, occidunt populariter; inde reversi
conducunt foricas, et cur non omnia? cum sint,
quales ex humili magna ad fastigia rerum
extollit quotiens voluit Fortuna iocari.
quid Romae faciam? mentiri nescio; librum,
si malus est, nequeo laudare et poscere; motus
astrorum ignoro; funus promittere patris
nec volo nec possum; ranarum viscera numquam
inspexi; ferre ad nuptam quae mittit adulter,
quae mandat, norunt alii; me nemo ministro
fur erit, atque ideo nulli comes exeo tamquam
mancus et extinctae, corpus non utile, dextrae.
quis nunc diligitur nisi conscius et cui fervens
aestuat occultis animus semperque tacendis?
nil tibi se debere putat, nil conferet umquam,
participem qui te secreti fecit honesti:
carus erit Verri, qui Verrem tempore quo vult
accusare potest. tanti tibi non sit opaci
omnis harena Tagi quodque in mare volvitur aurum,
ut somno careas ponendaque praemia sumas
tristis et a magno semper timearis amico.

29 arcturius ω: arctorius *Ambr. R* 32 siccanda ‖ ‖luuiem *P*: siccandam eluuiem P^2 37 quem lubet P^2: quemlibet ω 38 poricas *P*: phoricas P^2 non? omnia *Buecheler, sed* cur non omnia. *distinxit P; interpunctionem nostram dat Ambr. R* 48 exstincta . . . dextra *Eremita*

quae nunc divitibus gens acceptissima nostris,
et quos praecipue fugiam, properabo fateri,
nec pudor opstabit. non possum ferre, Quirites,
Graecam urbem (quamvis quota portio faecis Achaei?
iam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes
et linguam et mores et cum tibicine chordas
obliquas nec non gentilia tympana secum
vexit et ad circum iussas prostare puellas.
ite, quibus grata est picta lupa barbara mitra)
rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
et ceromatico fert niceteria collo.
hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabandis
Esquilias dictumque petunt a vimine collem,
viscera magnarum domuum dominique futuri.
ingenium velox, audacia perdita, sermo
promptus et Isaeo torrentior. ede quid illum
esse putes. quemvis hominem secum attulit ad nos:
grammaticus rhetor geometres pictor aliptes
augur schoenobates medicus magus, omnia novit
Graeculus esuriens; in caelum miseris, ibit.
in summa non Maurus erat neque Sarmata nec Thrax
qui sumpsit pinnas, mediis sed natus Athenis.
horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
signabit fultusque toro meliore recumbet,
advectus Romam quo pruna et cottona vento?
usque adeo nihil est quod nostra infantia caelum
hausit Aventini baca nutrita Sabina?
quid quod adulandi gens prudentissima laudat
sermonem indocti, faciem deformis amici,

58 nunc *POς*: non P^2*Tς* 61 achaeae *PO*: achiui P^2 63 lingua P^2*Tς* 67 traecaedipna *P*: raehaedipna P^2: rechedipna ω 68 feret *P*: feruet *O, corr. mg.*O^2 74 feruentior *Ambr. R* 78 miseris *Arouiensis et P, ut uidetur*: ‖‖seris *P*: iusseris P^2ω 79 ad summam P^2ω 80 Athenis] Ahiuis P^2 *in ras. in qua nihil dispicitur* 82 recumbat P^2: recumbit *OTς*

et longum invalidi collum cervicibus aequat
Herculis Antaeum procul a tellure tenentis,
miratur vocem angustam, qua deterius nec
ille sonat quo mordetur gallina marito?
haec eadem licet et nobis laudare, sed illis
creditur. an melior, cum Thaida sustinet aut cum
uxorem comoedus agit vel Dorida nullo
cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur,
non persona loqui; vacua et plana omnia dicas
infra ventriculum et tenui distantia rima.
nec tamen Antiochus nec erit mirabilis illic
aut Stratocles aut cum molli Demetrius Haemo:
natio comoeda est. rides, maiore cachinno
concutitur; flet, si lacrimas conspexit amici,
nec dolet; igniculum brumae si tempore poscas,
accipit endromidem; si dixeris "aestuo," sudat.
non sumus ergo pares: melior, qui semper et omni
nocte dieque potest aliena sumere vultum
a facie, iactare manus, laudare paratus,
si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
praeterea sanctum nihil est neque ab inguine tutum,
non matrona laris, non filia virgo, neque ipse
sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus;
horum si nihil est, aviam resupinat amici.
scire volunt secreta domus atque inde timeri.
et quoniam coepit Graecorum mentio, transi
gymnasia atque audi facinus maioris abollae.
stoicus occidit Baream delator amicum
discipulumque senex ripa nutritus in illa,
ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.

94 pullo *Buchner* 105 aliena *P*: alienum $P^2OT\omega$ 109 est neque *om. P*: *supra add.* P^2: nihil aut ab $O\omega$: nihil est uel ab *T in ras.* 112 aulam $P^2\omega$ 117 discipulamque *Ritter*

non est Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis vel Diphilus aut Hermarchus,
qui gentis vitio numquam partitur amicum,
solus habet. nam cum facilem stillavit in aurem
exiguum de naturae patriaeque veneno,
limine summoveor, perierunt tempora longi
servitii; nusquam minor est iactura clientis.
quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
pauperis hic meritum, si curet nocte togatus
currere, cum praetor lictorem impellat et ire
praecipitem iubeat dudum vigilantibus orbis,
ne prior Albinam et Modiam collega salutet?
divitis hic servo cludit latus ingenuorum
filius; alter enim quantum in legione tribuni
accipiunt donat Calvinae vel Catienae,
ut semel aut iterum super illam palpitet; at tu,
cum tibi vestiti facies scorti placet, haeres
et dubitas alta Chionen deducere sella.
da testem Romae tam sanctum quam fuit hospes
numinis Idaei, procedat vel Numa vel qui
servavit trepidam flagranti ex aede Minervam:
protinus ad censum, de moribus ultima fiet
quaestio. "quot pascit servos? quot possidet agri
iugera? quam multa magnaque paropside cenat?"
quantum quisque sua nummorum servat in arca,
tantum habet et fidei. iures licet et Samothracum
et nostrorum aras, contemnere fulmina pauper
creditur atque deos dis ignoscentibus ipsis.
quid quod materiam praebet causasque iocorum
omnibus hic idem, si foeda et scissa lacerna,

121 *om. T*: *add.* T^2 122 facile *P* 130 nec *P*: *corr.* P^2 et] aut P^2ς 131 serui $P^2\omega$ claudit P^2 133 catilenae *P*: *corr* P^2 134 aut] atque ω 135 bene uestiti ς: festiui *Herwerden*: Vestini *Weidner* 141 agri $P^2\omega$: agros *P* 142 iugera *om. P*: *add.* $P^2\omega$ parapside $P^2\omega$

si toga sordidula est et rupta calceus alter
pelle patet, vel si consuto vulnere crassum
atque recens linum ostendit non una cicatrix?
nil habet infelix paupertas durius in se
quam quod ridiculos homines facit. "exeat" inquit
"si pudor est, et de pulvino surgat equestri
cuius res legi non sufficit, et sedeant hic
lenonum pueri quocumque ex fornice nati,
hic plaudat nitidi praeconis filius inter
pinnirapi cultos iuvenes iuvenesque lanistae."
sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
quis gener hic placuit censu minor atque puellae
sarcinulis impar? quis pauper scribitur heres?
quando in consilio est aedilibus? agmine facto
debuerant olim tenues migrasse Quirites.
haut facile emergunt quorum virtutibus opstat
res angusta domi, sed Romae durior illis
conatus: magno hospitium miserabile, magno
servorum ventres et frugi cenula magno.
fictilibus cenare pudet, quod turpe negabis
translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam
contentusque illic Veneto duroque cucullo.
pars magna Italiae est, si verum admittimus, in qua
nemo togam sumit nisi mortuus. ipsa dierum
festorum herboso colitur si quando theatro
maiestas tandemque redit ad pulpita notum
exodium, cum personae pallentis hiatum
in gremio matris formidat rusticus infans,
aequales habitus illic similesque videbis
orchestram et populum, clari velamen honoris

154 et de *in ras.* P^2: de te Σ 156 quocumque P^2 *in ras.* ex] in $P^2\omega$ 157 nitidus *Markland* 158 iuuenemque P^2OTς 164 mergunt *P*: *corr.* P^2 167 *uersum omissum ima pagina suppleuit P* 168 necabis *P*: negauit $P^2T^2\omega$: negabit *Mus. Brit. Burn.*193, *Ferrarius*: *cf.* xiv. 134: negacit *T*

sufficiunt tunicae summis aedilibus albae.
hic ultra vires habitus nitor, hic aliquid plus
quam satis est interdum aliena sumitur arca.
commune id vitium est, hic vivimus ambitiosa
paupertate omnes. quid te moror? omnia Romae
cum pretio. quid das, ut Cossum aliquando salutes?
ut te respiciat clauso Veiento labello?
ille metit barbam, crinem hic deponit amati;
plena domus libis venalibus: accipe et istud
fermentum tibi habe. praestare tributa clientes
cogimur et cultis augere peculia servis.
  quis timet aut timuit gelida Praeneste ruinam
aut positis nemorosa inter iuga Volsiniis aut
simplicibus Gabiis aut proni Tiburis arce?
nos urbem colimus tenui tibicine fultam
magna parte sui; nam sic labentibus obstat
vilicus, et veteris rimae cum texit hiatum,
securos pendente iubet dormire ruina.
vivendum est illic ubi nulla incendia, nulli
nocte metus. iam poscit aquam, iam frivola transfert
Vcalegon, tabulata tibi iam tertia fumant:
tu nescis; nam si gradibus trepidatur ab imis,
ultimus ardebit quem tegula sola tuetur
a pluvia, molles ubi reddunt ova columbae.
lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex
ornamentum abaci nec non et parvulus infra
cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiro
iamque vetus graecos servabat cista libellos,
et divina opici rodebant carmina mures.
nil habuit Codrus, quis enim negat? et tamen illud

182 ambitiosi *P*: *corr.* P^2 186 amati |||| *ex* amatur *P*: amatus *Ruperti* 187 libis OT^2ς: libris (*supra scr.* panibus) $POT\omega$, *cf.* ix. 109 illud P^2ς 188 praestare *P*Σς: praestant P^2 (*in litura*) ω 190 ruina *P*: *corr.* P^2 197 est *om. P* 203 Codro . . . sex *om. P*: *add.* P^2 205 chiron $P^2\omega$ 207 opifici *P* (*ut uidetur, sed erasum*) Σ: opizi P^2ς

perdidit infelix totum nihil. ultimus autem
aerumnae est cumulus, quod nudum et frusta rogantem
nemo cibo, nemo hospitio tectoque iuvabit.
si magna Asturici cecidit domus, horrida mater,
pullati proceres, differt vadimonia praetor.
tum gemimus casus urbis, tunc odimus ignem.
ardet adhuc, et iam accurrit qui marmora donet,
conferat inpensas; hic nuda et candida signa,
hic aliquid praeclarum Euphranoris et Polycliti,
hic Asianorum vetera ornamenta deorum,
hic libros dabit et forulos mediamque Minervam,
hic modium argenti. meliora ac plura reponit
Persicus orborum lautissimus et merito iam
suspectus tamquam ipse suas incenderit aedes.
si potes avelli circensibus, optima Sorae
aut Fabrateriae domus aut Frusinone paratur,
quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
hortulus hic puteusque brevis nec reste movendus
in tenuis plantas facili diffunditur haustu.
vive bidentis amans et culti vilicus horti,
unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu
unius sese dominum fecisse lacertae.
  plurimus hic aeger moritur vigilando (sed ipsum
languorem peperit cibus inperfectus et haerens
ardenti stomacho) nam quae meritoria somnum
admittunt? magnis opibus dormitur in urbe.
inde caput morbi. raedarum transitus arto

210 est *PO Harleianus* 2730 : *del.* P^2 : *om.* ω   frusta P^2*O Ambr. S.* ϛ : frustra *P*ω   212 asturi P^2ω   214 geminus *P* : *corr.* P^2 215 etiam *P*   occurrit P^2ω   217 poluclyti *P radendo corr.* policliti   218 hic asianorum *O* : haec asianorum *P*Σ *Ambr. R.* : fecasianorum P^2O^2ω : fetasianorum *ex* fecasianorum *T* : phaecasiatorum *Roth.*   224 paretur *P*-*OT*ϛ   226 movendus] -us *in ras. P*   227 defunditur *P*Σ   232 sed illum *Priscianus G. L. K.* ii. 409 *et* 427, iii. 233   235 urbem *P* m *erasa*   236 praedarum *P* p *erasa*

vicorum inflexu et stantis convicia mandrae
eripient somnum Druso vitulisque marinis.
si vocat officium, turba cedente vehetur
dives et ingenti curret super ora Liburna
atque obiter leget aut scribet vel dormiet intus;
namque facit somnum clausa lectica fenestra.
ante tamen veniet: nobis properantibus opstat
unda prior, magno populus premit agmine lumbos
qui sequitur; ferit hic cubito, ferit assere duro
alter, at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
pinguia crura luto, planta mox undique magna
calcor et in digito clavus mihi militis haeret.
nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
centum convivae, sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
inpositas capiti, quas recto vertice portat
servulus infelix et cursu ventilat ignem.
scinduntur tunicae sartae modo, longa coruscat
serraco veniente abies, atque altera pinum
plaustra vehunt, nutant alte populoque minantur.
nam si procubuit qui saxa Ligustica portat
axis et eversum fudit super agmina montem,
quid superest e corporibus? quis membra, quis ossa
invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver
more animae. domus interea secura patellas
iam lavat et bucca foculum excitat et sonat unctis
striglibus et pleno componit lintea guto.
haec inter pueros varie properantur, at ille
iam sedet in ripa taetrumque novicius horret
porthmea nec sperat caenosi gurgitis alnum

237 tantis *P* : *corr.* P^2 238 surdo *Speyer*   240 liburna *P*Σ : liburno P^2ω   245 lignum P^2*T*ϛ   256 nutantem . . . minantem *conieci*   259 e *POBob.* : de P^2ω   262 unclis *P* : untis P^2 263 stricilibus *P* : strigilibus P^2 265 teatrumque *P* a *erasa*   266 portamea *P priorem* a *erasit* P^2

infelix nec habet quem porrigat ore trientem.
  respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
quod spatium tectis sublimibus unde cerebrum
testa ferit, quotiens rimosa et curta fenestris
vasa cadant, quanto percussum pondere signent
et laedant silicem. possis ignavus haberi
et subiti casus inprovidus, ad cenam si
intestatus eas: adeo tot fata, quot illa
nocte patent vigiles te praetereunte fenestrae.
ergo optes votumque feras miserabile tecum,
ut sint contentae patulas defundere pelves.
ebrius ac petulans qui nullum forte cecidit,
dat poenas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidae, cubat in faciem, mox deinde supinus;
ergo non aliter poterit dormire; quibusdam
somnum rixa facit. sed quamvis improbus annis
atque mero fervens cavet hunc, quem coccina laena
vitari iubet et comitum longissimus ordo,
multum praeterea flammarum et aenea lampas.
me, quem luna solet deducere vel breve lumen
candelae, cuius dispenso et tempero filum,
contemnit. miserae cognosce prohoemia rixae,
si rixa est ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
stat contra starique iubet, parere necesse est;
nam quid agas, cum te furiosus cogat et idem
fortior? "unde venis?" exclamat "cuius aceto,
cuius conche tumes? quis tecum sectile porrum
sutor et elixi vervecis labra comedit?
nil mihi respondes? aut dic aut accipe calcem.
ede ubi consistas, in qua te quaero proseucha?"
dicere si temptes aliquid tacitusve recedas,

269 cerebrum] -um P^2 *in ras.*: *latet fortasse* cerebro 271 cadent P^2ς 280 supinus Tergo *Wissowa* 281 ergo . . . dormire ? *distinguebant* 288 premia P^2T *in ras.* ς 293 concha $P^2\omega$ 294 uerbecis *P*

tantumdem est: feriunt pariter, vadimonia deinde
irati faciunt. libertas pauperis haec est:
pulsatus rogat et pugnis concisus adorat
ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
nec tamen haec tantum metuas. nam qui spoliet te
non derit clausis domibus, postquam omnis ubique
fixa catenatae siluit compago tabernae.
interdum et ferro subitus grassator agit rem;
armato quotiens tutae custode tenentur
et Pomptina palus et Gallinaria pinus,
sic inde huc omnes tamquam ad vivaria currunt.
qua fornace graves, qua non incude catenae?
maximus in vinclis ferri modus, ut timeas ne
vomer deficiat, ne marrae et sarcula desint.
felices proavorum atavos, felicia dicas
saecula, quae quondam sub regibus atque tribunis
viderunt uno contentam carcere Romam.
  his alias poteram et pluris subnectere causas,
sed iumenta vocant et sol inclinat, eundum est;
nam mihi commota iam dudum mulio virga
adnuit. ergo vale nostri memor, et quotiens te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
me quoque ad Helvinam Cererem vestramque Dianam
converte a Cumis. saturarum ego, ni pudet illas,
auditor gelidos veniam caligatus in agros.'

298 deidem *P*: *corr.* P^2 302 quis polliet *P*: *corr.* P^2 304 catenaestluit *P*: *corr.* P^2 305 rem *in ras.* *P* 308 sicae inde *Buecheler* 311 marra *P* (*corr.* P^2 ς 312 dicis P^2ς 317 iandudum *P*: *corr.* P^2 319 refigi *P* *radendo corr.* 320 he||uinam *P*, *latet opinor* heduinam: heluinam P^2Tς: eluinam *O*ς uestramque ω |||tamque *P*: uestainque P^2 321 conuerte *supra scr.* conuelle *P*: conuelle ω, *orium ex* conpelle *putat Buecheler* 322 au|||tor *P* *sub ras.* di *dispicitur*: auditor ς: adiutor $P^2\omega$

IV

Ecce iterum Crispinus, et est mihi saepe vocandus
ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
a vitiis, aegrae solaque libidine fortes
deliciae, viduas tantum spernatur adulter.
quid refert igitur, quantis iumenta fatiget
porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
iugera quot vicina foro, quas emerit aedes?
nemo malus felix, minime corruptor et idem
incestus, cum quo nuper vittata iacebat
sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
sed nunc de factis levioribus. et tamen alter
si fecisset idem, caderet sub iudice morum;
nam quod turpe bonis Titio Seioque, decebat
Crispinum. quid agas cum dira et foedior omni
crimine persona est? mullum sex milibus emit,
aequantem sane paribus sestertia libris,
ut perhibent qui de magnis maiora locuntur.
consilium laudo artificis, si munere tanto
praecipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi;
est ratio ulterior, magnae si misit amicae,
quae vehitur cluso latis specularibus antro.
nil tale expectes: emit sibi. multa videmus
quae miser et frugi non fecit Apicius. hoc tu
succinctus patria quondam, Crispine, papyro?
hoc pretio squamae? potuit fortasse minoris
piscator quam piscis emi; provincia tanti
vendit agros, sed maiores Apulia vendit.
qualis tunc epulas ipsum gluttisse putamus

IV de piscis magnitudine *PT* 2 patres *P*: *corr.* P^2 3 aegr|| *P* *sub ras.* e *dispicitur*: aeger $P^2\omega$ fortis $P^2\omega$ 4 delicias uiduae $P^2\omega$ aspernatur $P^2\omega$: aspernatus ς 5 qui *P*: *corr.* P^2 9 uitiata Σ: uictata *O* 13 Seioque *Calderinus*: serioque $P\omega$ 15 multum *P*: *corr.* P^3 18 si] in $P^2O\omega$ 25 praetios quam e *P*: praetium (pretium) squame $P^2\omega$: pretio squamam *Valla* potuit] et potuit P^2

induperatorem, cum tot sestertia, partem
exiguam et modicae sumptam de margine cenae,
purpureus magni ructarit scurra Palati,
iam princeps equitum, magna qui voce solebat
vendere municipes fracta de merce siluros?
incipe, Calliope. licet et considere, non est
cantandum, res vera agitur. narrate, puellae
Pierides. prosit mihi vos dixisse puellas.
cum iam semianimum laceraret Flavius orbem
ultimus et calvo serviret Roma Neroni,
incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
implevitque sinus; nec enim minor haeserat illis
quos operit glacies Maeotica ruptaque tandem
solibus effundit torrentis ad ostia Ponti
desidia tardos et longo frigore pingues.
destinat hoc monstrum cumbae linique magister
pontifici summo. quis enim proponere talem
aut emere auderet, cum plena et litora multo
delatore forent? dispersi protinus algae
inquisitores agerent cum remige nudo,
non dubitaturi fugitivum dicere piscem
depastumque diu vivaria Caesaris, inde
elapsum veterem ad dominum debere reverti.
si quid Palfurio, si credimus Armillato,
quidquid conspicuum pulchrumque est aequore toto,
res fisci est, ubicumque natat. donabitur ergo,
ne pereat. iam letifero cedente pruinis
autumno, iam quartanam sperantibus aegris
stridebat deformis hiems praedamque recentem

31 ructaret ω 33 facta *PT*: *corr.* P^2T^2: fricta *Manso*: Pharia *Muretus* 34 et *P* *supra scr.* hic *manu aeque antiqua*: hic ω 41 impleuit *P*: -que *add.* P^2 43 effudit P^2T torpentis $P^2\omega$ 45 de‖nat *P*: desinat P^2 47 litore *P*: *corr.* P^2 51 despastumque *P* s *erasa* 53 palfurio ||| *P* *latet* si *sub ras.*: parfurio P^2Tς

servabat. tamen hic properat, velut urgueat auster.
utque lacus suberant, ubi quamquam diruta servat
ignem Troianum et Vestam colit Alba minorem,
obstitit intranti miratrix turba parumper.
ut cessit, facili patuerunt cardine valvae;
exclusi spectant admissa obsonia patres.
itur ad Atriden. tum Picens 'accipe' dixit
'privatis maiora focis. genialis agatur
iste dies, propera stomachum laxare sagina,
et tua servatum consume in saecula rhombum.
ipse capi voluit.' quid apertius? et tamen illi
surgebant cristae; nihil est quod credere de se
non possit cum laudatur dis aequa potestas.
sed derat pisci patinae mensura. vocantur
ergo in consilium proceres, quos oderat ille,
in quorum facie miserae magnaeque sedebat
pallor amicitiae. primus clamante Liburno
'currite, iam sedit' rapta properabat abolla
Pegasus, attonitae positus modo vilicus urbi.
anne aliud tum praefecti? quorum optimus atque
interpres legum sanctissimus omnia quamquam
temporibus diris tractanda putabat inermi
iustitia. venit et Crispi iucunda senectus,
cuius erant mores qualis facundia, mite
ingenium. maria ac terras populosque regenti
quis comes utilior, si clade et peste sub illa
saevitiam damnare et honestum adferre liceret
consilium? sed quid violentius aure tyranni,
cum quo de pluviis aut aestibus aut nimboso
vere locuturi fatum pendebat amici?
ille igitur numquam derexit bracchia contra

59 velut] uel *P* 63 et $P^2\omega$: at *O* 67 sagina *Buecheler et Weidner*: saginam *P*: saginis $P^2\omega$ sagittis Σ: saginae *Iahn* 71 possint *P* n *erasa* aequa|| *P* 79 quamque *P*: *corr.* P^2 83 terra *P*: *corr.* P^2 gerenti *P*: *corr.* P^2 88 locuturi|| *P latet* s *sub ras.*

torrentem, nec civis erat qui libera posset
verba animi proferre et vitam inpendere vero.
sic multas hiemes atque octogensima vidit
solstitia, his armis illa quoque tutus in aula.
proximus eiusdem properabat Acilius aevi
cum iuvene indigno, quem mors tam saeva maneret
et domini gladiis tam festinata; sed olim
prodigio par est in nobilitate senectus,
unde fit ut malim fraterculus esse gigantis.
profuit ergo nihil misero quod comminus ursos
figebat Numidas Albana nudus harena
venator. quis enim iam non intellegat artes
patricias? quis priscum illud miratur acumen,
Brute, tuum? facile est barbato inponere regi.
nec melior vultu quamvis ignobilis ibat
Rubrius, offensae veteris reus atque tacendae,
et tamen inprobior saturam scribente cinaedo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus,
et matutino sudans Crispinus amomo
quantum vix redolent duo funera, saevior illo
Pompeius tenui iugulos aperire susurro,
et qui vulturibus servabat viscera Dacis
Fuscus marmorea meditatus proelia villa,
et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
qui numquam visae flagrabat amore puellae,
grande et conspicuum nostro quoque tempore monstrum,
caecus adulator, dirusque a ponte satelles
dignus Aricinos qui mendicaret ad axes
blandaque devexae iactaret basia raedae.

95 iam *P*: *corr.* P^2 96 iam *PT*: *corr.* P^2 destinata ω: distinata *T* 97 in P^2 *in ras.* ω: cum *Pithoeus* 98 gigantum *Priscianus G. L. K.* ii. 101 ς 99 misero|| *P sub ras. latet* ς 112 praelia *ex* praemia *P* 113 uellento (*i.e.* Veiiento) *P*: uelento P^2 116 dignusque a ponte, satelles dirus, Aricinos *conieci*

nemo magis rhombum stupuit; nam plurima dixit
in laevom conversus, at illi dextra iacebat
belua. sic pugnas Cilicis laudabat et ictus
et pegma et pueros inde ad velaria raptos.
non cedit Veiento, sed ut fanaticus oestro
percussus, Bellona, tuo divinat et 'ingens
omen habes' inquit 'magni clarique triumphi.
regem aliquem capies, aut de temone Britanno
excidet Arviragus. peregrina est belua, cernis
erectas in terga sudes.' hoc defuit unum
Fabricio patriam ut rhombi memoraret et annos.
'quidnam igitur censes? conciditur?' 'absit ab illo
dedecus hoc' Montanus ait, 'testa alta paretur,
quae tenui muro spatiosum colligat orbem.
debetur magnus patinae subitusque Prometheus.
argillam atque rotam citius properate, sed ex hoc
tempore iam, Caesar, figuli tua castra sequantur.'
vicit digna viro sententia. noverat ille
luxuriam inperii veterem noctesque Neronis
iam medias aliamque famem, cum pulmo Falerno
arderet. nulli maior fuit usus edendi
tempestate mea; Circeis nata forent an
Lucrinum ad saxum Rutupinove edita fundo
ostrea callebat primo deprendere morsu,
et semel aspecti litus dicebat echini.
surgitur et misso proceres exire iubentur
consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
traxerat attonitos et festinare coactos
tamquam de Chattis aliquid torvisque Sycambris
dicturus, tamquam ex diversis partibus orbis

120 laeuo *P*: laeuum $P^2\omega$: laeuam ς   121 sic *in ras.* *P* pugnos *Hirschfeld*   123 uellento *P*: uelento P^2 124 percussu *P*: *corr.* P^2 135 figuli *P*: tegulae P^2Tς   141 *post hunc uersus extat plane erasus in P*: *in interuallo titulus* de cenis contumeliosis *T*   144 properes exibere *P*: *corr.* P^2 147 catthis Σ: cattis ς: ||||is *P*: getis $P^2\omega$ 148 ex *O*: et *PT*: *om.* $P^2\omega$

anxia praecipiti venisset epistula pinna.
atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
tempora saevitiae, claras quibus abstulit urbi
inlustresque animas impune et vindice nullo.
sed periit postquam cerdonibus esse timendus
coeperat. hoc nocuit Lamiarum caede madenti.

V

Si te propositi nondum pudet atque eadem est mens,
ut bona summa putes aliena vivere quadra,
si potes illa pati quae nec Sarmentus iniquas
Caesaris ad mensas nec vilis Gabba tulisset,
quamvis iurato metuam tibi credere testi.
ventre nihil novi frugalius. hoc tamen ipsum
defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
nulla crepido vacat? nusquam pons et tegetis pars
dimidia brevior? tantine iniuria cenae,
tam ieiuna fames, cum possit honestius illic
et tremere et sordes farris mordere canini?
  primo fige loco quod tu discumbere iussus
mercedem solidam veterum capis officiorum.
fructus amicitiae magnae cibus, inputat hunc rex,
et quamvis rarum tamen inputat. ergo duos post
si libuit menses neglectum adhibere clientem,
tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
'una simus' ait. votorum summa. quid ultra
quaeris? habet Trebius propter quod rumpere somnum
debeat et ligulas dimittere, sollicitus ne
tota salutatrix iam turba peregerit orbem
sideribus dubiis aut illo tempore, quo se
frigida circumagunt pigri serraca Bootae.

V in parasitos de cenis contumeliosis *P*   4 galba $P^2\omega$ 9 demedia *P*: dimedia P^2 10 possis $P^2\omega$ 13 solitam P^2Tς   17 nec P^2

qualis cena tamen. vinum quod sucida nolit
lana pati: de conviva Corybanta videbis.
iurgia proludunt, sed mox et pocula torques
saucius et rubra deterges vulnera mappa,
inter vos quotiens libertorumque cohortem
pugna Saguntina fervet commissa lagona.
ipse capillato diffusum consule potat
calcatamque tenet bellis socialibus uvam
cardiaco numquam cyathum missurus amico;
cras bibet Albanis aliquid de montibus aut de
Setinis, cuius patriam titulumque senectus
delevit multa veteris fuligine testae,
quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant
Brutorum et Cassi natalibus. ipse capaces
Heliadum crustas et inaequales berullo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum,
vel si quando datur, custos adfixus ibidem,
qui numeret gemmas, ungues observet acutos.
da veniam, praeclara illi laudatur iaspis;
nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
a digitis, quas in vaginae fronte solebat
ponere zelotypo iuvenis praelatus Iarbae.
tu Beneventani sutoris nomen habentem
siccabis calicem nasorum quattuor ac iam
quassatum et rupto poscentem sulpura vitro.
si stomachus domini fervet vinoque ciboque,
frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
non eadem vobis poni modo vina querebar:
vos aliam potatis aquam. tibi pocula cursor
Gaetulus dabit aut nigri manus ossea Mauri

24 quod $P^2\omega$: quo *PO* 27 mampa *P*: *corr.* P^1 30 defusum *Ambr. R.* 38 aeliadum *POTς* berullo *P*: berillos $P^2\omega$ 39 phialas *sic P* s *add. m. ead.*: phialas *aut* fialas ω berullos Virro tenet; phialae *Kiaer* 41 amicos P^2ς 42 illic $P^2\omega$ 43 et *mutatum in* ut *P* 46 beneuentanis uptoris *P*: *corr.* P^1

et cui per mediam nolis occurrere noctem,
clivosae veheris dum per monumenta Latinae:
flos Asiae ante ipsum, pretio maiore paratus
quam fuit et Tulli census pugnacis et Anci
et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
frivola. quod cum ita sit, tu Gaetulum Ganymedem
respice, cum sities. nescit tot milibus emptus
pauperibus miscere puer; sed forma, sed aetas
digna supercilio. quando ad te pervenit ille?
quando rogatus adest calidae gelidaeque minister?
quippe indignatur veteri parere clienti
quodque aliquid poscas et quod se stante recumbas.
maxima quaeque domus servis est plena superbis.
ecce alius quanto porrexit murmure panem
vix fractum, solidae iam mucida frusta farinae,
quae genuinum agitent, non admittentia morsum.
sed tener et niveus mollique siligine fictus
servatur domino. dextram cohibere memento,
salva sit artoptae reverentia. finge tamen te
inprobulum, superest illic qui ponere cogat:
'vis tu consuetis, audax conviva, canistris
impleri panisque tui novisse colorem?'
'scilicet hoc fuerat, propter quod saepe relicta
coniuge per montem adversum gelidasque cucurri
Esquilias, fremeret saeva cum grandine vernus
Iuppiter et multo stillaret paenula nimbo.'
  aspice quam longo distinguat pectore lancem
quae fertur domino squilla, et quibus undique saepta
asparagis qua despiciat convivia cauda,
dum venit excelsi manibus sublata ministri.
sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo

54 nollis *P* l *priore crasa* 63 *post* 64 *ponunt PO* 63 uocatus ω 68 solide *P* 70 factus *ex* fictus *m. ead. P*: fictus *Monac.* 408: factus ω: fractus ς: frictus *conieci* 72 artocopi *T Ambr. R.* 80 distendat $P^2\omega$ 82 despiciat *sic P altera* i *renouata*

ponitur exigua feralis cena patella.
ipse Venafrano piscem perfundit: at hic qui
pallidus adfertur misero tibi caulis olebit
lanternam; illud enim vestris datur alveolis quod
canna Micipsarum prora subvexit acuta,
propter quod Romae cum Boccare nemo lavatur,
quod tutos etiam facit a serpentibus atris.
mullus erit domini, quem misit Corsica vel quem
Tauromenitanae rupes, quando omne peractum est
et iam defecit nostrum mare, dum gula saevit,
retibus adsiduis penitus scrutante macello
proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.
instruit ergo focum provincia, sumitur illinc
quod captator emat Laenas, Aurelia vendat.
Virroni muraena datur, quae maxima venit
gurgite de Siculo; nam dum se continet auster,
dum sedet et siccat madidas in carcere pinnas,
contemnunt mediam temeraria lina Charybdim:
vos anguilla manet longae cognata colubrae,
aut glacie aspersus maculis Tiberinus, et ipse
vernula riparum, pinguis torrente cloaca
et solitus mediae cryptam penetrare Suburae.
ipsi pauca velim, facilem si praebeat aurem.
'nemo petit, modicis quae mittebantur amicis
a Seneca, quae Piso bonus, quae Cotta solebat
largiri; namque et titulis et fascibus olim
maior habebatur donandi gloria. solum
poscimus ut cenes civiliter. hoc face et esto,
esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.'

88 dabitur *PO*, bi *expunctis in P* 89 canna ||| micipsarum *P*, *sub ras. latet* m, mic *add.* P^2 91 *om. P*, *add. mg. aut* P^2 *aut manus aeque antiqua*, *damnabant Heinrich*, *Iahn* 96 patitur P^2ς 105 torpente *Rutgers* 110 et fascibus] fascibus *P* et *add.* P^2 112 face et] faceet *ex* faciet *P supra scripto* pro fac

anseris ante ipsum magni iecur, anseribus par
altilis, et flavi dignus ferro Meleagri
spumat aper. post hunc tradentur tubera, si ver
tunc erit et facient optata tonitrua cenas
maiores. 'tibi habe frumentum' Alledius inquit
'o Libye, disiunge boves, dum tubera mittas.'
structorem interea, nequa indignatio desit,
saltantem spectes et chironomunta volanti
cultello, donec peragat dictata magistri
omnia; nec minimo sane discrimine refert,
quo gestu lepores et quo gallina secetur.
duceris planta velut ictus ab Hercule Cacus
et ponere foris, si quid temptaveris umquam
hiscere, tamquam habeas tria nomina. quando propinat
Virro tibi sumitve tuis contacta labellis
pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
perditus, ut dicat regi 'bibe'? plurima sunt quae
non audent homines pertusa dicere laena.
quadringenta tibi si quis deus aut similis dis
et melior fatis donaret homuncio, quantus,
ex nihilo quantus fieres Virronis amicus.
'da Trebio, pone ad Trebium. vis, frater, ab ipsis
ilibus?' o nummi, vobis hunc praestat honorem,
vos estis fratres. dominus tamen et domini rex
si vis tu fieri, nullus tibi parvolus aula
luserit Aeneas nec filia dulcior illo;
iucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
sed tua nunc Mycale pariat licet et pueros tres
in gremium patris fundat semel, ipse loquaci

116 spumat *P Monac.* 408: fumat $P^2\omega$ raduntur $P^2O\omega$: radentur *T Ambrosiani* ς 117 faciunt *P* 121 spectis *P*: spectas $P^2\omega$ 138 uis ||| fieri *P in ras.* tunc *dispicitur* 139 luserat *P*: *corr.* P^2 141 mycale P^2*T Ambr. S*ς: mygale *P*: micale *O*ς: michale ς: Migale 'ex ipsa coitione' Σ: Megale *Buecheler* 142 simul $P^2\omega$

gaudebit nido, viridem thoraca iubebit
adferri minimasque nuces assemque rogatum,
ad mensam quotiens parasitus venerit infans.
vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
boletus domino, sed quales Claudius edit
ante illum uxoris, post quem nihil amplius edit.
Virro sibi et reliquis Virronibus illa iubebit
poma dari, quorum solo pascaris odore,
qualia perpetuus Phaeacum autumnus habebat,
credere quae possis subrepta sororibus Afris:
tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit
qui tegitur parma et galea metuensque flagelli
discit ab hirsuta iaculum torquere capella.
forsitan inpensae Virronem parcere credas.
hoc agit ut doleas; nam quae comoedia, mimus
quis melior plorante gula? ergo omnia fiunt,
si nescis, ut per lacrimas effundere bilem
cogaris pressoque diu stridere molari.
tu tibi liber homo et regis conviva videris:
captum te nidore suae putat ille culinae,
nec male coniectat; quis enim tam nudus, ut illum
bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum
vel nodus tantum et signum de paupere loro?
spes bene cenandi vos decipit. 'ecce dabit iam
semesum leporem atque aliquid de clunibus apri,
ad nos iam veniet minor altilis.' inde parato
intactoque omnes et stricto pane iacetis.
ille sapit qui te sic utitur. omnia ferre
si potes, et debes. pulsandum vertice raso
praebebis quandoque caput nec dura timebis
flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

145 at *P*: *corr.* *P*² ueneritˡ ducitur *Ambr. R* 146 po‖entur (n *supra*) *P*, *sub ras. latet, opinor*, p 148 postquam *P*: *corr. m. ead.* 154 tegi *P*, *add.* tur *P*² 161 uideris conuiua *P adiectis recti ordinis signis* 166 caenendi *P*: *corr.* *P*² 169 iacetis *P*: tacetis *P*²ω

LIBER SECVNDVS

VI

CREDO Pudicitiam Saturno rege moratam
in terris visamque diu, cum frigida parvas
praeberet spelunca domos ignemque Laremque
et pecus et dominos communi clauderet umbra,
silvestrem montana torum cum sterneret uxor
frondibus et culmo vicinarumque ferarum
pellibus, haut similis tibi, Cynthia, nec tibi, cuius
turbavit nitidos extinctus passer ocellos,
sed potanda ferens infantibus ubera magnis
et saepe horridior glandem ructante marito.
quippe aliter tunc orbe novo caeloque recenti
vivebant homines, qui rupto robore nati
compositive luto nullos habuere parentes.
multa Pudicitiae veteris vestigia forsan
aut aliqua exstiterint et sub Iove, sed Iove nondum
barbato, nondum Graecis iurare paratis
per caput alterius, cum furem nemo timeret
caulibus et pomis, et aperto viveret horto.
paulatim deinde ad superos Astraea recessit
hac comite, atque duae pariter fugere sorores.
anticum et vetus est alienum, Postume, lectum
concutere atque sacri genium contemnere fulcri.
omne aliud crimen mox ferrea protulit aetas:
viderunt primos argentea saecula moechos.
conventum tamen et pactum et sponsalia nostra
tempestate paras, iamque a tonsore magistro

VI Iuni iuuenalis saturarum liber I explicit | incipit liber II feliciter *P* 7 aut *P supra scr.* non *P*²: non *Priscianus G. L. K.* iii. 220 8 turbabit *P* 9 magnis *om.* *P*, *add.* manus uel magnis *P*² 12 rupe et *Scholte et Maehly* 13 compositiue *OTϛ*: compositi ||| *P*: compositique *P*²ω 15 et *ex* sed *P* 22 pulchri *P*: fulchri *P*² 25 et *ante* sponsalia *om.* *P*, *add.* *P*²

pecteris, et digito pignus fortasse dedisti.
certe sanus eras. uxorem, Postume, ducis?
dic, qua Tisiphone, quibus exagitare colubris?
ferre potes dominam salvis tot restibus ullam,
cum pateant altae caligantesque fenestrae,
cum tibi vicinum se praebeat Aemilius pons?
aut si de multis nullus placet exitus, illud
nonne putas melius, quod tecum pusio dormit,
pusio qui noctu non litigat, exigit a te
nulla iacens illic munuscula, nec queritur quod
et lateri parcas nec quantum iussit anheles?
  sed placet Vrsidio lex Iulia, tollere dulcem
cogitat heredem, cariturus turture magno
mullorumque iubis et captatore macello.
quid fieri non posse putes, si iungitur ulla
Vrsidio? si moechorum notissimus olim
stulta maritali iam porrigit ora capistro,
quem totiens texit perituri cista Latini?
quid quod et antiquis uxor de moribus illi
quaeritur? o medici, nimiam pertundite venam.
delicias hominis! Tarpeium limen adora
pronus et auratam Iunoni caede iuvencam,
si tibi contigerit capitis matrona pudici.
paucae adeo Cereris vittas contingere dignae,
quarum non timeat pater oscula. necte coronam
postibus et densos per limina tende corymbos:
unus Hiberinae vir sufficit? ocius illud
extorquebis, ut haec oculo contenta sit uno.
magna tamen fama est cuiusdam rure paterno

28 duces P^2T^2ς 29 quibus exagitare] exagitare |||| *P*: *supra scr.* quibus P^2 31 caliginantesque *P expunctis* in 34, 35 pusio P^2ω: pungio *P*Σ 'a facto nomen' *schol. Pith.*: pugio ς 35 exigit a te P^2ω: exagitatue *P* 36 ne *P*: *corr.* P^2 40 mull- *ex* mult- *P* 43 porri |||| *P* git *in ras. suppleuit* P^2, *forsitan legatur* porriget 46 nimiam *supra scr.* mediam *m. aeque antiqua P*; mediam *O*ς 52 tende ω: necte P^2 (*in ras., sub qua nihil dispicias*) *T*ς

viventis. vivat Gabiis, ut vixit in agro,
vivat Fidenis, et agello cedo paterno.
quis tamen adfirmat nil actum in montibus aut in
speluncis? adeo senuerunt Iuppiter et Mars?
  porticibusne tibi monstratur femina voto
digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
quod securus ames quodque inde excerpere possis?
chironomon Ledam molli saltante Bathyllo
Tuccia vesicae non imperat, Apula gannit
sicut in amplexu subito et miserabile longum,
attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
ast aliae, quotiens aulaea recondita cessant,
et vacuo clusoque sonant fora sola theatro,
atque a plebeis longe Megalesia, tristes
personam thyrsumque tenent et subligar Acci.
Vrbicus exodio risum movet Atellanae
gestibus Autonoes, hunc diligit Aelia pauper.
solvitur his magno comoedis fibula, sunt quae
Chrysogonum cantare vetent, Hispulla tragoedo
gaudet: an expectas ut Quintilianus ametur?
accipis uxorem de qua citharoedus Echion
aut Glaphyrus fiat pater Ambrosiusque choraules.
longa per angustos figamus pulpita vicos,
ornentur postes et grandi ianua lauro,
ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
nobilis Euryalum aut murmillonem exprimat infans.
nupta senatori comitata est Eppia ludum
ad Pharon et Nilum famosaque moenia Lagi
prodigia et mores urbis damnante Canopo.

58 aut in, *praeter* a, *in ras. P* 63 laedam *erasa* m *P* molli|| *P* *possis* chironomunta deum *cf. sat.* v. 121 65 subitum P^2ω: subat *Barth* et *om. O, deleuit Dobree* 70 acci *O*ς: actii *T*ς: acne *P*, *in* actii *tum* acti *mutauit* P^2; Hagni *Ribbeck* Haemi *Polstorff* 71 urbicus *edidit Iahn* Atellana *P*: *corr.* P^2 73 comoedis *P erasa s*: comoedi ω 81 aut *supra scr. P*: *om.* ς milionemque *O*

inmemor illa domus et coniugis atque sororis
nil patriae indulsit, plorantesque improba natos,
utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
sed quamquam in magnis opibus plumaque paterna
et segmentatis dormisset parvula cunis,
contempsit pelagus; famam contempserat olim,
cuius apud molles minima est iactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus lateque sonantem
pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
mutandum totiens esset mare. iusta pericli
si ratio est et honesta, timent pavidoque gelantur
pectore nec tremulis possunt insistere plantis:
fortem animum praestant rebus quas turpiter audent.
si iubeat coniunx, durum est conscendere navem,
tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aer:
quae moechum sequitur, stomacho valet. illa maritum
convomit, haec inter nautas et prandet et errat
per puppem et duros gaudet tractare rudentis.
qua tamen exarsit forma, qua capta iuventa
Eppia? quid vidit propter quod ludia dici
sustinuit? nam Sergiolus iam radere guttur
coeperat et secto requiem sperare lacerto;
praeterea multa in facie deformia, sicut
attritus galea mediisque in naribus ingens
gibbus et acre malum semper stillantis ocelli.
sed gladiator erat. facit hoc illos Hyacinthos,
hoc pueris patriaeque, hoc praetulit illa sorori
atque viro. ferrum est quod amant. hic Sergius idem
accepta rude coepisset Veiento videri.
  quid privata domus, quid fecerit Eppia, curas?
respice rivales divorum, Claudius audi

85 sororis] ris *in ras.* P^2 *unde* sororum *coniecit Buecheler, sed cf.* 111
87 stupeat *P*: *corr.* P^2 92 sonorum *Bentley* 107 sicut] ficus *coniecit Buecheler* 113 Velento *P*

quae tulerit. dormire virum cum senserat uxor,
ausa Palatino tegetem praeferre cubili,
sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
linquebat comite ancilla non amplius una:
sed nigrum flavo crinem abscondente galero
intravit calidum veteri centone lupanar
et cellam vacuam atque suam, tunc nuda papillis
prostitit auratis titulum mentita Lyciscae
ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem;
excepit blanda intrantis atque aera poposcit,
ac resupina iacens multorum absorbuit ictus.
mox lenone suas iam dimittente puellas
tristis abit, et quod potuit tamen ultima cellam
clausit, adhuc ardens rigidae tentigine volvae,
et lassata viris necdum satiata recessit,
obscurisque genis turpis fumoque lucernae
foeda lupanaris ulit ad pulvinar odorem.
hippomanes carmenque loquar coctumque venenum
privignoque datum? faciunt graviora coactae
imperio sexus minimumque libidine peccant.
  'optima sed quare Censennia teste marito?'
bis quingena dedit. tanti vocat ille pudicam,
nec pharetris Veneris macer est aut lampade fervet.
inde faces ardent, veniunt a dote sagittae.
lib:rtas emitur. coram licet innuat atque
rescribat: vidua est, locuples quae nupsit avaro.
  'cur desiderio Bibulae Sertorius ardet?'
si verum excutias, facies, non uxor amatur.
tres rugae subeant et se cutis arida laxet,
fiant obscuri dentes oculique minores:

120 sed *POς*: et $P^2T\bar{ς}$ *Seruius ad Aen.* iv. 698: sic *Ribbeck* galero *ex* galeno *P*, *adscr. mg.* uel priapo 123 prostitit *mg.* uel constituit *P*: constitit O^2 *in ras.* *ω* lycissae $P^2ς$ 126 *om.* *Pω*: *seruant ς* (continueque iacens ς): *primus reposuit Pulmannus* 136 censennia *supra scr.* uel censonia *P*: caesennia ς 137 quingenta $P^2ω$ 138 feruet *in ras.* P^2

'collige sarcinulas' dicet libertus 'et exi.
iam gravis es nobis et saepe emungeris. exi
ocius et propera. sicco venit altera naso.'
interea calet et regnat poscitque maritum
pastores et ovem Canusinam ulmosque Falernas
(quantulum in hoc !) pueros omnes, ergastula tota,
quodque domi non est, sed habet vicinus, ematur.
mense quidem brumae, quo iam mercator Iaso
clausus, et armatis opstat casa candida nautis.
grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
murrina, deinde adamans notissimus et Berenices
in digito factus pretiosior. hunc dedit olim
barbarus incestae, dedit hunc Agrippa sorori,
observant ubi festa mero pede sabbata reges,
et vetus indulget senibus clementia porcis.
'nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?'
sit formosa decens dives fecunda, vetustos
porticibus disponat avos, intactior omni
crinibus effusis bellum dirimente Sabina,
rara avis in terris nigroque simillima cycno:
quis feret uxorem cui constant omnia? malo,
malo Venusinam quam te, Cornelia, mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
grande supercilium et numeras in dote triumphos.
tolle tuum, precor, Hannibalem victumque Syphacem
in castris et cum tota Carthagine migra.
'parce, precor, Paean, et tu, dea, pone sagittas;
nil pueri faciunt, ipsam configite matrem'
Amphion clamat. sed Paean contrahit arcum;

148 et] en *Ed. Müller* 151 in] enim *Hermann* 153 cum iam ω Iaso] iasum *supra scr.* on *in P; sed* i *solum P, cetera omnia add.* P^2: iasen ω 156 bernices *P*: beronicis P^2ω 159 mero P^2ω: nudo *PO Monac.* 23475 *m.* 2 166 ferat ς *Seruius ad Aen.* iii. 519 167 uenusinam *P*ω, *in P* i *renouata*: Venustinam *Buecheler* uel Orcinam *aut* Vetustillam (*cf. Mart.* iii. 93) *conieci* 172 dea pone *Graeuius*: depone *P*ω

extulit ergo greges natorum ipsumque parentem,
dum sibi nobilior Latonae gente videtur
atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
quae tanti gravitas, quae forma, ut se tibi semper
imputet? huius enim rari summique voluptas
nulla boni, quotiens animo corrupta superbo
plus aloes quam mellis habet. quis deditus autem
usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
horreat inque diem septenis oderit horis?
quaedam parva quidem sed non toleranda maritis.
nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
formosam nisi quae de Tusca Graecula facta est,
de Sulmonensi mera Cecropis? omnia Graece,
cum sit turpe magis nostris nescire Latine;
hoc sermone pavent, hoc iram gaudia curas,
hoc cuncta effundunt animi secreta. quid ultra?
concumbunt Graece. dones tamen ista puellis:
tune etiam, quam sextus et octogensimus annus
pulsat, adhuc Graece? non est hic sermo pudicus
in vetula. quotiens lascivum intervenit illud
ζωὴ καὶ ψυχή, modo sub lodice relictis
uteris in turba. quod enim non excitet inguen
vox blanda et nequam? digitos habet, ut tamen omnes
subsidant pinnae, dicas haec mollius Haemo
quamquam et Carpophoro: facies tua conputat annos.
si tibi legitimis pactam iunctamque tabellis
non es amaturus, ducendi nulla videtur
causa; nec est quare cenam et mustacea perdas
labente officio crudis donanda, nec illud
quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus et scripto radiat Germanicus auro.
si tibi simplicitas uxoria, deditus uni

196 quid P^2 197 ut tamen *distinxi ut praecedentibus adhaereat cf. Mart.* ix. 37: *antea segregabant*

est animus, summitte caput cervice parata
ferre iugum. nullam invenies quae parcat amanti;
ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis
et spoliis; igitur longe minus utilis illi
uxor, quisquis erit bonus optandusque maritus.
nil umquam invita donabis coniuge, vendes
hac opstante nihil, nihil haec si nolet emetur.
haec dabit affectus, ille excludatur amicus
iam senior, cuius barbam tua ianua vidit.
testandi cum sit lenonibus atque lanistis
libertas et iuris idem contingat harenae,
non unus tibi rivalis dictabitur heres.
'pone crucem servo.' 'meruit quo crimine servus
supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi;
nulla umquam de morte hominis cunctatio longa est.'
'o demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas.'
imperat ergo viro. sed mox haec regna relinquit
permutatque domos et flammea conterit, inde
avolat et spreti repetit vestigia lecti;
ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
vela domus et adhuc virides in limine ramos.
sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
quinque per autumnos, titulo res digna sepulcri.
  desperanda tibi salva concordia socru.
illa docet spoliis nudi gaudere mariti,
illa docet missis a corruptore tabellis
nil rude nec simplex rescribere, decipit illa
custodes aut aere domat. tunc corpore sano
advocat Archigenen onerosaque pallia iactat.
abditus interea latet et secretus adulter,

208 amantes *P*: *corr.* P^2 213 hortante *O* nollet *P*: nollit P^2: nolit *ω* 214 excludetur ς 219 seruus] seruis *P*: *corr.* P^2 222 feceris P^2OTς 224 uiris *O* 225 permultatque *erasa* l *P* 229 fiunt] unt *ex* ant *in lit.* *P* 237 et *om.* *P*, *add.* P^2 latet his *Jessen*

inpatiensque morae silet et praeputia ducit.
scilicet expectas ut tradat mater honestos
atque alios mores quam quos habet? utile porro
filiolam turpi vetulae producere turpem.
  nulla fere causa est in qua non femina litem
moverit. accusat Manilia, si rea non est.
conponunt ipsae per se formantque libellos,
principium atque locos Celso dictare paratae.
  endromidas Tyrias et femineum ceroma
quis nescit, vel quis non vidit vulnera pali?
quem cavat adsiduis rudibus scutoque lacessit
atque omnes implet numeros dignissima prorsus
Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
pectore plus agitat veraeque paratur harenae.
quem praestare potest mulier galeata pudorem,
quae fugit a sexu, vires amat? haec tamen ipsa
vir nollet fieri, nam quantula nostra voluptas.
quale decus, rerum si coniugis auctio fiat,
balteus et manicae et cristae crurisque sinistri
dimidium tegimen, vel si diversa movebit
proelia, tu felix ocreas vendente puella.
hae sunt quae tenui sudant in cyclade, quarum
delicias et panniculus bombycinus urit?
aspice quo fremitu monstratos perferat ictus
et quanto galeae curvetur pondere, quanta
poplitibus sedeat quam denso fascia libro,
et ride positis scaphium cum sumitur armis.
dicite vos neptes Lepidi caecive Metelli
Gurgitis aut Fabii, quae ludia sumpserit umquam
hos habitus, quando ad palum gemat uxor Asyli.

238 '*Hic uersiculus in quibusdam codicibus non est, inquit Probus.*' *Valla* mora *P*: *corr.* P^2 silet *PO*ς uel pauet *supra scr.* timet *P mg.*: pauet *T ω*: sedet *Buecheler* discit P^2Tς 248 ‖udibus *P in ras.* r *dispicitur*: sudibus P^2*ω* 251 agitet *P*: *corr.* P^2 257 mouebis P^2

semper habet lites alternaque iurgia lectus
in quo nupta iacet, minimum dormitur in illo.
cum gravis illa viro, tunc orba tigride peior,
cum simulat gemitus occulti conscia facti,
aut odit pueros, aut ficta paelice plorat,
uberibus semper lacrimis semperque paratis
in statione sua atque expectantibus illam,
quo iubeat manare modo: tu credis amorem,
tu tibi tunc, uruca, places fletumque labellis
exsorbes, quae scripta et quot lecture tabellas,
si tibi zelotypae retegantur scrinia moechae.
sed iacet in servi complexibus aut equitis. dic,
dic aliquem sodes hic, Quintiliane, colorem.
haeremus. dic ipsa. 'olim convenerat' inquit
'ut faceres tu quod velles, nec non ego possem
indulgere mihi. clames licet et mare caelo
confundas, homo sum.' nihil est audacius illis
deprensis, iram atque animos a crimine sumunt.
unde haec monstra tamen vel quo de fonte requiris?
praestabat castas humilis fortuna Latinas
quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
tecta, labor somnique breves et vellere Tusco
vexatae duraeque manus ac proximus urbi
Hannibal et stantes Collina turre mariti.
nunc patimur longae pacis mala, saevior armis
luxuria incubuit victumque ulciscitur orbem.
nullum crimen abest facinusque libidinis ex quo
paupertas Romana perit. hinc fluxit ad istos
et Sybaris collis, hinc et Rhodos et Miletos

270 cum *P*ς] tunc ω 272 flicta *P* 276 tunc *litteris renouatis in ras. P* tu curuca *O* : cum curuca *T* : tum *aut* tunc curuca ω : Vruca *scripsit Iahn* 278 legantur *P* mocchi *P* : *corr.* P^2 280 dic *P littera prima renouata* hic] dic OT^2ς 282 possum *P* 285 a ω *erasum in P latente, opinor*, e. *quod edidit Iahn* 288 sinebat ω 295 istos *Nogarola* : indos *P* : histros (P^3) *aut* istros ω Abydos et Sybaris, moles hinc *Froehner*

atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
prima peregrinos obscena pecunia mores
intulit, et turpi fregerunt saecula luxu
divitiae molles. quid enim Venus ebria curat?
inguinis et capitis quae sint discrimina, nescit
grandia quae mediis iam noctibus ostrea mordet,
cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
cum bibitur concha, cum iam vertigine tectum
ambulat et geminis exsurgit mensa lucernis.
i nunc et dubita qua sorbeat aera sanna
Tullia, quid dicat notae collactea Maurae
Maura, Pudicitiae veterem cum praeterit aram.
noctibus hic ponunt lecticas, micturiunt hic
effigiemque deae longis siphonibus implent
inque vices equitant ac Luna teste moventur,
inde domos abeunt: tu calcas luce reversa
coniugis urinam magnos visurus amicos.
nota bonae secreta deae, cum tibia lumbos
incitat et cornu pariter vinoque feruntur
attonitae crinemque rotant ululantque Priapi
maenades. o quantus tunc illis mentibus ardor
concubitus, quae vox saltante libidine, quantus
ille meri veteris per crura madentia torrens.
lenonum ancillas posita Saufeia corona
provocat ac tollit pendentis praemia coxae,
ipsa Medullinae fluctum crisantis adorat;
palma inter dominas, virtus natalibus aequa.
nil ibi per ludum simulabitur, omnia fient
ad verum, quibus incendi iam frigidus aevo
Laomedontiades et Nestoris hirnea possit.

307 *om. P, add. mg.* P^2 : *post* 308 *ponunt* ς 310 implet *P* 320 positas aut feta *P* saufeia Σ : laufeia *O* : laufela P^2ω 321 ac tollit *Iahn* : attollit *P* : et tollit ω 322 fructum P^2ς : frictum *ex* fructum *T* : frictum ω 323 palmam P^2ω aequa *P* : aequat P^2ω : aequa est *coniecerat Iahn* 324 tibi P^2 326 posset P^2

tunc prurigo morae inpatiens, tum femina simplex,
ac pariter toto repetitus clamor ab antro
'iam fas est, admitte viros.' iam dormit adulter:
illa iubet sumpto iuvenem properare cucullo;
si nihil est, servis incurritur; abstuleris spem
servorum, venit et conductus aquarius; hic si
quaeritur et desunt homines, mora nulla per ipsam
quo minus imposito clunem summittat asello.
atque utinam ritus veteres et publica saltem
his intacta malis agerentur sacra, sed omnes
noverunt Mauri atque Indi quae psaltria penem
maiorem, quam sunt duo Caesaris Anticatones,
illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
intulerit, ubi velari pictura iubetur
quaecumque alterius sexus imitata figuras.
et quis tunc hominum contemptor numinis? aut quis
simpuvium ridere Numae nigrumque catinum
et Vaticano fragiles de monte patellas
ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
iamque eadem summis pariter minimisque libido,
nec melior, silicem pedibus quae conterit atrum,
quam quae longorum vehitur cervice Syrorum.
ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
conducit comites sellam cervical amicas
nutricem et flavam cui det mandata puellam.
haec tamen argenti superest quodcumque paterni,
levibus athletis et vasa novissima donat:

328 reperitus *P* 329 iam dormit *Pithoeus*: si |||| dormit *P sub ras.* iam *aegre dispicitur*: dormitat $P^2\omega$ 332 uenit et] ueniet ω 339 illud testiculis *P*: *corr.* P^2 inde *P* 341 figuram est $P^2\omega$: figura est *O* 343 simpulum *P*: *corr.* P^2 345 claudius $P^2\omega$ *post* 345 *leguntur in* $P\omega$ audio quid ueteres olim moneatis amici: | 'pone seram, prohibe.' sed quis custodiet ipsos | custodes? cauta est et ab illis incipit uxor. *hos uersus secundum O (qui codex bis habet, et hic et infra) hunc in suum locum traieci, quaeque in Oxoniensi solo exstant infra in contextu posui* olim] dudum *Venetus* 12. 14 prohibe] cohibe ω

multis res angusta domi, sed nulla pudorem
paupertatis habet nec se metitur ad illum
quem dedit haec posuitque modum. tamen utile quid sit,
prospiciunt aliquando viri, frigusque famemque
formica tandem quidam expavere magistra:
prodiga non sentit pereuntem femina censum.
ac velut exhausta redivivus pullulet arca
nummus et e pleno tollatur semper acervo,
non usquam reputant, quanti sibi gaudia constent.
In quacumque domo vivit luditque professus
obscenum, et tremula promittit mollia dextra.
invenies omnis turpes similesque cinaedis.
his violare cibos sacraeque adsistere mensae
permittunt, et vasa iubent frangenda lavari,
cum colocyntha bibit vel cum barbata chelidon.
purior ergo tuis laribus meliorque lanista,
in cuius numero longe migrare iubetur
psellus ab euphono (quid quod nec retia turpi
iunguntur tunicae, nec cella ponit eadem
munimenta umeri pulsata arcaque tridentem
qui nudus pugnare solet?) pars ultima ludi
accipit has animas aliusque in carcere nervos.
sed tibi communem calicem facit uxor et illis,
cum quibus Albanum Surrentinumque recusat
flava ruinosi lupa degustare sepulcri.

357, 358 *inter hos uersus insunt duo paginae nudae sine litteris Ambrosiano S.* 4 364 semper tollatur ω 365 usquam *Buecheler*: nusquam *P*: umquam $P^2\omega$ repetunt $P^2\omega$ O 1–34 *in O solo seruantur* 2 tremula promittit et *Housman*: promittens *Winterfeld* mollia *conieci*: omnia *O*: somnia *Ellis*: crimina *Postgate*: munia *Buecheler* 6 colocintha *O*: colocyntha (i. q. σικύα) . . . barbata chelidon (i. q. Socraticus cinaedus ii. 10) *scripsi Housmano obtemperans*: Colocyntha . . . Chelidon *scripseram cf. Sen. ep.* 87. 16 9 psellus *Housman*: psillus *O*: Psyllus *Postgate*: Psilus *Ellis* euphono *Housman*: eupholio *O*: Eupholemo *Buecheler*: Euphronio *conieci* 11 pulsata arcaque *conieci*: pulsatamque arma *O*: pulsantemque *Postgate*: pertusa hastamque *Housman*: pulsantemque aere *Reinach* 13 has *ego et Housman*: as *O* aliusque *Housman*: aliosque *O*

horum consiliis nubunt subitaeque recedunt,
his languentem animum servant et seria vitae,
his clunem atque latus discunt vibrare magistris,
quicquid praeterea scit qui docet. haud tamen illi
semper habenda fides: oculos fuligine pascit,
distinctus croceis et reticulatus adulter.
suspectus tibi sit, quanto vox mollior et quo
saepius in teneris haerebit dextera lumbis.
hic erit in lecto fortissimus; exuit illic
personam docili Thais saltata Triphallo.
quem rides? aliis hunc mimum! sponsio fiat.
purum te contendo virum, contendo. fateris?
an vocat ancillas tortoris pergula? novi
consilia et veteres quaecumque monetis amici:
'pone seram, cohibes.' sed quis custodiat ipsos
custodes, qui nunc lascivae furta puellae
hac mercede silent? crimen commune tacetur.
prospicit hoc prudens, et ab illis incipit uxor.
  sunt quas eunuchi inbelles ac mollia semper
oscula delectent et desperatio barbae
et quod abortivo non est opus. illa voluptas
summa tamen, quod iam calida matura iuventa
inguina traduntur medicis, iam pectine nigro;
ergo spectatos ac iussos crescere primum
testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
tonsoris damno tantum rapit Heliodorus
(mangonum pueros vera ac miserabilis urit
debilitas, follisque pudet cicerisque relicti)
conspicuus longe cunctisque notabilis intrat

18 ad seria *H. Richards*, *unde* animum seruant languentem ad seria *Postgate* 22 reticulatus? adulter *distinxit Reinach* 25 lecto *Postgate*: tecto *O* 26 docilis *O* s *erasa* Triphallo *Postgate*: tripallo *O* 27 *distinxit Housman* 31 cohibes *O*: prohibe *P*: cohibe *Postgate* 32–33 qui nunc... tacetur *agnoscit scholiasta Pithoeanus ad* 348 369 quod] quom *Ribbeck* 371 exspectatos $P^2\omega$ 373 tantum damno ω 373 a 373 b *in O solo adseruantur* follesque *O*

balnea nec dubie custodem vitis et horti
provocat a domina factus spado. dormiat ille
cum domina, sed tu iam durum, Postume, iamque
tondendum eunucho Bromium committere noli.
  si gaudet cantu, nullius fibula durat
vocem vendentis praetoribus. organa semper
in manibus, densi radiant testudine tota
sardonyches, crispo numerantur pectine chordae.
quo tener Hedymeles operas dedit, hunc tenet, hoc se
solatur, gratoque indulget basia plectro.
quaedam de numero Lamiarum ac nominis Appi
et farre et vino Ianum Vestamque rogabat,
an Capitolinam deberet Polio quercum
sperare et fidibus promittere. quid faceret plus
aegrotante viro, medicis quid tristibus erga
filiolum? stetit ante aram nec turpe putavit
pro cithara velare caput dictataque verba
pertulit, ut mos est, et aperta palluit agna.
dic mihi nunc quaeso, dic, antiquissime divum,
respondes his, Iane pater? magna otia caeli;
non est, quod video, non est quod agatur aput vos.
haec de comoedis te consulit, illa tragoedum
commendare volet, varicosus fiet haruspex.
  sed cantet potius quam totam pervolet urbem
audax et coetus possit quae ferre virorum
cumque paludatis ducibus praesente marito
ipsa loqui recta facie siccisque mamillis.
haec eadem novit quid toto fiat in orbe,
quid Seres, quid Thraces agant, secreta novercae
et pueri, quis amet, quis diripiatur adulter;
dicet quis viduam praegnatem fecerit et quo
mense, quibus verbis concumbat quaeque, modis quot.

385 Appi Σ: Api *P*: alti $P^2\omega$: Aeli *N. Heinsius* 386 cum farre ω 392 protulit ς 401 strictisque ς 404 decipiatur $P^2\omega$ 405 praegnantem ω

instantem regi Armenio Parthoque cometem
prima videt, famam rumoresque illa recentis
excipit ad portas, quosdam facit, isse Niphatem
in populos magnoque illic cuncta arva teneri
diluvio, nutare urbes, subsidere terras
quocumque in trivio cuicumque est obvia narrat.
  nec tamen id vitium magis intolerabile quam quae
vicinos humiles rapere et concidere loris
exhortata solet. nam si latratibus alti
rumpuntur somni, 'fustes huc ocius' inquit
'adferte' atque illis dominum iubet ante feriri,
deinde canem. gravis occursu, taeterrima vultu
balnea nocte subit, conchas et castra moveri
nocte iubet, magno gaudet sudare tumultu,
cum lassata gravi ceciderunt bracchia massa,
callidus et cristae digitos inpressit aliptes
ac summum dominae femur exclamare coegit.
convivae miseri interea somnoque fameque
urguentur. tandem illa venit rubicundula, totum
oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna
admotum pedibus, de quo sextarius alter
ducitur ante cibum rabidam facturus orexim,
dum redit et loto terram ferit intestino.
marmoribus rivi properant, aurata Falernum
pelvis olet; nam sic tamquam alta in dolia longus
deciderit serpens, bibit et vomit. ergo maritus
nauseat atque oculis bilem substringit opertis.
  illa tamen gravior, quae cum discumbere coepit
laudat Vergilium, periturae ignoscit Elissae,
committit vates et comparat, inde Maronem
atque alia parte in trutina suspendit Homerum.

410 arma *P* 412 cuicumque] quocumque *T* 413 quae *P corr.* quod *m. antiqua*: quod ω: quo *Schrader* 415 exhortata ς: exortata *P*: exorata ω: exsternata *conieci* 430 aurata *P*ς: aut lata *P*²ω: aut lota *O*

cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
turba tacet, nec causidicus nec praeco loquetur,
altera nec mulier. verborum tanta cadit vis,
tot pariter pelves ac tintinnabula dicas
pulsari. iam nemo tubas, nemo aera fatiget;
una laboranti poterit succurrere Lunae.
inponit finem sapiens et rebus honestis;
nam quae docta nimis cupit et facunda videri,
crure tenus medio tunicas succingere debet,
caedere Silvano porcum, quadrante lavari.
non habeat matrona, tibi quae iuncta recumbit,
dicendi genus, aut curvum sermone rotato
torqueat enthymema, nec historias sciat omnes,
sed quaedam ex libris et non intellegat. odi
hanc ego quae repetit volvitque Palaemonis artem
servata semper lege et ratione loquendi
ignotosque mihi tenet antiquaria versus
nec curanda viris opicae castigat amicae
verba: soloecismum liceat fecisse marito.
  nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
cum virides gemmas collo circumdedit et cum
auribus extentis magnos commisit elenchos;
intolerabilius nihil est quam femina dives.
interea foeda aspectu ridendaque multo
pane tumet facies aut pinguia Poppaeana
spirat, et hinc miseri viscantur labra mariti:
ad moechum lota veniunt cute. quando videri
vult formonsa domi? moechis foliata parantur,
his emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
tandem aperit vultum et tectoria prima reponit,
incipit agnosci, atque illo lacte fovetur

455 uiris] mihi *P* 459 extensis ω 461 463 *post* 466 *posuit Madvig; ante* 461 *nonnulla excidisse censet Schulz* 466 hic *P* 468 illo tunc lacte ς

propter quod secum comites educit asellas
exul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
sed quae mutatis inducitur atque fovetur
tot medicaminibus coctaeque siliginis offas
accipit, haec facies madida est, dicetur an ulcus?
  est pretium curae penitus cognoscere toto
quid faciant agitentque die. si nocte maritus
aversus iacuit, periit libraria, ponunt
cosmetae tunicas, tarde venisse Liburnus
dicitur et poenas alieni pendere somni
cogitur, hic frangit ferulas, rubet ille flagello,
hic scutica, sunt quae tortoribus annua praestent.
verberat atque obiter faciem linit, audit amicas
aut latum pictae vestis considerat aurum
et caedit, longi relegit transversa diurni
et caedit, donec lassis caedentibus 'exi'
intonet horrendum iam cognitione peracta.
praefectura domus Sicula non mitior aula.
nam si constituit solitoque decentius optat
ornari et properat iamque expectatur in hortis
aut aput Isiacae potius sacraria lenae,
disponit crinem laceratis ipsa capillis
nuda umero Psecas infelix nudisque mamillis.
'altior hic quare cincinnus?' taurea punit
continuo flexi crimen facinusque capilli.
quid Psecas admisit? quaenam est hic culpa puellae,
si tibi displicuit nasus tuus? altera laevum
extendit pectitque comas et volvit in orbem.
est in consilio materna admotaque lanis

469 educet *Iahn* 473 accipit haec facies madida est *conieci*: accipite facies madidae *P*: accipit et madidae, facies ω 474 pretium curae *POς*] operae pretium *O* T^2ω: pretium (*om.* operae) *T* penitus cogitur cognoscere *citra metrum P cf.* 479 479 flagellis P^2ω 486 profectura domo ω domus *P*: *supra* u *scripsit* o P^2 490 componit P^2ω 491 humeros ς 493 crinem *P* 495 laeues *Herwerden* 497 materna *PT*] matrona ω

emerita quae cessat acu; sententia prima
huius erit, post hanc aetate atque arte minores
censebunt, tamquam famae discrimen agatur
aut animae. tanta est quaerendi cura decoris;
tot premit ordinibus, tot adhuc conpagibus altum
aedificat caput. Andromachen a fronte videbis,
post minor est, credas aliam. cedo si breve parvi
sortita est lateris spatium, breviorque videtur
virgine Pygmaea nullis adiuta coturnis,
et levis erecta consurgit ad oscula planta.
  nulla viri cura interea nec mentio fiet
damnorum. vivit tamquam vicina mariti,
hoc solo propior quod amicos coniugis odit
et servos. gravis est rationibus: ecce furentis
Bellonae matrisque deum chorus intrat et ingens
semivir, obsceno facies reverenda minori,
mollia qui rapta secuit genitalia testa
iam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt,
plebeia et Phrygia vestitur bucca tiara.
grande sonat metuique iubet septembris et austri
adventum, nisi se centum lustraverit ovis
et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
ut quidquid subiti et magni discriminis instat,
in tunicas eat, et totum semel expiet annum.
hibernum fracta glacie descendet in amnem,
ter matutino Tiberi mergetur et ipsis
verticibus timidum caput abluet, inde superbi
totum regis agrum nuda ac tremibunda cruentis
erepet genibus; si candida iusserit Io,
ibit ad Aegypti finem calidaque petitas

501 tanti P^2ω 504 credo *P*: *corr.* P^2 511 *distinxi ut* grauis est rationibus *sequentibus cohaereat* gravis est] graui *P*: grauis P^2T: grauior *Buecheler* 518 nisi *om. P*: *supra scr.* P^2 526 ereptet *P* 527 calidasque *erasa* s *P*: calidasque ω

a Meroe portabit aquas, ut spargat in aede
Isidis, antiquo quae proxima surgit ovili.
credit enim ipsius dominae se voce moneri:
en animam et mentem cum qua di nocte loquantur.
ergo hic praecipuum summumque meretur honorem,
qui grege linigero circumdatus et grege calvo
plangentis populi currit derisor Anubis.
ille petit veniam, quotiens non abstinet uxor
concubitu sacris observandisque diebus
magnaque debetur violato poena cadurco
et movisse caput visa est argentea serpens;
illius lacrimae meditataque murmura praestant
ut veniam culpae non abnuat ansere magno
scilicet et tenui popano corruptus Osiris.
cum dedit ille locum, cophino faenoque relicto
arcanam Iudaea tremens mendicat in aurem,
interpres legum Solymarum et magna sacerdos
arboris ac summi fida internuntia caeli.
implet et illa manum, sed parcius: aere minuto
qualiacumque voles Iudaei somnia vendunt.
spondet amatorem tenerum vel divitis orbi
testamentum ingens calidae pulmone columbae
tractato Armenius vel Commagenus haruspex;
pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
interdum et pueri; faciet quod deferat ipse.
Chaldaeis sed maior erit fiducia; quidquid
dixerit astrologus, credent a fonte relatum
Hammonis, quoniam Delphis oracula cessant
et genus humanum damnat caligo futuri.

528 potabit *P*: *corr.* P^2 aedẽ *P*. *sed notam supra* e *induxit* P^2: aedem ω 533 lanigero *P* *corr.* P^2 *OT*ϛ 537 caduceo P^2ω 539 lacrimis P^2O^2Tϛ 543 arcanum *Heinrich* 546 manum sed] manũs et *P notam supra* u *duxit* P^2: manus Σ 547 omnia *P*: *corr.* P^2 548 uel P^2 *supra ras. ubi idem uerbum* uel *aegre dispicitur* 551 rimatur et P^2ω 553 set P^2: et *P* 554 fonte ϛ: fronte *P*ω uel a fonte uel a facie *supra scripsit* P^2

praecipuus tamen est horum, qui saepius exul,
cuius amicitia conducendaque tabella
magnus civis obit et formidatus Othoni.
inde fides artis, sonuit si dextera ferro
laevaque, si longe castrorum in carcere mansit.
nemo mathematicus genium indemnatus habebit,
sed qui paene perit, cui vix in Cyclada mitti
contigit et parva tandem caruisse Seripho.
consulit ictericae lento de funere matris,
ante tamen de te Tanaquil tua, quando sororem
efferat et patruos, an sit victurus adulter
post ipsam; quid enim maius dare numina possunt?
haec tamen ignorant quid sidus triste minetur
Saturni, quo laeta Venus se proferat astro,
quis mensis damnis, quae dentur tempora lucro:
illius occursus etiam vitare memento,
in cuius manibus ceu pinguia sucina tritas
cernis ephemeridas, quae nullum consulit et iam
consulitur, quae castra viro patriamque petente
non ibit pariter numeris revocata Thrasylli.
ad primum lapidem vectari cum placet, hora
sumitur ex libro; si prurit frictus ocelli
angulus, inspecta genesi collyria poscit;
aegra licet iaceat, capiendo nulla videtur
aptior hora cibo nisi quam dederit Petosiris.
si mediocris erit, spatium lustrabit utrimque
metarum et sortes ducet frontemque manumque
praebebit vati crebrum poppysma roganti.
divitibus responsa dabunt Phryx augur et Indae,

558, 559 *om. P, ima pagina add.* P^2 *supra* conducenda *scripto* uel concidenda 561 longe *O*: longa *P*: longo ω 569 haec P^2ω *quod retinui*: *nominatiuus est, cf.* 592, *Verg. G.* iii. 305: nec *P*: hae *Buecheler* ignorant: *P*: ignorat *ex* -ant *T*: ignorat ω 571 quis *erasa* s *P*: qui *T* dantur temporalia lucra *P*: *corr.* P^2 579 poscunt *P*: *corr.* P^2 585 dabit P^2Tϛ: feret *O* Indae *Buecheler*: inde *P*ω: Indus ϛ: Indi *Ribbeck*

conductus dabit astrorum mundique peritus
atque aliquis senior qui publica fulgura condit:
plebeium in circo positum est et in aggere fatum;
quae nudis longum ostendit cervicibus aurum,
consulit ante falas delphinorumque columnas,
an saga vendenti nubat caupone relicto.
haec tamen et partus subeunt discrimen et omnis
nutricis tolerant fortuna urguente labores,
sed iacet aurato vix ulla puerpera lecto.
tantum artes huius, tantum medicamina possunt,
quae steriles facit atque homines in ventre necandos
conducit. gaude, infelix, atque ipse bibendum
porrige quidquid erit; nam si distendere vellet
et vexare uterum pueris salientibus, esses
Aethiopis fortasse pater, mox decolor heres
impleret tabulas numquam tibi mane videndus.
transeo suppositos et gaudia votaque saepe
ad spurcos decepta lacus atque inde petitos
pontifices, salios Scaurorum nomina falso
corpore laturos. stat Fortuna improba noctu
adridens nudis infantibus, hos fovet omni
involvitque sinu, domibus tunc porrigit altis
secretumque sibi mimum parat; hos amat, his se
ingerit utque suos semper producit alumnos.
hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
philtra, quibus valeat mentem vexare mariti
et solea pulsare natis. quod desipis, inde est,
inde animi caligo et magna oblivio rerum
quas modo gessisti. tamen hoc tolerabile, si non
semper aquam portes rimosa ad dolia, semper 614 a

589 armum *Madvig* 592 haec *P, cf. ad* 569: hae *ω* 593 nutrices P^2ς 603 delata *O* 604 alios *P* · 606 omni *P*: omnes P^2*ω*: ulnis *Markland* 614 *post* 601 *leguntur in Laur.* 34. 42 *hi uersus* semper aquam portes fimosa [*al.* rimosa] ad dolia semper | istud (peius *Housman*) onus subeas ipsis manantibus urnis | quo [*al.*

istud onus subeas ipsis manantibus urnis, 614 b
et furere incipias ut avunculus ille Neronis,
cui totam tremuli frontem Caesonia pulli
infudit. quae non faciet quod principis uxor,
quom rabidum nostro Phalarim de rege dedisti? 617 a
ardebant cuncta et fracta conpage ruebant,
non aliter quam si fecisset Iuno maritum
insanum. minus ergo nocens erit Agrippinae
boletus, siquidem unius praecordia pressit
ille senis tremulumque caput descendere iussit
in caelum et longa manantia labra saliva;
haec poscit ferrum atque ignes, haec potio torquet,
haec lacerat mixtos equitum cum sanguine patres.
tanti partus equae, tanti una venefica constat.
oderunt natos de paelice; nemo repugnet,
nemo vetet, iam iam privignum occidere fas est.
vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
custodite animas et nulli credite mensae,
livida materno fervent adipata veneno.
mordeat ante aliquis quidquid porrexerit illa
quae peperit, timidus praegustet pocula papas.
fingimus haec altum satura sumente coturnum
scilicet, et finem egressi legemque priorum
grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
montibus ignotum Rutulis caeloque Latino!
nos utinam vani. sed clamat Pontia 'feci,
confiteor, puerisque meis aconita paravi,
quae deprensa patent; facinus tamen ipsa peregi.'
tune duos una, saevissima vipera, cena?

quod] rabidus [*al.* rabidum] nostro Phalarim ede [*al.* de rege] dedisti: *leguntur etiam in Vat. Vrbin.* 661, *codd. Vallae, Plathneri, tribus Achaintri; margini Aldinae* (1501) *Bodleianae adpinguntur. duos priores hic inserui, tertium post* 617; *cf. Class. Rev.* xvi. 407. 617 a quom *conieci*: quo, quod *codd.* 629 equo *P*: *corr.* P^2 632, 633 *om. P, summa pagina add.* P^2: *damnauit Iahn*

tune duos? 'septem, si septem forte fuissent.'
credamus tragicis quidquid de Colchide torva
dicitur et Progne, nil contra conor. et illae
grandia monstra suis audebant temporibus, sed
non propter nummos. minor admiratio summis
debetur monstris, quotiens facit ira nocentes
hunc sexum; rabie iecur incendente feruntur
praecipites ut saxa iugis abrupta, quibus mons
subtrahitur clivoque latus pendente recedit.
illam ego non tulerim, quae conputat et scelus ingens
sana facit. spectant subeuntem fata mariti
Alcestim, et similis si permutatio detur,
morte viri cupiant animam servare catellae.
occurrent multae tibi Belides atque Eriphylae
mane, Clytaemestram nullus non vicus habebit.
hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
insulsam et fatuam dextra laevaque tenebat;
at nunc res agitur tenui pulmone rubetae,
sed tamen et ferro, si praegustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

LIBER TERTIVS

VII

Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum:
solus enim tristes hac tempestate Camenas
respexit, cum iam celebres notique poetae
balneolum Gabiis, Romae conducere furnos
temptarent, nec foedum alii nec turpe putarent
praecones fieri, cum desertis Aganippes

643 magicis P^2 *mg* $OT\varsigma$ 647 nocentem $P^2\omega$ 648 rabiem P *erasa* m: et rabie ω inpendere P: *corr.* P^2 652 fata] et fata P et *erasum* 660 praegustaret $P^2\omega$: praegustarit *Markland* ('manducauerit' *Schol.*)
VII de sterilitate studiorum P 3 noti celebresque ω

vallibus esuriens migraret in atria Clio.
nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
ostendatur, ames nomen victumque Machaerae
et vendas potius commissa quod auctio vendit
stantibus, oenophorum tripedes armaria cistas
Alcithoen Pacci, Thebas et Terea Fausti.
hoc satius quam si dicas sub iudice 'vidi'
quod non vidisti, faciant equites Asiani
quamquam et Cappadoces faciant equitesque Bithyni,
altera quos nudo traducit gallica talo.
nemo tamen studiis indignum ferre laborem
cogetur posthac, nectit quicumque canoris
eloquium vocale modis laurumque momordit.
hoc agite, o iuvenes. circumspicit et stimulat vos
materiamque sibi ducis indulgentia quaerit.
siqua aliunde putas rerum spectanda tuarum
praesidia atque ideo croceae membrana tabellae
implentur, lignorum aliquid posce ocius et quae
componis dona Veneris, Telesine, marito,
aut clude et positos tinea pertunde libellos.
frange miser calamum vigilataque proelia dele,
qui facis in parva sublimia carmina cella,
ut dignus venias hederis et imagine macra.
spes nulla ulterior; didicit iam dives avarus
tantum admirari, tantum laudare disertos,
ut pueri Iunonis avem. sed defluit aetas
et pelagi patiens et cassidis atque ligonis.

8 umbra P: arca P^2 *mg.* ω 11 tripodes ω 12 Alcitheon P: Alchinoen P *mg.* ω: Alchitoen O 14, 15 equites Bithyni quamquam . . . equitesque Asiani *Hermann* 15 equitesque britanni *Venetus* 12. 14 *in ras.* Cappadoces: faciant equites Bithyni *Munro*: faciantque equites Bithyni *Buecheler*: faciant equites Bithyni et *R. Weise*: Cappadoces, faciant Bithyni equitesque *conieci* 16 gallia (Gallia) $P^2\omega$ 20 uos *mg.* uel nos P: nos ω 22 alicunde O exspectanda ω: speranda *Housman* 23 crocea P: *corr.* P^2 24 implentur $P\Sigma$: impletur ω 25 conscribis $OT\varsigma$ 27 calamos $P^2\omega$

taedia tunc subeunt animos, tunc seque suamque
Terpsichoren odit facunda et nuda senectus.
  accipe nunc artes. ne quid tibi conferat iste
quem colis et Musarum et Apollinis aede relicta,
ipse facit versus atque uni cedit Homero
propter mille annos, et si dulcedine famae
succensus recites, Maculonis commodat aedes.
haec longe ferrata domus servire iubetur,
in qua sollicitas imitatur ianua portas.
scit dare libertos extrema in parte sedentis
ordinis et magnas comitum disponere voces:
nemo dabit regum, quanti subsellia constant
et quae conducto pendent anabathra tigillo
quaeque reportandis posita est orchestra cathedris.
nos tamen hoc agimus tenuique in pulvere sulcos
ducimus et litus sterili versamus aratro.
nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
consuetudo mali; tenet insanabile multos
scribendi cacoethes et aegro in corde senescit.
sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
qui nil expositum soleat deducere, nec qui
communi feriat carmen triviale moneta,
hunc, qualem nequeo monstrare et sentio tantum,
anxietate carens animus facit, omnis acerbi
inpatiens, cupidus silvarum aptusque bibendis
fontibus Aonidum. neque enim cantare sub antro
Pierio thyrsumque potest contingere maesta
paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
corpus eget: satur est cum dicit Horatius 'euhoe.'
quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
vexant et dominis Cirrhae Nysaeque feruntur

39 aut $P^2OT\varsigma$ 40 maculonis (u supra) *P* (u *supra scripsit* P^2): maculonus ω: maculosas (maculonsas *Bywater*) *Heinrich* 41 ac $P^2\omega$ 48 tenuisque *P* (*erasa* s) 58 auidusque *Iahn* ('cupidus. auidus.'—*Schol.*) 60 sana P^2 *mg.* ω: saeua $O\varsigma$ 63 qui *P*: *corr.* P^2

pectora vestra duas non admittentia curas?
magnae mentis opus nec de lodice paranda
attonitae, currus et equos faciesque deorum
aspicere et qualis Rutulum confundat Erinys.
nam si Vergilio puer et tolerabile desset
hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
surda nihil gemeret grave bucina. poscimus ut sit
non minor antiquo Rubrenus Lappa coturno,
cuius et alveolos et laenam pignerat Atreus.
non habet infelix Numitor quod mittat amico,
Quintillae quod donet habet, nec defuit illi
unde emeret multa pascendum carne leonem
iam domitum; constat leviori belua sumptu
nimirum et capiunt plus intestina poetae.
contentus fama iaceat Lucanus in hortis
marmoreis, at Serrano tenuique Saleio
gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
curritur ad vocem iucundam et carmen amicae
Thebaidos, laetam cum fecit Statius urbem
promisitque diem; tanta dulcedine captos
adficit ille animos tantaque libidine volgi
auditur; sed cum fregit subsellia versu,
esurit, intactam Paridi nisi vendit Agauen.
ille et militiae multis largitur honorem,
semenstri digitos vatum circumligat auro.
quod non dant proceres dabit histrio. tu Camerinos
et Baream, tu nobilium magna atria curas?
praefectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
haut tamen invideas vati quem pulpita pascunt.
quis tibi Maecenas, quis nunc erit aut Proculeius
aut Fabius? quis Cotta iterum, quis Lentulus alter?

80 saleno *P*: salino (*mg.* uel saleio) P^2T 88 largitus ς 89 semen strigitos (di *supra* ig *scripsit* P^2) *P*: semenstri uatum digitos P^2 *mg.* ω: semenstris *Hirschfeld*

tunc par ingenio pretium, tunc utile multis
pallere et vinum toto nescire decembri.
  vester porro labor fecundior, historiarum
scriptores? perit hic plus temporis atque olei plus.
nullo quippe modo millensima pagina surgit
omnibus et crescit multa damnosa papyro;
sic ingens rerum numerus iubet atque operum lex.
quae tamen inde seges? terrae quis fructus apertae?
quis dabit historico quantum daret acta legenti?
  'sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbra.'
dic igitur quid causidicis civilia praestent
officia et magno comites in fasce libelli.
ipsi magna sonant, sed tum cum creditor audit
praecipue, vel si tetigit latus acrior illo
qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
tunc inmensa cavi spirant mendacia folles
conspuiturque sinus: veram deprendere messem
si libet, hinc centum patrimonia causidicorum,
parte alia solum russati pone Lacernae.
consedere duces, surgis tu pallidus Aiax
dicturus dubia pro libertate bubulco
iudice. rumpe miser tensum iecur, ut tibi lasso
figantur virides, scalarum gloria, palmae.
quod vocis pretium? siccus petasunculus et vas
pelamydum aut veteres, Maurorum epimenia, bulbi,
aut vinum Tiberi devectum, quinque lagonae.
si quater egisti, si contigit aureus unus,
inde cadunt partes ex foedere pragmaticorum.
Aemilio dabitur quantum licet, et melius nos
egimus. huius enim stat currus aeneus, alti

99 petit ω 100 nullo quippe modo *POς*: namque oblita modi $P^2\omega$ 114 Lacernae *P*, *uide Gudeman*, *Class. Rev.* xiv. 159 *sq.*: lacertae $P^2\omega$: russatae . . . lacernae *Hild* 120 afrorum P^2 *mg.* ω 124 licet *P*: petit P^2 *mg. in ras sub qua latet aut* petit *aut* libet: petet *OT*ω: petit *Ambrosiani*, *Ven.* 12. 14 ς

quadriiuges in vestibulis, atque ipse feroci
bellatore sedens curvatum hastile minatur
eminus et statua meditatur proelia lusca.
sic Pedo conturbat, Matho deficit, exitus hic est
Tongilii, magno cum rhinocerote lavari
qui solet et vexat lutulenta balnea turba
perque forum iuvenes longo premit assere Maedos,
empturus pueros argentum murrina villas;
spondet enim Tyrio stlattaria purpura filo.
et tamen est illis hoc utile. purpura vendit
causidicum, vendunt amethystina; convenit illi
et strepitu et facie maioris vivere census,
sed finem inpensae non servat prodiga Roma.
fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
nunc dederit nummos, nisi fulserit anulus ingens.
respicit haec primum qui litigat, an tibi servi
octo, decem comites, an post te sella, togati
ante pedes. ideo conducta Paulus agebat
sardonyche, atque ideo pluris quam Gallus agebat,
quam Basilus. rara in tenui facundia panno.
quando licet Basilo flentem producere matrem?
quis bene dicentem Basilum ferat? accipiat te
Gallia vel potius nutricula causidicorum
Africa, si placuit mercedem ponere linguae.
  declamare doces: o ferrea pectora Vetti,
cum perimit saevos classis numerosa tyrannos.
nam quaecumque sedens modo legerat, haec eadem stans
perferet atque eadem cantabit versibus isdem;
occidit miseros crambe repetita magistros.
quis color et quod sit causae genus atque ubi summa

130 Tongilii *O*: Tongil|*P*: Tongilli $P^2\omega$ 136 illi *P Arouiensis*, *florilegium Sangallense*; illis $P^2\omega$ 139 fidimus eloquio *subter punctum*) *P Harl.* 3596: ut redeant ueteres P^2 *mg.* ω, *cf. Mart.* xi. 5. 5 142 post te] posita P^2*OT*ς 146 producere *PT*] deducere $P^2\omega$ 149 imponere $P^2\omega$ 154 crambre *P*: cambre $P^2\omega$

quaestio, quae veniant diversae forte sagittae,
nosse volunt omnes, mercedem solvere nemo.
'mercedem appellas? quid enim scio?' 'culpa docentis
scilicet arguitur, quod laevae parte mamillae
nil salit Arcadico iuveni, cuius mihi sexta
quaque die miserum dirus caput Hannibal inplet,
quidquid id est de quo deliberat, an petat urbem
a Cannis, an post nimbos et fulmina cautus
circumagat madidas a tempestate cohortes.
quantum vis stipulare et protinus accipe. quid do
ut totiens illum pater audiat?' haec alii sex
vel plures uno conclamant ore sophistae,
et veras agitant lites raptore relicto,
fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
et quae iam veteres sanant mortaria caecos.
ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
consilia, et vitae diversum iter ingredietur,
ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra,
summula ne pereat qua vilis tessera venit
frumenti. quippe haec merces lautissima. tempta,
Chrysogonus quanti doceat vel Polio quanti
lautorum pueros: artem scindes Theodori.
balnea sescentis et pluris porticus in qua
gestetur dominus quotiens pluit. anne serenum
expectet spargatque luto iumenta recenti?
hic potius, namque hic mundae nitet ungula mulae.
parte alia longis Numidarum fulta columnis
surgat et algentem rapiat cenatio solem.
quanticumque domus, veniet qui fercula docte

156 diuersae forte *P expuncta ultima* e *uocis* diuersae: diuersa a parte P^2 *Musei Brit.* 3872: diuersa parte ω 159 leue *P*: leua P^2: leua in ω 165 quid *PT Ambr. S* ς *Priscianus G. L. K.* ii. 387. iii. 275: quod $P^2\omega$: quiddam *codd. Vallae* (*Merry, Class. Rev.* ix. 29) 166 haec *P*: ast $P^2\omega$ 177 scindes *Iahn*: scindes (n) *Vossianus* 64: scindens ω

conponat, veniet qui pulmentaria condit.
hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
ut multum, duo sufficient; res nulla minoris
constabit patri quam filius. 'unde igitur tot
Quintilianus habet saltus?' exempla novorum
fatorum transi: felix et pulcer et acer,
felix et sapiens et nobilis et generosus,
adpositam nigrae lunam subtexit alutae;
felix orator quoque maximus et iaculator,
et, si perfrixit, cantat bene. distat enim quae
sidera te excipiant modo primos incipientem
edere vagitus et adhuc a matre rubentem.
si Fortuna volet, fies de rhetore consul;
si volet haec eadem, fiet de consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud quam
sidus et occulti miranda potentia fati?
servis regna dabunt, captivis fata triumphum.
felix ille tamen corvo quoque rarior albo.
paenituit multos vanae sterilisque cathedrae,
sicut Thrasymachi probat exitus atque Secundi
Carrinatis; et hunc inopem vidistis, Athenae,
nil praeter gelidas ausae conferre cicutas.
di maiorum umbris tenuem et sine pondere terram
spirantisque crocos et in urna perpetuum ver,
qui praeceptorem sancti voluere parentis
esse loco. metuens virgae iam grandis Achilles
cantabat patriis in montibus et cui non tunc

185 componit *T*ς condat *O*ς 193 ioculator *O Venetus* 12. 12 194 perfri xit *P erasa* n: perfricsit *Munro* 197 fies] s *ex* t *P* 198 fiet *P*ς: fies $P^2\omega$ 201 triumphos $P^2\omega$ 204 *om. T* Thrasymachi *P Ven.* 12. 193 ς] lisimachi *P sed* li *in ras. scripsit* P^2, *sub ras. latet* thra: thresimachi T^2 *Ambrosiani Ven.* 12. 13 ς: tresimachi *O*: tesimachi *Ven.* 12. 12: thersimachi *Ven.* 456: tersimachi *Ven.* 12. 157. *Ven.* 12. 163: lisimachi *Parisinus* 9345: Tharsymachi *Ritschl*: Lysimachi *Buecheler* 208 spirandisque *P*: spirantesque P^2: spirandisque crocis *conieci* 211 tunc *mg.* uel nunc *P*

eliceret risum citharoedi cauda magistri;
sed Rufum atque alios caedit sua quemque iuventus,
Rufum, quem totiens Ciceronem Allobroga dixit.
  quis gremio Celadi doctique Palaemonis adfert
quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc
quodcumque est, minus est autem quam rhetoris aera,
discipuli custos praemordet acoenonoetus,
et qui dispensat, frangit sibi. cede, Palaemon,
et patere inde aliquid decrescere, non aliter quam
institor hibernae tegetis niveique cadurci,
dummodo non pereat mediae quod noctis ad horam
sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet
qui docet obliquo lanam deducere ferro;
dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus et haereret nigro fuligo Maroni.
rara tamen merces quae cognitione tribuni
non egeat. sed vos saevas inponite leges,
ut praeceptori verborum regula constet,
ut legat historias, auctores noverit omnes
tamquam ungues digitosque suos, ut forte rogatus
dum petit aut thermas aut Phoebi balnea, dicat
nutricem Anchisae, nomen patriamque novercae
Anchemoli, dicat quot Acestes vixerit annis,
quot Siculi Phrygibus vini donaverit urnas.
exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
ut si quis cera voltum facit; exigite ut sit
et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,

214 quem *P Ambr. R. Ven.* 12. 12 *Ven.* 12. 14 : qui $P^2\omega$ 215 enceladi $P^2\omega$ 217 autem *om. P, add.* $P^2\omega$ munus. minus est quam rhetoris *Buecheler* 218 acoeneteus *O* : acoenetus *T*ς : acoenetus (aschenetus *Ven.* 12. 163) ipse *Ven.* 12. 163 ς : acoenonetus (ἀκοινώνητος) *Grangaeus* 219 frangit *ex* frangat *P* : franget *OT*ς 222 ad horam *correxi* : ab oram *P* m *suppuncta* : ab hora ω 223 sedebit P^2 : sedebat ω 229 saluas *P* 235 Anchemoli ς : Archemori *P*ω annos $P^2\omega$ 236 siculi *P* : siculus $P^2\omega$: siculis *Ambr. S* : Siculas *Markland*

ne faciant vicibus; non est leve tot puerorum
observare manus oculosque in fine trementis.
'haec' inquit 'curas, et cum se verterit annus,
accipe, victori populus quod postulat, aurum.'

VIII

STEMMATA quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
sanguine censeri, pictos ostendere vultus
maiorum et stantis in curribus Aemilianos
et Curios iam dimidios umerosque minorem
Corvinum et Galbam auriculis nasoque carentem,
quis fructus generis tabula iactare capaci
Fabricium, post haec multa contingere virga
fumosos equitum cum dictatore magistros,
si coram Lepidis male vivitur? effigies quo
tot bellatorum, si luditur alea pernox
ante Numantinos, si dormire incipis ortu
luciferi quo signa duces et castra movebant?
cur Allobrogicis et magna gaudeat ara
natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
vanus et Euganea quantumvis mollior agna,
si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum
squalentis traducit avos emptorque veneni
frangenda miseram funestat imagine gentem?
tota licet veteres exornent undique cerae
atria, nobilitas sola est atque unica virtus.

242 cura sed *cod. Vimariensis* : cures et ς
VIII de claritate natalium *P* 4 umerosque *P* : humeroque *Ven.* 12. 14 : nasumque $P^2\omega$ 5 Coruinum *P Ven.* 12. 14 : Coruini $P^2\omega$ 7 *om. OT* (*add.* T^2) ω *Ambrosiani*, *Ven.* 456 : 12. 13 : 12. 119 : 12. 126 : 12. 157 : *adseruant P*Σ*T*ς, *Ven.* 12. 12 : 12. 14 : 12. 156 : 12. 163 : 12. 193 : *uersum 7 ante 6 ponunt Ven.* 12. 12 : 12. 163 7 Fabricium *Ven.* 12. 12 : 12. 163 : 12. 193 ς : Coruinum PT^2 *Ven.* 12. 14 : 12. 156 : Aruinam *Weidner* post haec *Ven.* 12. 14 : 12. 163 : post hac *P*ς : post hunc *Macleane* : posse ac *Withof* 8 famosos $P^2\omega$ 11 ortus $P^2\omega$ 17 producit $P^2\omega$: producat *T*ς 19 tot licet ‖ *P* : *corr.* P^2

Paulus vel Cossus vel Drusus moribus esto,
hos ante effigies maiorum pone tuorum,
praecedant ipsas illi te consule virgas.
prima mihi debes anima bona. sanctus haberi
iustitiaeque tenax factis dictisque mereris?
adgnosco procerem; salve Gaetulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine, rarus
civis et egregius patriae contingis ovanti;
exclamare libet, populus quod clamat Osiri
invento. quis enim generosum dixerit hunc qui
indignus genere et praeclaro nomine tantum
insignis? nanum cuiusdam Atlanta vocamus,
Aethiopem Cycnum, pravam extortamque puellam
Europen; canibus pigris scabieque vetusta
levibus et siccae lambentibus ora lucernae
nomen erit pardus tigris leo, si quid adhuc est
quod fremat in terris violentius; ergo cavebis
et metues ne tu sic Creticus aut Camerinus.
his ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande. tumes alto Drusorum stemmate, tamquam
feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
ut te conciperet quae sanguine fulget Iuli,
non quae ventoso conducta sub aggere texit.
'vos humiles' inquis 'volgi pars ultima nostri,
quorum nemo queat patriam monstrare parentis,
ast ego Cecropides.' vivas et originis huius
gaudia longa feras. tamen ima plebe Quiritem
facundum invenies, solet hic defendere causas
nobilis indocti; veniet de plebe togata
qui iuris nodos et legum aenigmata solvat;
hic petit Euphraten iuvenis domitique Batavi

27 quoquoue *temttaui* 33 prauam (*sic T*) ra *in litura in P*: paruam ω 38 sic *Iunius*: si *P*. *add.* s P^2: sis ω 40 Plaute *Lipsius* sanguine P^2ω 49 plebe *P*ς: gente *Pmg. OT*ς 51 hinc *Weidner*

custodes aquilas armis industrius: at tu
nil nisi Cecropides truncoque simillimus Hermae.
nullo quippe alio vincis discrimine quam quod
illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
quis generosa putet nisi fortia. nempe volucrem
sic laudamus equum, facili cui plurima palma
fervet et exultat rauco victoria circo;
nobilis hic, quocumque venit de gramine, cuius
clara fuga ante alios et primus in aequore pulvis.
sed venale pecus Coryphaei posteritas et
Hirpini, si rara iugo victoria sedit;
nil ibi maiorum respectus, gratia nulla
umbrarum; dominos pretiis mutare iubentur
exiguis, trito ducunt epiraedia collo
segnipedes dignique molam versare nepotes.
ergo ut miremur te, non tua, privum aliquid da,
quod possim titulis incidere praeter honores,
quos illis damus ac dedimus, quibus omnia debes.
haec satis ad iuvenem quem nobis fama superbum
tradit et inflatum plenumque Nerone propinquo;
rarus enim ferme sensus communis in illa
fortuna. sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim sic ut nihil ipse futurae
laudis agas. miserum est aliorum incumbere famae,
ne conlapsa ruant subductis tecta columnis.
stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
integer; ambiguae si quando citabere testis
incertaeque rei, Phalaris licet imperet ut sis

61 puluis P^2*mg.* ω: cuius *P* (*ex* 60): cursus *Monac.* 408 62 Coryphaei ς: cory||e *P*: corythe P^2ω 66 tritoque trahunt *aut* ducunt (*OT*) ω 67 nepotis P^2ω 68 priuum *Salmasius*: primum *P*ω 72 plerumque *P*: *corr.* P^2 78 desiderat *P*ω: discinderet *P mg. m. antiqua*: desideret *Beer*

falsus et admoto dictet periuria tauro,
summum crede nefas animam praeferre pudori
et propter vitam vivendi perdere causas.
dignus morte perit, cenet licet ostrea centum
Gaurana et Cosmi toto mergatur aeno.
expectata diu tandem provincia cum te
rectorem accipiat, pone irae frena modumque,
pone et avaritiae, miserere inopum sociorum
(ossa vides rerum vacuis exucta medullis)
respice quid moneant leges, quid curia mandet,
praemia quanta bonos maneant, quam fulmine iusto
et Capito et Numitor ruerint damnante senatu
piratae Cilicum. sed quid damnatio confert?
praeconem, Chaerippe, tuis circumspice pannis,
cum Pansa eripiat quidquid tibi Natta reliquit,
iamque tace; furor est post omnia perdere naulum.
non idem gemitus olim neque vulnus erat par
damnorum sociis florentibus et modo victis.
plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
et cum Parrhasii tabulis signisque Myronis
Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycliti
multus ubique labor, rarae sine Mentore mensae.
inde Dolabella hinc atque hinc Antonius, inde
sacrilegus Verres referebant navibus altis
occulta spolia et plures de pace triumphos.
nunc sociis iuga pauca boum, grex parvus equarum
et pater armenti, capto eripiuntur agello,

88 accipiet ω 90 regum $P^2ω$ exusta P^2 *Ven.* 12. 157 : 12. 163 : 12. 193 ϛ : exuta O^2 *Ven.* 12. 12 : 12. 13 : 12 119 : 12. 126 : exhausta (exausta) *Ven.* 12. 13 : 12. 14 : 12. 156 ϛ 93 numitor *supra scr. m. antiqua* uel tutor *P* : numitor (munitor *Ven.* 12. 163) ϛ : tutor Σω : Tutor *Hosius* 105 hinc atque hinc *Weidner* : atque hinc *P*ω : atque hinc inde *Buecheler* ‖ antonius *P. sub ras. quid lateat incertum* 107 plures] plu *in ras. P* : *fortasse legatur* fures 109 eripiuntur *Harleianus* 3872 ϛ : eripiu‖‖ *P* : eripietur $P^2ω$

ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
si quis in aedicula deus unicus; haec etenim sunt
pro summis, nam sunt haec maxima. despicias tu
forsitan inbellis Rhodios unctamque Corinthon,
despicias merito; quid resinata iuventus
cruraque totius facient tibi levia gentis?
horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis
Illyricumque latus; parce et messoribus illis
qui saturant urbem circo scaenaeque vacantem;
quanta autem inde feres tam dirae praemia culpae,
cum tenuis nuper Marius discinxerit Afros?
curandum in primis ne magna iniuria fiat
fortibus et miseris. tollas licet omne quod usquam est
auri atque argenti, scutum gladiumque relinques
et iaculum et galeam; spoliatis arma supersunt.
quod modo proposui, non est sententia, verum est:
credite me vobis folium recitare Sibyllae.
si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
vendit acersecomes, si nullum in coniuge crimen,
nec per conventus et cuncta per oppida curvis
unguibus ire parat nummos raptura Celaeno,
tu licet a Pico numeres genus, altaque si te
nomina delectant, omnem Titanida pugnam
inter maiores ipsumque Promethea ponas,
de quocumque voles proavum tibi sumito libro.
quod si praecipitem rapit ambitio atque libido,
si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
delectant hebetes lasso lictore secures,
incipit ipsorum contra te stare parentum

112 iam *Buecheler* 115 facient] uel faciet P^2 levia] uel libia P^2 : *uoluit, opinor, corrector* curuaque totius faciet tibi tibia gentis 122 tollat *P* : *corr. m. ead.* umquam *P* 123 relinquens *P* : ens *in ras., in qua latet* -es, *opinor* : relinquas P^2 (*mg. eras.*) *T* 124 iacula $P^2ω$ supersint P^2 125 est *post* uerum *om.* ω 133 po‖nas *P* : pingas $P^2ω$

nobilitas claramque facem praeferre pudendis.
omne animi vitium tanto conspectius in se
crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.
quo mihi te solitum falsas signare tabellas
in templis quae fecit avus statuamque parentis
ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
tempora Santonico velas adoperta cucullo?
  praeter maiorum cineres atque ossa volucri
carpento rapitur pinguis Lateranus, et ipse,
ipse rotam adstringit sufflamine mulio consul,
nocte quidem, sed Luna videt, sed sidera testes
intendunt oculos. finitum tempus honoris
cum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
sumet et occursum numquam trepidabit amici
iam senis, ac virga prior annuet atque maniplos
solvet et infundet iumentis hordea lassis.
interea, dum lanatas robumque iuvencum
more Numae caedit, Iovis ante altaria iurat
solam Eponam et facies olida ad praesepia pictas.
sed cum pervigiles placet instaurare popinas,
obvius adsiduo Syrophoenix unctus amomo
currit, Idymaeae Syrophoenix incola portae
hospitis adfectu dominum regemque salutat,
et cum venali Cyane succincta lagona.
defensor culpae dicit mihi 'fecimus et nos
haec iuvenes.' esto, desisti nempe nec ultra
fovisti errorem. breve sit quod turpiter audes,

147 lateranus (*subter punctum*) *P Musei Britannici add.* 30. 861 : damasippus P^2 *mg.* ω 148 sufflamine mulio *flor. Sangallense*, *grammaticus G. L. K.* vi. 231; *schol. ad* 157 'quia mulio est qui consul fertur': multo sufflamine *P in ras. supra scr. glossa* exaggerat sicut agaso obiectione: multo sufflamine (sub flamine *Ambr. S*) ω 151 damasippus $P^2\omega$ 155 robumque *P* (*eras.*) Σ *flor. Sangallense*: toruumque $P^2\omega$ 159 udus $P^2\omega$ 160 petrae *Froehner* 162 Cyane *P* e *in ras.*, *fortasse ex* -is 163 dicit *POς* : dicet P^2T *in ras.* ς

quaedam cum prima resecentur crimina barba.
indulge veniam pueris: Lateranus ad illos
thermarum calices inscriptaque lintea vadit
maturus bello Armeniae Syriaeque tuendis
amnibus et Rheno atque Histro. praestare Neronem
securum valet haec aetas. mitte Ostia, Caesar,
mitte, sed in magna legatum quaere popina;
invenies aliquo cum percussore iacentem,
permixtum nautis et furibus ac fugitivis,
inter carnifices et fabros sandapilarum
et resupinati cessantia tympana galli.
aequa ibi libertas, communia pocula, lectus
non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas.
at vos, Troiugenae, vobis ignoscitis, et quae
turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
  quid si numquam adeo foedis adeoque pudendis
utimur exemplis, ut non peiora supersint?
consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti
sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
iudice me dignus vera cruce. nec tamen ipsi
ignoscas populo; populi frons durior huius,
qui sedet et spectat triscurria patriciorum,
planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. quanti sua funera vendant,
quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
nec dubitant celsi praetoris vendere ludis.
finge tamen gladios inde atque hinc pulpita poni,
quid satius? mortem sic quisquam exhorruit, ut sit

166 resecantur ς 167 damasippus $P^2\omega$ 174 aut . . . aut *OTς* 183 quod *P* : *corr.* P^2 187 uel|| iam ||ne *P* : *corr.* $P^2\omega$ 192 uulnera P^2 195 pone $P^2\omega$

zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
res haut mira tamen citharoedo principe mimus
nobilis. haec ultra quid erit nisi ludus? et illic
dedecus urbis habes, nec murmillonis in armis
nec clipeo Gracchum pugnantem aut falce supina;
damnat enim tales habitus, sed damnat et odit,
nec galea faciem abscondit: movet ecce tridentem;
postquam vibrata pendentia retia dextra
nequiquam effudit, nudum ad spectacula voltum
erigit et tota fugit agnoscendus harena.
credamus tunicae, de faucibus aurea cum se
porrigat et longo iactetur spira galero.
ergo ignominiam graviorem pertulit omni
vulnere cum Graccho iussus pugnare secutor.
  libera si dentur populo suffragia, quis tam
perditus ut dubitet Senecam praeferre Neroni?
cuius supplicio non debuit una parari
simia nec serpens unus nec culleus unus.
par Agamemnonidae crimen, sed causa facit rem
dissimilem. quippe ille deis auctoribus ultor
patris erat caesi media inter pocula, sed nec
Electrae iugulo se polluit aut Spartani
sanguine coniugii, nullis aconita propinquis
miscuit, in scaena numquam cantavit Orestes,
Troica non scripsit. quid enim Verginius armis
debuit ulcisci magis aut cum Vindice Galba,
quod Nero tam saeva crudaque tyrannide fecit?
haec opera atque hae sunt generosi principis artes,
gaudentis foedo peregrina ad pulpita cantu
prostitui Graiaeque apium meruisse coronae.
maiorum effigies habeant insignia vocis,

198 mimus (mus *in ras.*) *mg.* uel natus *P*: natus ω 202 sed *P*: et P^2ω 207 *post* tunicae *distinguunt alii* 221 uergilius *P*: *corr.* P^2 223 quod *Madvig*: quid *P*ω 225 saltu P^2ω 226 grateque *P*: *corr.* P^2

ante pedes Domiti longum tu pone Thyestae
syrma vel Antigonae personam vel Melanippae,
et de marmoreo citharam suspende colosso.
  quid, Catilina, tuis natalibus atque Cethegi
inveniet quisquam sublimius? arma tamen vos
nocturna et flammas domibus templisque paratis,
ut bracatorum pueri Senonumque minores,
ausi quod liceat tunica punire molesta.
sed vigilat consul vexillaque vestra coercet;
hic novus Arpinas, ignobilis et modo Romae
municipalis eques, galeatum ponit ubique
praesidium attonitis et in omni monte laborat.
tantum igitur muros intra toga contulit illi
nominis ac tituli, quantum vi Leucade, quantum
Thessaliae campis Octavius abstulit udo
caedibus adsiduis gladio, sed Roma parentem,
Roma patrem patriae Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
poscere mercedes alieno lassus aratro,
nodosam post haec frangebat vertice vitem,
si lentus pigra muniret castra dolabra;
hic tamen et Cimbros et summa pericula rerum
excipit et solus trepidantem protegit urbem.
atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant
qui numquam attigerant maiora cadavera corvi,
nobilis ornatur lauru collega secunda.
plebeiae Deciorum animae, plebeia fuerunt

229 uel Melanippae *Buecheler*: menalippe (*om.* uel) *P*: antigonaes (antigones ω) tu personam menalippes P^2ω *unde* seu personam ς 233 parastis ω 234 Senonumque minores *omnia post* sen- *add.* P^2, *pellucet tamen* nores *in P* 'Allobrogae Galli sunt.' *schol.*, *unde coniecerim quosdam antiquitus legisse* ut braccatorum Allobrogum Senonumque minores 239 monte *P sub ras.* ς: gente P^2 (*bis, in ras. et in mg.*) ω: ponte Σ *recte*? 241 ui *conieci*: in *P*: non ω: uix *Hermann*: in se *Polstorff* 246 iussus P^2ς

nomina; pro totis legionibus hi tamen et pro
omnibus auxiliis atque omni pube Latina
sufficiunt dis infernis Terraeque parenti;
pluris enim Decii quam quae servantur ab illis.
ancilla natus trabeam et diadema Quirini
et fasces meruit, regum ultimus ille bonorum.
prodita laxabant portarum claustra tyrannis
exulibus iuvenes ipsius consulis et quos
magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
quod miraretur cum Coclite Mucius et quae
imperii fines Tiberinum virgo natavit:
occulta ad patres produxit crimina servus
matronis lugendus, at illos verbera iustis
adficiunt poenis et legum prima securis.
malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Aeacidae similis Vulcaniaque arma capessas,
quam te Thersitae similem producat Achilles.
et tamen, ut longe repetas longeque revolvas
nomen, ab infami gentem deducis asylo;
maiorum primus, quisquis fuit ille, tuorum
aut pastor fuit aut illud quod dicere nolo.

IX

SCIRE velim quare totiens mihi, Naevole, tristis
occurras fronte obducta ceu Marsya victus.
quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola dum Rhodopes uda terit inguina barba?
nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
non erit hac facie miserabilior Crepereius
Polio, qui triplicem usuram praestare paratus

256 plebe $P^2\omega$ 260 altissimus *P*: *corr.* P^2 266 eduxit $P^2\omega$ 270 uulcaniaque *ex* uulcanique *P*: uulcanique ς: uulcaniaque ω
IX quaerela reuoli de rege inpudico *P* 6 erat $P^2\omega$

circumit et fatuos non invenit. unde repente
tot rugae? certe modico contentus agebas
vernam equitem, conviva ioco mordente facetus
et salibus vehemens intra pomeria natis.
omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccae
silva comae, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia praestabat calidi lita fascia visci,
sed fruticante pilo neglecta et squalida crura.
quid macies aegri veteris, quem tempore longo
torret quarta dies olimque domestica febris?
deprendas animi tormenta latentis in aegro
corpore, deprendas et gaudia; sumit utrumque
inde habitum facies. igitur flexisse videris
propositum et vitae contrarius ire priori.
nuper enim, ut repeto, fanum Isidis et Ganymedem
Pacis et advectae secreta Palatia matris
et Cererem (nam quo non prostat femina templo?)
notior Aufidio moechus scelerare solebas,
quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
'utile et hoc multis vitae genus, at mihi nullum
inde operae pretium. pingues aliquando lacernas,
munimenta togae, duri crassique coloris
et male percussas textoris pectine Galli
accipimus, tenue argentum venaeque secundae.
fata regunt homines, fatum est et partibus illis
quas sinus abscondit. nam si tibi sidera cessant,
nil faciet longi mensura incognita nervi,
quamvis te nudum spumanti Virro labello
viderit et blandae adsiduae densaeque tabellae

14 *uersum refinxi.* brustia prestabat calidi circum fascia uisci *P*: prestabat calidi circum lita fascia uisci $P^2\omega$: bruccia prestabat circum tibi fascia uisci *in mg. P m. recentissima*: Bruttia praestabat calidi tibi fascia uisci *Salmasius* 19 utrimque P^2ς 26 quodque taces ΣOς, *fuit etiam in P, qui omnia praeter Q erasa praebet*: quod (*fuerat olim* quid *in* P^2) taceo atque $P^2\omega$ 33 cessent P^2Tς

sollicitent, *αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα κίναιδος.*
quod tamen ulterius monstrum quam mollis avarus?
"haec tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti"
computat et cevet. ponatur calculus, adsint
cum tabula pueri; numeras sestertia quinque
omnibus in rebus, numerentur deinde labores.
an facile et pronum est agere intra viscera penem
legitimum atque illic hesternae occurrere cenae?
servus erit minus ille miser qui foderit agrum
quam dominum; sed tu sane tenerum et puerum te
et pulchrum et dignum cyatho caeloque putabas.
vos humili adseculae, vos indulgebitis umquam
cultori, iam nec morbo donare parati?
en cui tu viridem umbellam, cui sucina mittas
grandia, natalis quotiens redit aut madidum ver
incipit et strata positus longaque cathedra
munera femineis tractat secreta kalendis.
dic, passer, cui tot montis, tot praedia servas
Apula, tot milvos intra tua pascua lassos?
te Trifolinus ager fecundis vitibus implet
suspectumque iugum Cumis et Gaurus inanis
(nam quis plura linit victuro dolia musto?)
quantum erat exhausti lumbos donare clientis
iugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans
cum matre et casulis et conlusore catello
cymbala pulsantis legatum fiet amici?
"improbus es cum poscis" ait. sed pensio clamat
"posce," sed appellat puer unicus ut Polyphemi
lata acies per quam sollers evasit Vlixes;

37 ΕΦΕΔΚΕΤΕΙΑΝΑΓΑϹΙΝΑΙΔΟϹ *P*: ΑΤΗΩϹΓΛΙΥ (*supra scr.* ΓΛΙΚΟϹ) ΓΗΨϹΙΝ ΑΝΔΡΑ Γ(*supra scr.* Κ)ΗΙΝΕΔΩΣ i. dulces mores mollis uiri *in summa mg.* P^2 40 et ceuet Ϛ (ceu. Σ) *erasum in P*: atque cauet $P^2\omega$ 41 numeras *P*s *erasa* : numera ω 46 quam] non *P mg.* *T*Ϛ tener $P^2\omega$ 50 encultu *ex* incultu *P* 53 tractas $P^2\omega$ 55 lassas Ϛ *Haupt* 61 casulis *ex* catulis *P*: saculis *T* 62 legatus P^2Ϛ 63 est *P*Ϛ poscit $P^2 T$Ϛ

alter emendus erit, namque hic non sufficit, ambo
pascendi. quid agam bruma spirante? quid, oro,
quid dicam scapulis puerorum aquilone decembri
et pedibus? "durate atque expectate cicadas"?
verum ut dissimules, ut mittas cetera, quanto
metiris pretio, quod ni tibi deditus essem
devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
scis certe quibus ista modis, quam saepe rogaris
et quae pollicitus. fugientem saepe puellam
amplexu rapui; tabulas quoque ruperat et iam
signabat, tota vix hoc ego nocte redemi
te plorante foris; testis mihi lectulus et tu,
ad quem pervenit lecti sonus et dominae vox.
instabile ac dirimi coeptum et iam paene solutum
coniugium in multis domibus servavit adulter.
quo te circumagas? quae prima aut ultima ponas?
nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
quod tibi filiolus vel filia nascitur ex me?
tollis enim et libris actorum spargere gaudes
argumenta viri. foribus suspende coronas:
iam pater es, dedimus quod famae opponere possis.
iura parentis habes, propter me scriberis heres,
legatum omne capis nec non et dulce caducum.
commoda praeterea iungentur multa caducis,
si numerum, si tres implevero.' iusta doloris,
Naevole, causa tui; contra tamen ille quid adfert?
'neglegit atque alium bipedem sibi quaerit asellum.
haec soli commissa tibi celare memento,
et tacitus nostras intra te fige querellas.
nam res mortifera est inimicus pumice levis;
qui modo secretum commisserat, ardet et odit,
tamquam prodiderim quidquid scio. sumere ferrum,

68 seruorum $P^2 OT$Ϛ mense $P^2 O\omega$ 84 libris] titulis *Seruius Verg. Georg.* ii. 502 auctorum *P mg. m. rec.* ω 96 commisserat *sic P*: *cf. Neue, Formenlehre* ii. 497

fuste aperire caput, candelam adponere valvis
non dubitat. nec contemnas aut despicias quod
his opibus numquam cara est annona veneni.
ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.'
  o Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
esse putas? servi ut taceant, iumenta loquentur
et canis et postes et marmora. claude fenestras,
vela tegant rimas, iunge ostia, tollite lumen,
e medio fac eant omnes, prope nemo recumbat:
quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
proximus ante diem caupo sciet, audiet et quae
finxerunt pariter libarius archimagiri
carptores. quod enim dubitant componere crimen
in dominos, quotiens rumoribus ulciscuntur
baltea? nec derit qui te per compita quaerat
nolentem et miseram vinosus inebriet aurem.
illos ergo roges quidquid paulo ante petebas
a nobis, taceant illi. sed prodere malunt
arcanum, quam subrepti potare Falerni,
pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
vivendum recte est, cum propter plurima tunc est
idcirco ut possis linguam contemnere servi
praecipue. cave sis ut linguas mancipiorum
contemnas. nec lingua mali pars pessima servi.
deterior tamen hic qui liber non erit illis,
quorum animas et farre suo custodit et aere.
  'utile consilium modo, sed commune, dedisti.
nunc mihi quid suades post damnum temporis et spes
deceptas? festinat enim decurrere velox

100 cara ||||| *P erasa* est: careas P$^2\omega$ 105 tollita *tum* -to P^2: tollito ς 106 fac (face) eant *Haupt*: taceant *P*: clament P$^2\omega$ 109 libarius *Hirschfeld*: librarius $P\omega$ 117 laufela P$^2\omega$ 118 tunc est] tunc est his *P*: tunc his P$^2\omega$ 119 *post* 123 *ponunt* ω: *in P obelo notatus, ab ipso Pithoeo, opinor* 120 caue sis *Lachmann*: causis $P\omega$ 121 nec *P*: nam P$^2\omega$

flosculus angustae miseraeque brevissima vitae
portio; dum bibimus, dum serta unguenta puellas
poscimus, obrepit non intellecta senectus.'
  ne trepida, numquam pathicus tibi derit amicus
stantibus et salvis his collibus. undique ad illos
convenient et carpentis et navibus omnes
qui digito scalpunt uno caput. altera maior
spes superest. tu tantum erucis inprime dentem.
  'haec exempla para felicibus. at mea Clotho
et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
o parvi nostrique Lares, quos ture minuto
aut farre et tenui soleo exorare corona,
quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
a tegete et baculo? viginti milia faenus
pigneribus positis, argenti vascula puri,
sed quae Fabricius censor notet, et duo fortes
de grege Moesorum, qui me cervice locata
securum iubeant clamoso insistere circo;
sit mihi praeterea curvus caelator, et alter
qui multas facies pingit cito; sufficiunt haec,
quando ego pauper ero. votum miserabile, nec spes
his saltem; nam cum pro me Fortuna vocatur,
adfixit ceras illa de nave petitas,
quae Siculos cantus ecfugit remige surdo.'

132 conueniunt P^{2}OTς 134 *post hunc legitur in P* (*expunxit* P^2) gratus eris tutantum faucis (*i. e.* erucis) inprime dentem, *quae addenda superioribus censuit Vahlen*; *Buecheler, ex diuersa uersus* 133 *lectione orta ratus, coniecit* alter amator | gratus erit. *praestaret* alter amator gratus eris *i.e. alteri Virroni placebis*: *sed* gratus eris *glossam habeo, qua supplerentur* tu tantum—dentem: *utraque postea contexuit scriba, ut uersus fieret* 136 gaudent ω: gaude|| *P*: gaudet P^2 *in ras.* 138 exornare ς 139 fiam *P*: *corr.* P^2 143 mysorum *P*: *corr.* P^2 locata ||| *P*: locatum *Heinrich*: locanda *conieci* 146 pingat ω 148 uocatur *P Monac.* 408: rogatur P$^2\omega$: regatur *O* 149 adfigit P^{2}Tς 150 et fugit *P*: ecfugit *Monac.* 408: effugit P$^3\omega$

LIBER QVARTVS

X

OMNIBVS in terris, quae sunt a Gadibus usque
Auroram et Gangen, pauci dinoscere possunt
vera bona atque illis multum diversa, remota
erroris nebula. quid enim ratione timemus
aut cupimus? quid tam dextro pede concipis ut te
conatus non paeniteat votique peracti?
evertere domos totas optantibus ipsis
di faciles. nocitura toga, nocitura petuntur
militia; torrens dicendi copia multis
et sua mortifera est facundia, viribus ille
confisus periit admirandisque lacertis.
sed plures nimia congesta pecunia cura
strangulat et cuncta exuperans patrimonia census,
quanto delphinis ballaena Britannica maior.
temporibus diris igitur iussuque Neronis
Longinum et magnos Senecae praedivitis hortos
clausit et egregias Lateranorum obsidet aedes
tota cohors; rarus venit in cenacula miles.
pauca licet portes argenti vascula puri
nocte iter ingressus, gladium contumque timebis
et motae ad lunam trepidabis harundinis umbram:
cantabit vacuus coram latrone viator.
prima fere vota et cunctis notissima templis
divitiae, crescant ut opes, ut maxima toto
nostra sit arca foro. sed nulla aconita bibuntur
fictilibus: tunc illa time, cum pocula sumes
gemmata et lato Setinum ardebit in auro.
iamne igitur laudas quod de sapientibus alter

X de uotis contrariis *P* 7 opstantibus *P* 9 et torrens $P^{3}\omega$ 11 perit *P* 21 mota *P* umbram *P*ς : umbras $P^{2}OT$ς : umbra ς : mota . . . umbra *malit Buecheler*

ridebat, quotiens de limine moverat unum
protuleratque pedem, flebat contrarius auctor?
sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
mirandum est unde ille oculis suffecerit umor.
perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
praetextae trabeae fasces lectica tribunal.
quid si vidisset praetorem curribus altis
extantem et medii sublimem pulvere circi
in tunica Iovis et pictae Sarrana ferentem
ex umeris aulaea togae magnaeque coronae
tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
quippe tenet sudans hanc publicus et, sibi consul
ne placeat, curru servus portatur eodem.
da nunc et volucrem, sceptro quae surgit eburno,
illinc cornicines, hinc praecedentia longi
agminis officia et niveos ad frena Quirites,
defossa in loculos quos sportula fecit amicos.
tunc quoque materiam risus invenit ad omnis
occursus hominum, cuius prudentia monstrat
summos posse viros et magna exempla daturos
vervecum in patria crassoque sub aere nasci.
ridebat curas nec non et gaudia vulgi,
interdum et lacrimas, cum Fortunae ipse minaci
mandaret laqueum mediumque ostenderet unguem.
  ergo supervacua aut prope perniciosa petuntur,
propter quae fas est genua incerare deorum.
quosdam praecipitat subiecta potentia magnae
invidiae, mergit longa atque insignis honorum

30 alter $P^{2}OT$ς 35 praetexta etrabeae *P*: praetexta et trabeae $P^{2}\omega$: praetexta trabeae *flor. Sangallense* 37 mediis *P*: medio P^{2}ς 46 loculos *P altera* o *macula deleta*: loculis *ω* 47 tunc *mutatum in* tum *P*, *sic T*ς 54 aut perniciosa *Pω*: prope *inserui*: uel *Dresdensis* ut *Munro* quae *Buecheler* si *Ellis* aut uel perniciosa putentur *H. Richards* 55 incerate *Madvig*

pagina. descendunt statuae restemque sequuntur,
ipsas deinde rotas bigarum inpacta securis
caedit et inmeritis franguntur crura caballis.
iam strident ignes, iam follibus atque caminis
ardet adoratum populo caput et crepat ingens
Seianus, deinde ex facie toto orbe secunda
fiunt urceoli pelves sartago matellae.
pone domi laurus, duc in Capitolia magnum
cretatumque bovem: Seianus ducitur unco
spectandus, gaudent omnes. 'quae labra, quis illi
vultus erat. numquam, si quid mihi credis, amavi
hunc hominem. sed quo cecidit sub crimine? quisnam
delator quibus indicibus, quo teste probavit?'
nil horum; verbosa et grandis epistula venit
a Capreis. 'bene habet, nil plus interrogo. sed quid
turba Remi?' sequitur fortunam, ut semper, et odit
damnatos. idem populus, si Nortia Tusco
favisset, si oppressa foret secura senectus
principis, hac ipsa Seianum diceret hora
Augustum. iam pridem, ex quo suffragia nulli
vendimus, effudit curas; nam qui dabat olim
imperium fasces legiones omnia, nunc se
continet atque duas tantum res anxius optat,
panem et circenses. 'perituros audio multos.'
nil dubium, magna est fornacula. 'pallidulus mi
Bruttidius meus ad Martis fuit obvius aram;
quam timeo victus ne poenas exigat Aiax
ut male defensus. curramus praecipites et,
dum iacet in ripa, calcemus Caesaris hostem.
sed videant servi, ne quis neget et pavidum in ius

64 patellae $P^2\omega$ 67 *om. P summa pagina add. m. ead.* 70 indiciis $P^2\varsigma$ 73 Remi *P Harl.* 3354. *Burn.* 191: tremens $P^2\omega$ 74 nursia $P^2\omega$ 78 effugit $P^2\omega$ 81 panim *P* 82 pallidus mihi *P*: *corr.* P^2: pallidus ante *temptauit Buecheler*

cervice obstricta dominum trahat.' hi sermones
tunc de Seiano, secreta haec murmura vulgi.
visne salutari sicut Seianus, habere
tantundem, atque illi summas donare curules,
illum exercitibus praeponere, tutor haberi
principis angusta Caprearum in rupe sedentis
cum grege Chaldaeo? vis certe pila cohortes
egregios equites et castra domestica, quidni
haec cupias? et qui nolunt occidere quemquam,
posse volunt. sed quae praeclara et prospera tanti,
ut rebus laetis par sit mensura malorum?
huius qui trahitur praetextam sumere mavis,
an Fidenarum Gabiorumque esse potestas
et de mensura ius dicere, vasa minora
frangere pannosus vacuis aedilis Vlubris?
ergo quid optandum foret ignorasse fateris
Seianum; nam qui nimios optabat honores
et nimias poscebat opes, numerosa parabat
excelsae turris tabulata, unde altior esset
casus et inpulsae praeceps inmane ruinae.
quid Crassos, quid Pompeios evertit et illum,
ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
summus nempe locus nulla non arte petitus
magnaque numinibus vota exaudita malignis.
ad generum Cereris sine caede ac vulnere pauci
descendunt reges et sicca morte tyranni.
  eloquium aut famam Demosthenis aut Ciceronis
incipit optare et totis quinquatribus optat
quisquis adhuc uno parcam colit asse Minervam,
quem sequitur custos angustae vernula capsae.

90 haberi $P^2T\varsigma$: amari *conieci* 91 ulli $T\varsigma$ sellas $P^2\omega$ 93 augusta *P* (*corr.* P^2)ς 97 tantum $P^2\omega$ 102 uacuisque $P^2OT\varsigma$ 112 et sanguine *Seruius Geor.* ii. 498 114 ac famam $P^2\omega$ 116 partam ω

eloquio sed uterque perit orator, utrumque
largus et exundans leto dedit ingenii fons.
ingenio manus est et cervix caesa, nec umquam
sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.
'o fortunatam natam me consule Romam!'
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
omnia dixisset. ridenda poemata malo
quam te, conspicuae divina Philippica famae,
volveris a prima quae proxima. saevus et illum
exitus eripuit, quem mirabantur Athenae
torrentem et pleni moderantem frena theatri.
dis ille adversis genitus fatoque sinistro,
quem pater ardentis massae fuligine lippus
a carbone et forcipibus gladiosque paranti
incude et luteo Vulcano ad rhetora misit.
bellorum exuviae, truncis adfixa tropaeis
lorica et fracta de casside buccula pendens
et curtum temone iugum victaeque triremis
aplustre et summo tristis captivos in arcu
humanis maiora bonis creduntur. ad hoc se
Romanus Graiusque et barbarus induperator
erexit, causas discriminis atque laboris
inde habuit: tanto maior famae sitis est quam
virtutis. quis enim virtutem amplectitur ipsam,
praemia si tollas? patriam tamen obruit olim
gloria paucorum et laudis titulique cupido
haesuri saxis cinerum custodibus, ad quae
discutienda valent sterilis mala robora fici,
quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
expende Hannibalem: quot libras in duce summo
invenies? hic est quem non capit Africa Mauro

131 forcipibus c *in ras. P, cf. Pers.* iv. 40 parante ω 136 captiuus P^2ω 137 ad hos *et in mg.* ad hoc P^2: ad hos *aut* ad haec ς 144 adque *ex* atque *P* 145 ficos P^2: ficus ω

percussa oceano Niloque admota tepenti
rursus ad Aethiopum populos aliosque elephantos?
additur imperiis Hispania, Pyrenaeum
transilit. opposuit natura Alpemque nivemque:
diducit scopulos et montem rumpit aceto.
iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.
'actum' inquit 'nihil est, nisi Poeno milite portas
frangimus et media vexillum pono Subura.'
o qualis facies et quali digna tabella,
cum Gaetula ducem portaret belua luscum.
exitus ergo quis est? o gloria, vincitur idem
nempe et in exilium praeceps fugit atque ibi magnus
mirandusque cliens sedet ad praetoria regis,
donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
finem animae quae res humanas miscuit olim,
non gladii, non saxa dabunt nec tela, sed ille
Cannarum vindex et tanti sanguinis ultor
anulus. i demens et saevas curre per Alpes,
ut pueris placeas et declamatio fias.
unus Pellaeo iuveni non sufficit orbis,
aestuat infelix angusto limite mundi,
ut Gyarae clausus scopulis parvaque Seripho;
cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
sarcophago contentus erit. mors sola fatetur
quantula sint hominum corpuscula. creditur olim
velificatus Athos et quidquid Graecia mendax
audet in historia, constratum classibus isdem
suppositumque rotis solidum mare, credimus altos
defecisse amnes epotaque flumina Medo
prandente et madidis cantat quae Sostratus alis;

149 perfusa P^2ς 150 aliosque *Priscianus G. L. K.* ii. 217 ω: altosque *P* 152 inposuit *Priscianus G. L. K.* ii. 328 153 rupit P^2ς 166 i *om. P* 170 gyare *ex* cyare *P*: gyarae T^2 *in ras.* ς (giare *O*) *quod reposui, cf. Plin. N. H.* iv. 69, vii. 222: gyari ς 175 constractum *P erasa altera* c: contractum *Friedlaender*

ille tamen qualis rediit Salamine relicta,
in corum atque eurum solitus saevire flagellis
barbarus Aeolio numquam hoc in carcere passos,
ipsum conpedibus qui vinxerat Ennosigaeum
(mitius id sane, quod non et stigmate dignum
credidit; huic quisquam vellet servire deorum?)
sed qualis rediit? nempe una nave, cruentis
fluctibus ac tarda per densa cadavera prora.
has totiens optata exegit gloria poenas.
'da spatium vitae, multos da, Iuppiter, annos'
hoc recto vultu, solum hoc et pallidus optas.
sed quam continuis et quantis longa senectus
plena malis. deformem et taetrum ante omnia vultum
dissimilemque sui, deformem pro cute pellem
pendentisque genas et talis aspice rugas
quales, umbriferos ubi pandit Thabraca saltus,
in vetula scalpit iam mater simia bucca.
plurima sunt iuvenum discrimina, pulchrior ille
hoc atque ille alio, multum hic robustior illo:
una senum facies. cum voce trementia membra
et iam leve caput madidique infantia nasi,
frangendus misero gingiva panis inermi;
usque adeo gravis uxori natisque sibique,
ut captatori moveat fastidia Cosso.
non eadem vini atque cibi torpente palato
gaudia. nam coitus iam longa oblivio, vel si
coneris, iacet exiguus cum ramice nervus
et, quamvis tota palpetur nocte, iacebit.
anne aliquid sperare potest haec inguinis aegri
canities? quid quod merito suspecta libido est,
quae venerem adfectat sine viribus? aspice partis

180 seruire *P*: *corr.* P^2 183 quid? *et* credidit? *Weber* 184 crediret *aut* creditet P^2: crederet ς 189 alto recto *P*: hoc altus (alius *O*) caelumque tuens hoc pallidus optas *O*ς 197 ille *om.* *PO* 205 conuersi *P*: *corr.* P^2

nunc damnum alterius. nam quae cantante voluptas,
sit licet eximius, citharoedo sive Seleuco
et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
quid refert, magni sedeat qua parte theatri
qui vix cornicines exaudiet atque tubarum
concentus? clamore opus est, ut sentiat auris
quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
praeterea minimus gelido iam in corpore sanguis
febre calet sola, circumsilit agmine facto
morborum omne genus, quorum si nomina quaeras,
promptius expediam quot amaverit Oppia moechos,
quot Themison aegros autumno occiderit uno,
quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
pupillos, quot longa viros exorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus,
percurram citius quot villas possideat nunc
quo tondente gravis iuveni mihi barba sonabat.
ille umero, hic lumbis, hic coxa debilis; ambos
perdidit ille oculos et luscis invidet; huius
pallida labra cibum accipiunt digitis alienis,
ipse ad conspectum cenae diducere rictum
suetus hiat tantum ceu pullus hirundinis, ad quem
ore volat pleno mater ieiuna. sed omni
membrorum damno maior dementia, quae nec
nomina servorum nec vultum agnoscit amici
cum quo praeterita cenavit nocte, nec illos
quos genuit, quos eduxit. nam codice saevo
heredes vetat esse suos, bona tota feruntur
ad Phialen; tantum artificis valet halitus oris,
quod steterat multis in carcere fornicis annis.

211 scilicet P^2 citharedos siue seleucus P^2: citharoedus situe seleucus ω 214 exaudiat P^2ω 221 uno tutor *citra metrum* *P*, *uox* tutor *glossa nominis* Hirrus *fuit* 222 circumsepserit P^2 232 mater ieiuna P^2ω: materiae luna *P* 236 nam *supra scr.* uel iam *P* saeuo *in ras.* *P* 238 orbis *P* *crasa* b 239 steterat] *supra scr.* uel fecerat P^2

ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
funera natorum, rogus aspiciendus amatae
coniugis et fratris plenaeque sororibus urnae.
haec data poena diu viventibus, ut renovata
semper clade domus multis in luctibus inque
perpetuo maerore et nigra veste senescant.
rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
exemplum vitae fuit a cornice secundae.
felix nimirum, qui tot per saecula mortem
distulit atque suos iam dextra conputat annos,
quique novum totiens mustum bibit. oro parumper
attendas quantum de legibus ipse queratur
fatorum et nimio de stamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem, cum quaerit ab omni
quisquis adest socius, cur haec in tempora duret,
quod facinus dignum tam longo admiserit aevo.
haec eadem Peleus raptum cum luget Achillen,
atque alius cui fas Ithacum lugere natantem.
incolumi Troia Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis sollemnibus Hectore funus
portante ac reliquis fratrum cervicibus inter
Iliadum lacrimas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet scissaque Polyxena palla,
si foret extinctus diverso tempore, quo non
coeperat audaces Paris aedificare carinas.
longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
eversa et flammis Asiam ferroque cadentem.
tunc miles tremulus posita tulit arma tiara
et ruit ante aram summi Iovis ut vetulus bos,
qui domini cultris tenue et miserabile collum
praebet ab ingrato iam fastiditus aratro.

240 ducenta *P* : *corr.* P^2 sint *P* : *corr.* P^2 245 senescat *P* : *corr.* P^2 253 cum] nam ω quaeret P^2 259 magni *P* : *corr.* P^2 261 sedere *P erasa* s 263 non *P* : iam $P^2\omega$

exitus ille utcumque hominis, sed torva canino
latravit rictu quae post hunc vixerat uxor.
festino ad nostros et regem transeo Ponti
et Croesum, quem vox iusti facunda Solonis
respicere ad longae iussit spatia ultima vitae.
exilium et carcer Minturnarumque paludes
et mendicatus victa Carthagine panis
hinc causas habuere; quid illo cive tulisset
natura in terris, quid Roma beatius umquam,
si circumducto captivorum agmine et omni
bellorum pompa animam exhalasset opimam,
cum de Teutonico vellet descendere curru?
provida Pompeio dederat Campania febres
optandas, sed multae urbes et publica vota
vicerunt, igitur Fortuna ipsius et urbis
servatum victo caput abstulit. hoc cruciatu
Lentulus, hac poena caruit ceciditque Cethegus
integer, et iacuit Catilina cadavere toto.
  formam optat modico pueris, maiore puellis
murmure, cum Veneris fanum videt, anxia mater
usque ad delicias votorum. 'cur tamen,' inquit
'corripias? pulchra gaudet Latona Diana.'
sed vetat optari faciem Lucretia qualem
ipsa habuit, cuperet Rutilae Verginia gibbum
accipere atque suum Rutilae dare. filius autem
corporis egregii miseros trepidosque parentes
semper habet; rara est adeo concordia formae
atque pudicitiae. sanctos licet horrida mores
tradiderit domus ac veteres imitata Sabinos,
praeterea castum ingenium vultumque modesto

274 iustificanda *P* : *corr.* P^2 : iusti quem uox *OTϚ* 275 longaet ‖ *P* t *suppuncta*, longe *supra scripsit* P^2 293 lucretia $P^2\omega$: lueret ‖ *P* 294 cuperet t *in ras. m. ead. P* 295 adquae suum *P* : atque suam P^2 ω : osque suum *Weidner* 299 Sabinos (inos *in ras.*) *PϚ* : Sabinas $P^2\omega$ 300 modestum $P^2\omega$

sanguine ferventem tribuat natura benigna
larga manu (quid enim puero conferre potest plus
custode et cura natura potentior omni?)
non licet esse viro. nam prodiga corruptoris
improbitas ipsos audet temptare parentes;
tanta in muneribus fiducia. nullus ephebum
deformem saeva castravit in arce tyrannus,
nec praetextatum rapuit Nero loripedem nec
strumosum atque utero pariter gibboque tumentem.
i nunc et iuvenis specie laetare tui, quem
maiora expectant discrimina. fiet adulter
publicus, et poenas metuit quascumque mariti
irati debet, nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos numquam incidat. exigit autem
interdum ille dolor plus quam lex ulla dolori
concessit; necat hic ferro, secat ille cruentis
verberibus, quosdam moechos et mugilis intrat.
sed tuus Endymion dilectae fiet adulter
matronae; mox cum dederit Servilia nummos,
fiet et illius quam non amat, exuet omnem
corporis ornatum; quid enim ulla negaverit udis
inguinibus, sive est haec Oppia sive Catulla?
deterior totos habet illic femina mores.
'sed casto quid forma nocet?' quid profuit immo
Hippolyto grave propositum, quid Bellorophonti?
erubuit nempe haec ceu fastidita repulsa,
nec Stheneboea minus quam Cressa excanduit; hae se
concussere ambae. mulier saevissima tunc est,

304 uiro *Iahn*: uiros *P*ς: uiris ω 308 nec] uel ω 310 i nunc et ς: inunget *P*: nunc ergo *P*²: nunc ergo (igitur *O*) specie iuuenis *uel* iuuenis specie *OT*ω 312 metuet ω maritis iratis *Rigalt* mariti (ira sibi *Madvig* 313 debent *P*² (*supra scr.* exigere sc. adulteris) ω: exigere irati debent *P* (*m. rec.*) *O*ς: mariti exigere irati (iratist *Munro*) *Gronouius* 322 ippia *P*² 326 nempe haec] certe *O*ς: nempe hac *Haupt* repulso *P*: *corr.* *P*² 327 hesse *P*: hae se *P*² *supra scr.* duae: et se ω, *sic uolgo edunt*

cum stimulos odio pudor admovet. elige quidnam
suadendum esse putes cui nubere Caesaris uxor
destinat. optimus hic et formosissimus idem
gentis patriciae rapitur miser extinguendus
Messalinae oculis; dudum sedet illa parato
flammeolo Tyriusque palam genialis in hortis
sternitur et ritu decies centena dabuntur
antiquo, veniet cum signatoribus auspex.
haec tu secreta et paucis commissa putabas?
non nisi legitime vult nubere. quid placeat dic.
ni parere velis, pereundum erit ante lucernas;
si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
nota urbi et populo contingat principis aurem.
dedecus ille domus sciet ultimus; interea tu
obsequere imperio, si tanti vita dierum
paucorum. quidquid levius meliusque putaris,
praebenda est gladio pulchra haec et candida cervix.
nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
permittes ipsis expendere numinibus quid
conveniat nobis rebusque sit utile nostris.
nam pro iucundis aptissima quaeque dabunt di.
carior est illis homo quam sibi. nos animorum
inpulsu et caeca magnaque cupidine ducti
coniugium petimus partumque uxoris, at illis
notum qui pueri qualisque futura sit uxor.
ut tamen et poscas aliquid voveasque sacellis
exta et candiduli divina tomacula porci,
orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
fortem posce animum mortis terrore carentem,
qui spatium vitae extremum inter munera ponat
naturae, qui ferre queat quoscumque labores,

338 dic placeat quid *flor. Sangallense* 344 leuius meliusque] leuiusque *P*: *mg.* meliusue *P*²: melius leuiusque ω 351 capti *OT*²ς 354 attamen ut *OT*ς 359 dolores ς

nesciat irasci, cupiat nihil et potiores
Herculis aerumnas credat saevosque labores
et venere et cenis et pluma Sardanapalli.
monstro quod ipse tibi possis dare, semita certe
tranquillae per virtutem patet unica vitae.
nullum numen habes si sit prudentia, nos te,
nos facimus, Fortuna, deam caeloque locamus.

XI

Atticvs eximie si cenat, lautus habetur:
si Rutilus, demens. quid enim maiore cachinno
excipitur vulgi quam pauper Apicius? omnis
convictus thermae stationes, omne theatrum
de Rutilo. nam dum valida ac iuvenalia membra
sufficiunt galeae dumque ardet sanguine, fertur
non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno
scripturus leges et regia verba lanistae.
multos porro vides, quos saepe elusus ad ipsum
creditor introitum solet expectare macelli,
et quibus in solo vivendi causa palato est.
egregius cenat meliusque miserrimus horum
et cito casurus iam perlucente ruina.
interea gustus elementa per omnia quaerunt
numquam animo pretiis opstantibus; interius si
adtendas, magis illa iuvant, quae pluris ementur.
ergo haut difficile est perituram arcessere summam
lancibus oppositis vel matris imagine fracta,
et quadringentis nummis condire gulosum
fictile; sic veniunt ad miscillanea ludi.

365 abest P^2 sed te *ω*
XI de comparatione uictus *P*: loquitur ad persicum *add.* P^2
4 statione sollemne theatru *P*: *corr.* P^2 6 ardet *Guiet*: ardenti *PT*: ardens *ω*: ardent *Barth* 15 optantibus *P*: opstantibus P^2 *uide ad* x. 7 16 emuntur $P^2ω$

refert ergo quis haec eadem paret; in Rutilo nam
luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
sumit et a censu famam trahit. illum ego iure
despiciam, qui scit quanto sublimior Atlans
omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem
ignoret quantum ferrata distet ab arca
sacculus. e caelo descendit γνῶθι σεαυτόν,
figendum et memori tractandum pectore, sive
coniugium quaeras vel sacri in parte senatus
esse velis (neque enim loricam poscit Achillis
Thersites, in qua se traducebat Vlixes)
ancipitem seu tu magno discrimine causam
protegere adfectas, te consule, dic tibi qui sis,
orator vehemens an Curtius et Matho buccae.
noscenda est mensura sui spectandaque rebus
in summis minimisque, etiam cum piscis emetur,
ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
in loculis. quis enim te deficiente crumina
et crescente gula manet exitus, aere paterno
ac rebus mersis in ventrem faenoris atque
argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
talibus a dominis post cuncta novissimus exit
anulus, et digito mendicat Polio nudo.
non praematuri cineres nec funus acerbum
luxuriae, sed morte magis metuenda senectus.
hi plerumque gradus: conducta pecunia Romae
et coram dominis consumitur; inde ubi paulum
nescio quid superest et pallet faenoris auctor,
qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
cedere namque foro iam non est deterius quam
Esquilias a ferventi migrare Subura.

23 sumptus *Heinrich* 26 ignorat ς 34 an matho *ω*
35 suis *P*: *corr.* P^2 38 crumina *P praeter* c *in ras.*: crumena ς: culina ς 44 praematu incineres *P*: praematuri |||cineres P^2 *et mg.* uel non, *quod spectat ad crasa*

ille dolor solus patriam fugientibus, illa
maestitia est, caruisse anno circensibus uno.
sanguinis in facie non haeret gutta, morantur
pauci ridiculum et fugientem ex urbe pudorem.
experiere hodie numquid pulcherrima dictu,
Persice, non praestem vitae tibi moribus et re,
si laudem siliquas occultus ganeo, pultes
coram aliis dictem puero sed in aure placentas.
nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
Euandrum, venies Tirynthius aut minor illo
hospes, et ipse tamen contingens sanguine caelum,
alter aquis, alter flammis ad sidera missus.
fercula nunc audi nullis ornata macellis.
de Tiburtino veniet pinguissimus agro
haedulus et toto grege mollior, inscius herbae
necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
qui plus lactis habet quam sanguinis, et montani
asparagi, posito quos legit vilica fuso.
grandia praeterea tortoque calentia faeno
ova adsunt ipsis cum matribus, et servatae
parte anni quales fuerant in vitibus uvae,
Signinum Syriumque pirum, de corbibus isdem
aemula Picenis et odoris mala recentis
nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
autumnum et crudi posuere pericula suci.
haec olim nostri iam luxuriosa senatus
cena fuit. Curius parvo quae legerat horto
ipse focis brevibus ponebat holuscula, quae nunc
squalidus in magna fastidit compede fossor,
qui meminit calidae sapiat quid vulva popinae.

55 et fugientem *Ambr.Rς Priscianus G. L. K.* ii. 389, iii. 361: fugientem *OT Ambr.Sς*: effugientem *PT²ω* 57 uitae *P*: uita *ω* tibi *add. Buecheler*] ‖‖*P*: uel *Pς*: nec *OTς*: seu *ς*: sed *ς* 58 si *P*: sed *ω* 62 contingit *P²Oς* 63 missis *P*: *corr. P²* 81 qui meminit *sic P*, q memini *infra scripsit P²* quid] qui *P*: *corr. P²*

sicci terga suis rara pendentia crate
moris erat quondam festis servare diebus
et natalicium cognatis ponere lardum
accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
cognatorum aliquis titulo ter consulis atque
castrorum imperiis et dictatoris honore
functus ad has epulas solito maturius ibat
erectum domito referens a monte ligonem.
cum tremerent autem Fabios durumque Catonem
et Scauros et Fabricium, postremo severos
censoris mores etiam collega timeret,
nemo inter curas et seria duxit habendam
qualis in Oceano fluctu testudo nataret,
clarum Troiugenis factura et nobile fulcrum,
sed nudo latere et parvis frons aerea lectis
vile coronati caput ostendebat aselli,
ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
tales ergo cibi qualis domus atque supellex.
tunc rudis et Graias mirari nescius artes
urbibus eversis praedarum in parte reperta
magnorum artificum frangebat pocula miles,
ut phaleris gauderet ecus caelataque cassis
Romuleae simulacra ferae mansuescere iussae
imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
ac nudam effigiem clipeo venientis et hasta
pendentisque dei perituro ostenderet hosti.
ponebant igitur Tusco farrata catino:
argenti quod erat solis fulgebat in armis.

85 carne‖ *P in ras.* m *dispicitur*: carnem *OTς* 90 *supra* durum *scripsit P²* rigidum uel Catonem 91 fabricios *P²ω* postremo *P*: rigidique *ω*: *supra* seueros *P² scripsit* al. serenos 93 seria sibi *P* habendam *P*: habendum *P²ω* 94 oceani *ω* 104 iussae *P²ω*: ‖st‖ *P* 106 ac et *P² mg.* in clipeo *Valesius* uenientis *PΣς*, *expunxit P²*: fulgentis *P²ω* clipeoque nitentis *Merry Class. Rev.* ii. 85 in asta *O*

omnia tunc quibus invideas, si lividulus sis.
templorum quoque maiestas praesentior et vox
nocte fere media mediamque audita per urbem
litore ab Oceani Gallis venientibus et dis
officium vatis peragentibus. his monuit nos,
hanc rebus Latiis curam praestare solebat
fictilis et nullo violatus Iuppiter auro.
illa domi natas nostraque ex arbore mensas
tempora viderunt; hoc lignum stabat ad usus,
annosam si forte nucem deiecerat eurus.
at nunc divitibus cenandi nulla voluptas,
nil rhombus, nil damma sapit, putere videntur
unguenta atque rosae, latos nisi sustinet orbes
grande ebur et magno sublimis pardus hiatu,
dentibus ex illis quos mittit porta Syenes
et Mauri celeres et Mauro obscurior Indus,
et quos deposuit Nabataeo belua saltu
iam nimios capitique graves. hinc surgit orexis,
hinc stomacho vires; nam pes argenteus illis,
anulus in digito quod ferreus. ergo superbum
convivam caveo, qui me sibi comparat et res
despicit exiguas. adeo nulla uncia nobis
est eboris, nec tessellae nec calculus ex hac
materia, quin ipsa manubria cultellorum
ossea. non tamen his ulla umquam obsonia fiunt
rancidula aut ideo peior gallina secatur.
sed nec structor erit cui cedere debeat omnis
pergula, discipulus Trypheri doctoris, aput quem
sumine cum magno lepus atque aper et pygargus
et Scythicae volucres et phoenicopterus ingens
et Gaetulus oryx hebeti lautissima ferro
caeditur et tota sonat ulmea cena Subura.

118 hos *ω* 128 uires *P* bilis P^2*ω* 130 comparet *P* 136 credere *P priore* r *expuncta* 141 tota *om. P*: *add.* P^2*ω*

nec frustum capreae subducere nec latus Afrae
novit avis noster, tirunculus ac rudis omni
tempore et exiguae furtis inbutus ofellae.
plebeios calices et paucis assibus emptos
porriget incultus puer atque a frigore tutus.
non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus
quisquam erit: in magno cum posces, posce Latine.
idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli
atque hodie tantum propter convivia pexi.
pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
suspirat longo non visam tempore matrem,
et casulam et notos tristis desiderat haedos,
ingenui vultus puer ingenuique pudoris,
quales esse decet quos ardens purpura vestit,
nec pupillares defert in balnea raucus
testiculos, nec vellendas iam praebuit alas,
crassa nec opposito pavidus tegit inguina guto.
hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis,
a quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit;
namque una atque eadem est vini patria atque ministri.
forsitan expectes ut Gaditana canoro
incipiant prurire choro plausuque probatae
ad terram tremulo descendant clune puellae.
spectant hoc nuptae iuxta recubante marito,
quod pudeat narrare aliquem praesentibus ipsis,
inritamentum veneris languentis et acres
divitis urticae; maior tamen ista voluptas
alterius sexus, magis ille extenditur, et mox
auribus atque oculis concepta urina movetur.

142 caprae *P*: *corr.* P^2 144 frustis P^2ς 146 porrigit *P* 148 et magno P^2*ω*: et magno erit *O* poscis P^2*OT Ambrosiam* ς 151 est *om. P*: *add.* P^2: est hic ς 154 ingeniti *utrobique* P^2 156 pugillares P^2*ω* draucus ς 163 incipiat P^2*ω* 165, 166 *om.* *T*ς, *post* 161 (*post* 162 T^2) *aut alibi ponunt* ς; *damnabant Heinrich et Iahn* 165 exspectant *P*: *corr.* P^2 166 aliquid *P*: *corr.* P^2

non capit has nugas humilis domus. audiat ille
testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans
fornice mancipium quibus abstinet, ille fruatur
vocibus obscenis omnique libidinis arte,
qui Lacedaemonium pytismate lubricat orbem;
namque ibi fortunae veniam damus. alea turpis,
turpe et adulterium mediocribus: haec eadem illi
omnia cum faciant, hilares nitidique vocantur.
nostra dabunt alios hodie convivia ludos,
conditor Iliados cantabitur atque Maronis
altisoni dubiam facientia carmina palmam.
quid refert tales versus qua voce legantur?
  sed nunc dilatis averte negotia curis
et gratam requiem dona tibi: quando licebat
per totum cessare diem? non faenoris ulla
mentio nec prima si luce egressa reverti
nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor
umida suspectis referens multicia rugis
vexatasque comas et vultum auremque calentem.
protinus ante meum quidquid dolet exue limen,
pone domum et servos et quidquid frangitur illis
aut perit, ingratos ante omnia pone sodales.
interea Megalesiacae spectacula mappae
Idaeum sollemne colunt, similisque triumpho
praeda caballorum praetor sedet, ac mihi pace
inmensae nimiaeque licet si dicere plebis,
totam hodie Romam circus capit, et fragor aurem
percutit, eventum viridis quo colligo panni.
nam si deficeret, maestam attonitamque videres
hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
consulibus. spectent iuvenes, quos clamor et audax

178 faciunt ς 184 licebit $P^2\omega$ *ita scribebant sine interrogatione*
191 illi P^2 *ut uidetur* 195 praedo $P^2\omega$ ||ac P *ex* hac *opinor*
199 uideret P

sponsio, quos cultae decet adsedisse puellae:
nostra bibat vernum contracta cuticula solem
effugiatque togam. iam nunc in balnea salva
fronte licet vadas, quamquam solida hora supersit
ad sextam. facere hoc non possis quinque diebus
continuis, quia sunt talis quoque taedia vitae
magna; voluptates commendat rarior usus.

XII

Natali, Corvine, die mihi dulcior haec lux,
qua festus promissa deis animalia caespes
expectat. niveam reginae ducimus agnam,
par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura,
sed procul extensum petulans quatit hostia funem
Tarpeio servata Iovi frontemque coruscat,
quippe ferox vitulus templis maturus et arae
spargendusque mero, quem iam pudet ubera matris
ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
si res ampla domi similisque adfectibus esset,
pinguior Hispulla traheretur taurus et ipsa
mole piger, nec finitima nutritus in herba,
laeta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
iret et a grandi cervix ferienda ministro
ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
nuper et incolumem sese mirantis amici.
nam praeter pelagi casus et fulminis ictus
evasit. densae caelum abscondere tenebrae
nube una subitusque antemnas inpulit ignis,
cum se quisque illo percussum crederet et mox
attonitus nullum conferri posse putaret

205 quamquod P: *corr.* P^2
XII de reditu catulli (*fuerat* catullini) P 2 dies P: diis P^2
13 sanguis iret] sacri Vmber *Weidner* 17 fulguris (fulgoris P^2O) ictum ω 18 euasi ω: euasum P^2

naufragium velis ardentibus. omnia fiunt
talia, tam graviter, si quando poetica surgit
tempestas. genus ecce aliud discriminis audi
et miserere iterum, quamquam sint cetera sortis
eiusdem pars dira quidem sed cognita multis
et quam votiva testantur fana tabella
plurima; pictores quis nescit ab Iside pasci?
accidit et nostro similis fortuna Catullo.
cum plenus fluctu medius foret alveus et iam
alternum puppis latus evertentibus undis
arboris incertae, nullam prudentia cani
rectoris cum ferret opem, decidere iactu
coepit cum ventis, imitatus castora qui se
eunuchum ipse facit cupiens evadere damno
testiculi; adeo medicatum intellegit inguen.
'fundite quae mea sunt' dicebat 'cuncta' Catullus
praecipitare volens etiam pulcherrima, vestem
purpuream teneris quoque Maecenatibus aptam,
atque alias quarum generosi graminis ipsum
infecit natura pecus, sed et egregius fons
viribus occultis et Baeticus adiuvat aer.
ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnae cratera capacem
et dignum sitiente Pholo vel coniuge Fusci;
adde et bascaudas et mille escaria, multum
caelati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
sed quis nunc alius, qua mundi parte quis audet
argento praeferre caput rebusque salutem?
non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
sed vitio caeci propter patrimonia vivunt.

23 *ita distinxit* P: tamque grauis P^2O 32 incerto $P^2\omega$: incerti ϛ: arbori incertae *Lachmann* 33 comferet P: conferret P^2 36 testiculi P^2Oϛ: testicul P: testiculorum ϛ 42 *post* aer *in mg. uersum* 46 *add.* P^2; *postea expunctus est* 46 escalia P^2ϛ 47 pallidus P: *corr.* P^2

iactatur rerum utilium pars maxima, sed nec
damna levant. tunc adversis urguentibus illuc
reccidit ut malum ferro summitteret, ac se
explicat angustum: discriminis ultima, quando
praesidia adferimus navem factura minorem.
i nunc et ventis animam committe dolato
confisus ligno, digitis a morte remotus
quattuor aut septem, si sit latissima, taedae;
mox cum reticulis et pane et ventre lagonae
aspice sumendas in tempestate secures.
sed postquam iacuit planum mare, tempora postquam
prospera vectoris fatumque valentius euro
et pelago, postquam Parcae meliora benigna
pensa manu ducunt hilares et staminis albi
lanificae, modica nec multum fortior aura
ventus adest, inopi miserabilis arte cucurrit
vestibus extentis et quod superaverat unum
velo prora suo. iam deficientibus austris
spes vitae cum sole redit. tunc gratus Iulo
atque novercali sedes praelata Lavino
conspicitur sublimis apex, qui candida nomen
scrofa dedit, laetis Phrygibus miserabile sumen,
et numquam visis triginta clara mamillis.
tandem intrat positas inclusa per aequora moles
Tyrrhenamque pharon porrectaque bracchia rursum
quae pelago occurrunt medio longeque relinquunt
Italiam; non sic igitur mirabere portus
quos natura dedit. sed trunca puppe magister
interiora petit Baianae pervia cumbae

59 taeda $P^2\omega$ 61 respice *Iahn* 62 tacuit P: *corr.* P^2 63 uectores P^2OT^2ϛ 64 benignae P *erasa* e 68 extensis $P^2\omega$ 69 austris] stris P^2 *in ras. sub qua quid lateat incertum*, auris *certe non fuit. item mg.* P^2 uel uentis austris *fortasse legatur* astris *cf. sat.* v. 22 71 nouercalis aedes (aedis O) P^2OTϛ Lauinio *de Rooy* 73 miserabile $P\Sigma$: mirabile $P^2\Sigma\omega$ 75 equore P 77 currunt P

tuti stagna sinus. gaudent ibi vertice raso
garrula securi narrare pericula nautae.
ite igitur, pueri, linguis animisque faventes
sertaque delubris et farra inponite cultris
ac mollis ornate focos glaebamque virentem.
iam sequar et sacro, quod praestat, rite peracto
inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
hic nostrum placabo Iovem Laribusque paternis
tura dabo atque omnis violae iactabo colores.
cuncta nitent, longos erexit ianua ramos
et matutinis operatur festa lucernis.
nec suspecta tibi sint haec, Corvine. Catullus,
pro cuius reditu tot pono altaria, parvos
tres habet heredes. libet expectare quis aegram
et claudentem oculos gallinam inpendat amico
tam sterili, verum haec nimia est inpensa, coturnix
nulla umquam pro patre cadet. sentire calorem
si coepit locuples Gallitta et Pacius orbi,
legitime fixis vestitur tota libellis
porticus, existunt qui promittant hecatomben,
quatenus hic non sunt nec venales elephanti,
nec Latio aut usquam sub nostro sidere talis
belua concipitur, sed furva gente petita
arboribus Rutulis et Turni pascitur agro,
Caesaris armentum nulli servire paratum
privato, siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali et nostris ducibus regique Molosso
horum maiores ac dorso ferre cohortis,
partem aliquam belli, et euntem in proelia turrem.
nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras

81 tunc stagnante sinu gaudent ubi $P^2\omega$ 92 operantur *P* *expuncta* n : *possis* aperitur 100 legitimi *P* : *corr.* P^2 104 fulua P^2ς 107 seruire P^2 110 bellique et P^2Tς

et cadat ante Lares Gallittae victima sola
tantis digna deis et captatoribus horum.
alter enim, si concedas, mactare vovebit
de grege servorum magna aut pulcherrima quaeque
corpora, vel pueris et frontibus ancillarum
inponet vittas, et siqua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
non sperat tragicae furtiva piacula cervae.
laudo meum civem nec comparo testamento
mille rates; nam si Libitinam evaserit aeger,
delebit tabulas inclusus carcere nassae
post meritum sane mirandum atque omnia soli
forsan Pacuvio breviter dabit, ille superbus
incedet victis rivalibus. ergo vides quam
grande operae pretium faciat iugulata Mycenis.
vivat Pacuvius quaeso vel Nestora totum,
possideat quantum rapuit Nero, montibus aurum
exaequet, nec amet quemquam nec ametur ab ullo.

LIBER QVINTVS

XIII

EXEMPLO quodcumque malo committitur, ipsi
displicet auctori. prima est haec ultio quod se
iudice nemo nocens absolvitur, improba quamvis
gratia fallaci praetoris vicerit urna.
quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
de scelere et fidei violatae crimine? sed nec
tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
iacturae te mergat onus, nec rara videmus
quae pateris; casus multis hic cognitus ac iam

113 cadat *ex* et *P* 116 aut ς : ut *P* : et $P^2\omega$ 117 et frontibus ancillarum *om.* *P* : *add.* P^2 118 nobilis P^2
XIII iuni iuuenalis saturarum liber IIII explicit incipit liber quintus saturarum *P* 4 fallacis . . . urnam $P^2\omega$

tritus et e medio fortunae ductus acervo.
ponamus nimios gemitus. flagrantior aequo
non debet dolor esse viri nec vulnere maior.
tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
particulam vix ferre potes spumantibus ardens
visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
depositum? stupet haec qui iam post terga reliquit
sexaginta annos Fonteio consule natus?
an nihil in melius tot rerum proficit usu?
magna quidem, sacris quae dat praecepta libellis,
victrix fortunae sapientia, ducimus autem
hos quoque felices, qui ferre incommoda vitae
nec iactare iugum vita didicere magistra.
quae tam festa dies ut cesset prodere furem
perfidiam fraudes atque omni ex crimine lucrum
quaesitum et partos gladio vel pyxide nummos?
rari quippe boni, numera, vix sunt totidem quot
Thebarum portae vel divitis ostia Nili.
nunc aetas agitur peioraque saecula ferri
temporibus, quorum sceleri non invenit ipsa
nomen et a nullo posuit natura metallo.
nos hominum divumque fidem clamore ciemus,
quanto Faesidium laudat vocalis agentem
sportula? dic, senior bulla dignissime, nescis
quas habeat veneres aliena pecunia? nescis
quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
exigis a quoquam ne peieret et putet ullis
esse aliquod numen templis araeque rubenti?
quondam hoc indigenae vivebant more, priusquam
sumeret agrestem posito diademate falcem

13 laborum P^2*OϚ* 18 at P^2*OTϚ* proficis $P^2\omega$ usus Σ 26 numera *Buecheler*: numero uix sunt $P^2\omega$: sunt *om.* *T*: numer |||||| *P*: *in ras. prima littera* a *dispicitur, cetera incerta, fortasse* numerauis *Buechelero iudice*: numeranti uix totidem *conieci* 28 nona $P^2\omega$ 29 ipsa $P^2\omega$: ||nsa *P* 36 ipsi *flor. Sangallense*

Saturnus fugiens, tunc cum virguncula Iuno
et privatus adhuc Idaeis Iuppiter antris,
nulla super nubes convivia caelicolarum,
nec puer Iliacus, formonsa nec Herculis uxor
ad cyathos, etiam siccato nectare tergens
bracchia Vulcanus Liparaea nigra taberna,
prandebat sibi quisque deus, nec turba deorum
talis ut est hodie, contentaque sidera paucis
numinibus miserum urguebant Atlanta minori
pondere, nondum aliquis sortitus triste profundi
imperium aut Sicula torvos cum coniuge Pluto,
nec rota nec Furiae nec saxum aut vulturis atri
poena, sed infernis hilares sine regibus umbrae.
inprobitas illo fuit admirabilis aevo,
credebant quo grande nefas et morte piandum
si iuvenis vetulo non adsurrexerat et si
barbato cuicumque puer, licet ipse videret
plura domi fraga et maiores glandis acervos;
tam venerabile erat praecedere quattuor annis,
primaque par adeo sacrae lanugo senectae.
nunc si depositum non infitietur amicus,
si reddat veterem cum tota aerugine follem,
prodigiosa fides et Tuscis digna libellis
quaeque coronata lustrari debeat agna.
egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
hoc monstrum puero vel mirandis sub aratro
piscibus inventis et fetae comparo mulae,
sollicitus, tamquam lapides effuderit imber
examenque apium longa consederit uva
culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
gurgitibus miris et lactis vertice torrens.

44 et iam Ϛ 49 aliquis *om.* *P*: *add.* P^2 50 Pluto *P*: n *add.* P^2: Pluton ω, *sed cf.* iii. 205, vi. 153 54 quod $P^2\omega$ 57 farra $P^2\omega$ 58 tum P^2 59 caradeo *P*: *corr.* P^2 65 hoc] ut *OT Ambr.* *SϚ*: uel P^2Ϛ: et *P* (*ut uidetur*) ω mirandis *P*: miranti $P^2\omega$ 70 miniis *Porson* ('aut lacteis aut sanguineis' *schol.*): diris *Buecheler*

intercepta decem quereris sestertia fraude
sacrilega. quid si bis centum perdidit alter
hoc arcana modo? maiorem tertius illa
summam, quam patulae vix ceperat angulus arcae?
tam facile et pronum est superos contemnere testes,
si mortalis idem nemo sciat. aspice quanta
voce neget, quae sit ficti constantia vultus.
per Solis radios Tarpeiaque fulmina iurat
et Martis frameam et Cirrhaei spicula vatis,
per calamos venatricis pharetramque puellae
perque tuum, pater Aegaei Neptune, tridentem,
addit et Herculeos arcus hastamque Minervae,
quidquid habent telorum armamentaria caeli:
si vero et pater est, 'comedam' inquit 'flebile nati
sinciput elixi Pharioque madentis aceto.'
sunt in fortunae qui casibus omnia ponant
et nullo credant mundum rectore moveri
natura volvente vices et lucis et anni,
atque ideo intrepidi quaecumque altaria tangunt.
est alius metuens ne crimen poena sequatur,
hic putat esse deos et peierat, atque ita secum:
'decernat quodcumque volet de corpore nostro
Isis et irato feriat mea lumina sistro,
dummodo vel caecus teneam quos abnego nummos.
et phthisis et vomicae putres et dimidium crus
sunt tanti. pauper locupletem optare podagram
nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra nec
Archigene; quid enim velocis gloria plantae
praestat et esuriens Pisaeae ramus olivae?
ut sit magna, tamen certe lenta ira deorum est;
si curant igitur cunctos punire nocentes,
quando ad me venient? sed et exorabile numen

86 sunt qui in f. iam casibus *ω*   95 thisis *P*: chisis *P*²   97 ne dubitet *O*Ϛ

fortasse experiar, solet his ignoscere. multi
committunt eadem diverso crimina fato:
ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.'
sic animum dirae trepidum formidine culpae
confirmat, tunc te sacra ad delubra vocantem
praecedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
nam cum magna malae superest audacia causae,
creditur a multis fiducia. mimum agit ille,
urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
vel potius quantum Gradivus Homericus 'audis,
Iuppiter, haec nec labra moves, cum mittere vocem
debueris vel marmoreus vel aeneus? aut cur
in carbone tuo charta pia tura soluta
ponimus et sectum vituli iecur albaque porci
omenta? ut video, nullum discrimen habendum est
effigies inter vestras statuamque Vagelli.'
accipe quae contra valeat solacia ferre
et qui nec cynicos nec stoica dogmata legit
a cynicis tunica distantia, non Epicurum
suspicit exigui laetum plantaribus horti.
curentur dubii medicis maioribus aegri:
tu venam vel discipulo committe Philippi.
si nullum in terris tam detestabile factum
ostendis, taceo, nec pugnis caedere pectus
te veto nec plana faciem contundere palma,
quandoquidem accepto claudenda est ianua damno,
et maiore domus gemitu, maiore tumultu
planguntur nummi quam funera; nemo dolorem
fingit in hoc casu, vestem diducere summam
contentus, vexare oculos umore coacto:
ploratur lacrimis amissa pecunia veris.

107 confirmant *Pω*: *corr.* Ϛ: confirmans *Hermann*   125 ueniam *P* ı *erasa*   131 dolores *P*²*ω*

sed si cuncta vides simili fora plena querella,
si decies lectis diversa parte tabellis
vana supervacui dicunt chirographa ligni,
arguit ipsorum quos littera gemmaque princeps
sardonychum, loculis quae custoditur eburnis,
ten (o delicias) extra communia censes
ponendum, quia tu gallinae filius albae,
nos viles pulli nati infelicibus ovis?
rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,
si flectas oculos maiora ad crimina. confer
conductum latronem, incendia sulpure coepta
atque dolo, primos cum ianua colligit ignes;
confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
pocula adorandae robiginis et populorum
dona vel antiquo positas a rege coronas;
haec ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus qui
radat inaurati femur Herculis et faciem ipsam
Neptuni, qui bratteolam de Castore ducat;
an dubitet solitus totum conflare Tonantem?
confer et artifices mercatoremque veneni
et deducendum corio bovis in mare, cum quo
clauditur adversis innoxia simia fatis.
haec quota pars scelerum, quae custos Gallicus urbis
usque a lucifero donec lux occidat audit?
humani generis mores tibi nosse volenti
sufficit una domus; paucos consume dies et
dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
quis tumidum guttur miratur in Alpibus aut quis
in Meroe crasso maiorem infante mamillam?
caerula quis stupuit Germani lumina, flavam
caesariem et madido torquentem cornua cirro?

139 *post* 140 *posuit P, ordinem correxit* P^2 140 teno delicias *P*: te nunc delicias *ω* 153 solitumst *Munro* cum flare *P* 164 qui *P*: *corr.* P^2

nempe quod haec illis natura est omnibus una.
ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram
Pygmaeus parvis currit bellator in armis,
mox inpar hosti raptusque per aera curvis
unguibus a saeva fertur grue. si videas hoc
gentibus in nostris, risu quatiare; sed illic,
quamquam eadem adsidue spectentur proelia, ridet
nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
'nullane peiuri capitis fraudisque nefandae
poena erit?' abreptum crede hunc graviore catena
protinus et nostro (quid plus velit ira?) necari
arbitrio: manet illa tamen iactura nec umquam
depositum tibi sospes erit, sed corpore trunco
invidiosa dabit minimus solacia sanguis.
'at vindicta bonum vita iucundius ipsa.'
nempe hoc indocti, quorum praecordia nullis
interdum aut levibus videas flagrantia causis,
quantulacumque adeo est occasio sufficit irae:
Chrysippus non dicet idem nec mite Thaletis
ingenium dulcique senex vicinus Hymetto,
qui partem acceptae saeva inter vincla cicutae
accusatori nollet dare. plurima felix
paulatim vitia atque errores exuit omnes,
prima docet rectum sapientia. quippe minuti
semper et infirmi est animi exiguique voluptas
ultio. continuo sic collige, quod vindicta
nemo magis gaudet quam femina. cur tamen hos tu
evasisse putes, quos diri conscia facti
mens habet attonitos et surdo verbere caedit
occultum quatiente animo tortore flagellum?
poena autem vehemens ac multo saevior illis

168 puruis *P* 174 peiuri *ex* priori *P* 175 affectum $P^2 T\varsigma$ 176 qui *P* 178 si *Weidner* 180 bonum est P^2 189 docens *ω*: doces O^2 *quod coniecit Buecheler* 190 et *om.* *P*

quas et Caedicius gravis invenit et Rhadamanthus,
nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates
haut inpunitum quondam fore quod dubitaret
depositum retinere et fraudem iure tueri
iurando. quaerebat enim quae numinis esset
mens et an hoc illi facinus suaderet Apollo.
reddidit ergo metu, non moribus, et tamen omnem
vocem adyti dignam templo veramque probavit
extinctus tota pariter cum prole domoque
et quamvis longa deductis gente propinquis.
has patitur poenas peccandi sola voluntas.
nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
facti crimen habet. cedo si conata peregit.
perpetua anxietas nec mensae tempore cessat
faucibus ut morbo siccis interque molares
difficili crescente cibo, sed vina misellus
expuit, Albani veteris pretiosa senectus
displicet; ostendas melius, densissima ruga
cogitur in frontem velut acri ducta Falerno.
nocte brevem si forte indulsit cura soporem
et toto versata toro iam membra quiescunt,
continuo templum et violati numinis aras
et quod praecipuis mentem sudoribus urguet,
te videt in somnis; tua sacra et maior imago
humana turbat pavidum cogitque fateri.
hi sunt qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
cum tonat, exanimis, primo quoque murmure caeli,
non quasi fortuitus nec ventorum rabie sed
iratus cadat in terras et iudicet ignis.
illa nihil nocuit, cura graviore timetur

205 probabit *P*: *corr.* *P*² *Weidner* uoluptas *POT*ς 208 saeua *P*ς: scaeua ς: laeua 212 et *P*²*OT*ς 213 sed uina] setina *Herel et Withof* 226 terra sed *P*: *corr.* *P*² uindicet ς

proxima tempestas velut hoc dilata sereno.
praeterea lateris vigili cum febre dolorem
si coepere pati, missum ad sua corpora morbum
infesto credunt a numine, saxa deorum
haec et tela putant. pecudem spondere sacello
balantem et Laribus cristam promittere galli
non audent; quid enim sperare nocentibus aegris
concessum? vel quae non dignior hostia vita?
mobilis et varia est ferme natura malorum;
cum scelus admittunt, superest constantia: quod fas
atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
criminibus. tamen ad mores natura recurrit
damnatos fixa et mutari nescia. nam quis
peccandi finem posuit sibi? quando recepit
eiectum semel attrita de fronte ruborem?
quisnam hominum est quem tu contentum videris uno
flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
perfidus et nigri patietur carceris uncum
aut maris Aegaei rupem scopulosque frequentes
exulibus magnis. poena gaudebis amara
nominis invisi tandemque fatebere laetus
nec surdum nec Teresian quemquam esse deorum.

XIV

Plvrima sunt, Fuscine, et fama digna sinistra
et nitidis maculam haesuram figentia rebus,
quae monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
si damnosa senem iuvat alea, ludit et heres
bullatus parvoque eadem movet arma fritillo.

237 quid fas ς
XIV de institutionibus *P* 1 *post hunc uersum ima pg. add. m.*
s. eo s. sunt fama
antiqua in P et quod maiorum uitia sequiturque minores, *eadem sine glossis supra scriptis OTω*: *ex summario aliquo memoriali uidentur interpolata* 2 haesuram *PT*ς] aesuram *O*: ac rugam ω

nec melius de se cuiquam sperare propinquo
concedet iuvenis, qui radere tubera terrae,
boletum condire et eodem iure natantis
mergere ficedulas didicit nebulone parente
et cana monstrante gula; cum septimus annus
transierit puerum, nondum omni dente renato,
barbatos licet admoveas mille inde magistros,
hinc totidem, cupiet lauto cenare paratu
semper et a magna non degenerare culina.
mitem animum et mores modicis erroribus aequos
praecipit atque animas servorum et corpora nostra
materia constare putat paribusque elementis,
an saevire docet Rutilus qui gaudet acerbo
plagarum strepitu et nullam Sirena flagellis
conparat, Antiphates trepidi laris ac Polyphemus,
tunc felix quotiens aliquis tortore vocato
uritur ardenti duo propter lintea ferro?
quid suadet iuveni laetus stridore catenae,
quem mire adficiunt inscripta, ergastula, carcer?
rusticus expectas ut non sit adultera Largae
filia, quae numquam maternos dicere moechos
tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
ut non terdecies respiret? conscia matri
virgo fuit, ceras nunc hac dictante pusillas
implet et ad moechum dat eisdem ferre cinaedis.
sic natura iubet: velocius et citius nos
corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
cum subeant animos auctoribus. unus et alter
forsitan haec spernant iuvenes, quibus arte benigna
et meliore luto finxit praecordia Titan,
sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt

9 ficellas *Lachmann* 11 puero $P^2\omega$ 13 cupient *P erasa* n 24 adliciunt *Postgate* scripta *P* : *corr.* P^2 : inscripti *H. Richards*, *distinguunt alii* inscripta ergastula, carcer rusticus? 30 moechos $P^2\omega$ 33 subeant ω

et monstrata diu veteris trahit orbita culpae.
abstineas igitur damnandis. huius enim vel
una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
ex nobis geniti, quoniam dociles imitandis
turpibus ac pravis omnes sumus, et Catilinam
quocumque in populo videas quocumque sub axe,
sed nec Brutus erit Bruti nec avunculus umquam.
nil dictu foedum visuque haec limina tangat,
intra quae pater est; procul, a procul inde puellae
lenonum et cantus pernoctantis parasiti.
maxima debetur puero reverentia, siquid
turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
sed peccaturo obstet tibi filius infans.
nam siquid dignum censoris fecerit ira
quandoque et similem tibi se non corpore tantum
nec vultu dederit, morum quoque filius et qui
omnia deterius tua per vestigia peccet,
corripies nimirum et castigabis acerbo
clamore ac post haec tabulas mutare parabis.
unde tibi frontem libertatemque parentis,
cum facias peiora senex vacuumque cerebro
iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quaerat?
  hospite venturo cessabit nemo tuorum.
'verre pavimentum, nitidas ostende columnas,
arida cum tota descendat aranea tela;
hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter.'
vox domini furit instantis virgamque tenentis.
ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
atria displiceant oculis venientis amici,
ne perfusa luto sit porticus, et tamen uno

38 damnandis huius enim *PO* : damnis (damni *T*) huiusce etenim $P^2\omega$ 39 nec *P erasa* c 43 usquam $P^2\omega$ 45 puer T^2 ω a *Cramer* : ac *POT*ς : hac ς 48 ne ς 49 abstet P^2 : obsistat ω : obsistet *T* 51 quandoquidem $P^2\omega$ 52 et cum $P^2\omega$ 55 ac ex hac *P* : aut P^2Tς 63 fremit ς : fremat *OT*ς

semodio scobis haec emendat servulus unus:
illud non agitas, ut sanctam filius omni
aspiciat sine labe domum vitioque carentem?
gratum est quod patriae civem populoque dedisti,
si facis ut patria sit idoneus, utilis agris,
utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
plurimum enim intererit quibus artibus et quibus hunc tu
moribus instituas. serpente ciconia pullos
nutrit et inventa per devia rura lacerta:
illi eadem sumptis quaerunt animalia pinnis.
vultur iumento et canibus crucibusque relictis
ad fetus properat partemque cadaveris adfert:
hic est ergo cibus magni quoque vulturis et se
pascentis, propria cum iam facit arbore nidos.
sed leporem aut capream famulae Iovis et generosae
in saltu venantur aves, hinc praeda cubili
ponitur: inde autem cum se matura levavit
progenies, stimulante fame festinat ad illam
quam primum praedam rupto gustaverat ovo.
aedificator erat Cretonius et modo curvo
litore Caietae, summa nunc Tiburis arce,
nunc Praenestinis in montibus alta parabat
culmina villarum Graecis longeque petitis
marmoribus vincens Fortunae atque Herculis aedem,
ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
dum sic ergo habitat Cretonius, inminuit rem,
fregit opes, nec parva tamen mensura relictae
partis erat. totam hanc turbavit filius amens,
dum meliore novas attollit marmore villas.
quidam sortiti metuentem sabbata patrem
nil praeter nubes et caeli numen adorant,

71 patria $P\Sigma$: patriae ω 82 tunc ω 83 leuauit *T Priscianus G. L. K.* ii. 243: leuaret *P*: leuabit ω: levarit ς 85 gustauerit *O*ς 86 cetronius $P^2\omega$ 88 pararat *P*: *corr.* P^2 92 cetonius *P*: cetronius ω

nec distare putant humana carne suillam
qua pater abstinuit, mox et praeputia ponunt;
Romanas autem soliti contemnere leges
Iudaicum ediscunt et servant ac metuunt ius,
tradidit arcano quodcumque volumine Moyses,
non monstrare vias eadem nisi sacra colenti,
quaesitum ad fontem solos deducere verpos.
sed pater in causa, cui septima quaeque fuit lux
ignava et partem vitae non attigit ullam.
sponte tamen iuvenes imitantur cetera, solam
inviti quoque avaritiam exercere iubentur.
fallit enim vitium specie virtutis et umbra,
cum sit triste habitu vultuque et veste severum,
nec dubie tamquam frugi laudetur avarus,
tamquam parcus homo et rerum tutela suarum
certa magis quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens aut Ponticus. adde quod hunc, de
quo loquor, egregium populus putat adquirendi
artificem; quippe his crescunt patrimonia fabris,
sed crescunt quocumque modo, maioraque fiunt
incude adsidua semperque ardente camino.
et pater ergo animi felices credit avaros;
qui miratur opes, qui nulla exempla beati
pauperis esse putat, iuvenes hortatur ut illa
ire via pergant et eidem incumbere sectae.
sunt quaedam vitiorum elementa, his protinus illos
inbuit et cogit minimas ediscere sordes;
mox adquirendi docet insatiabile votum.
servorum ventres modio castigat iniquo

111 laudatur $P^2\omega$ 112 cautela *T*ς 113 fortunas ω: fortunas eruet *P erasa* s: fortuna reseruet P^2 115 adque (atque) uerendi $P^2\omega$: atque uerendum ς 119 felices (i) *P*: *sed* e *in ras. et* i *supra scripsit* P^2: felices ς *Priscianus G. L. K.* iii. 316: felicis *T*ς 120 mirantur $P^2\omega$ hi nulla $P^2\omega$ 121 putant $P^2\omega$ hortantur *O*ς illam $P^2\omega$ *Priscianus G. L. K.* ii. 304 122 uiam $P^2\omega$ *Priscianus* peragant *P*, *cf. Pers.* v. 150 123 illis *P*: *corr.* P^2

ipse quoque esuriens, neque enim omnia sustinet umquam
mucida caerulei panis consumere frusta,
hesternum solitus medio servare minutal
septembri nec non differre in tempora cenae
alterius conchem aestivam cum parte lacerti
signatam vel dimidio putrique siluro,
filaque sectivi numerata includere porri;
invitatus ad haec aliquis de ponte negabit.
sed quo divitias haec per tormenta coactas,
cum furor haut dubius, cum sit manifesta phrenesis,
ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
interea pleno cum turget sacculus ore,
crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crevit,
et minus hanc optat qui non habet. ergo paratur
altera villa tibi; cum rus non sufficit unum,
et proferre libet fines maiorque videtur
et melior vicina seges, mercaris et hanc et
arbusta et densa montem qui canet oliva.
quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
nocte boves macri lassoque famelica collo
iumenta ad virides huius mittentur aristas,
nec prius inde domum quam tota novalia saevos
in ventres abeant, ut credas falcibus actum.
dicere vix possis quam multi talia plorent
et quot venales iniuria fecerit agros.
sed qui sermones, quam foede bucina famae!
'quid nocet haec?' inquit 'tunicam mihi malo lupini
quam si me toto laudet vicinia pago
exigui ruris paucissima farra secantem.'
scilicet et morbis et debilitate carebis,
et luctum et curam effugies, et tempora vitae

131 concham aestiui (aestiue *O*) $P^2\omega$ lacernae *O* 134 negauit *P* 137 egenti $P^2\varsigma$ 139 creuit *P sub ras.* $T\varsigma$: crescit $P^2OT^2\omega$ 141 *distinxi Class. Rev.* ix. 348 147 mitentur *P* : mittuntur ω 152 foede *P* : foedae ω : *possis* foeda est 153 hoc $P^2\omega$

longa tibi posthac fato meliore dabuntur,
si tantum culti solus possederis agri,
quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
mox etiam fractis aetate ac Punica passis
proelia vel Pyrrhum inmanem gladiosque Molossos
tandem pro multis vix iugera bina dabantur
vulneribus, merces haec sanguinis atque laboris
nullis visa umquam meritis minor aut ingratae
curta fides patriae. saturabat glaebula talis
patrem ipsum turbamque casae, qua feta iacebat
uxor et infantes ludebant quattuor, unus
vernula, tres domini, sed magnis fratribus horum
a scrobe vel sulco redeuntibus altera cena
amplior et grandes fumabant pultibus ollae.
nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
inde fere scelerum causae, nec plura venena
miscuit aut ferro grassatur saepius ullum
humanae mentis vitium quam saeva cupido
inmodici census. nam dives qui fieri vult,
et cito vult fieri; sed quae reverentia legum,
quis metus aut pudor est umquam properantis avari?
'vivite contenti casulis et collibus istis,
o pueri' Marsus dicebat et Hernicus olim
Vestinusque senex 'panem quaeramus aratro,
qui satis est mensis; laudant hoc numina ruris,
quorum ope et auxilio gratae post munus aristae
contingunt homini veteris fastidia quercus.
nil vetitum fecisse volet quem non pudet alto
per glaciem perone tegi, qui summovet euros
pellibus inversis: peregrina ignotaque nobis
ad scelus atque nefas, quaecumque est, purpura ducit.'
haec illi veteres praecepta minoribus, at nunc

158 post haec $P^2\omega$ 165 aut $PO\varsigma$: haut P^2 : haud ω 176 indomiti $P^2\omega$ 184 homines *m rec. in* $P\varsigma$

post finem autumni media de nocte supinum
clamosus iuvenem pater excitat: 'accipe ceras,
scribe, puer, vigila, causas age, perlege rubras
maiorum leges. aut vitem posce libello,
sed caput intactum buxo naresque pilosas
adnotet et grandes miretur Laelius alas;
dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
adferat. aut longos castrorum ferre labores
si piget et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
cum lituis audita, pares quod vendere possis
pluris dimidio, nec te fastidia mercis
ullius subeant ablegandae Tiberim ultra,
neu credas ponendum aliquid discriminis inter
unguenta et corium; lucri bonus est odor ex re
qualibet. illa tuo sententia semper in ore
versetur dis atque ipso Iove digna poeta:
"unde habeas quaerit nemo, sed oportet habere."
hoc monstrant vetulae pueris repentibus assae,
hoc discunt omnes ante alpha et beta puellae.'
talibus instantem monitis quemcumque parentem
sic possem adfari: 'dic, o vanissime, quis te
festinare iubet? meliorem praesto magistro
discipulum. securus abi: vinceris ut Aiax
praeteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
parcendum est teneris, nondum implevere medullas:
naturae mala nequitia est. cum pectere barbam
coeperit et longae mucronem admittere cultri,
falsus erit testis, vendet periuria summa
exigua et Cereris tangens aramque pedemque.

192 uigil accusas P^2 *postea deleta* 199 trepido $P^2\omega$ 208 repentibus *PT*: poscentibus $P^2O\omega$: reptantibus *Duff* assem ς 211 possem *ut uidetur P*: possum $P^2\omega$: possim *O*ς 216 maturae ς nequitiaest *P*: st *del.* P^2: nequitiae ω 217 longe *P*: longi ω

elatam iam crede nurum, si limina vestra
mortifera cum dote subit. quibus illa premetur
per somnum digitis! nam quae terraque marique
adquirenda putas, brevior via conferet illi;
nullus enim magni sceleris labor. "haec ego numquam
mandavi" dices olim "nec talia suasi."
mentis causa malae tamen est et origo penes te.
nam quisquis magni census praecepit amorem,
et laevo monitu pueros producit avaros,
et qui per fraudes patrimonia conduplicavit,
dat libertatem et totas effundit habenas
curriculo, quem si revoces, subsistere nescit
et te contempto rapitur metisque relictis.
nemo satis credit tantum delinquere quantum
permittas; adeo indulgent sibi latius ipsi.
cum dicis iuveni stultum, qui donet amico,
qui paupertatem levet attollatque propinqui,
et spoliare doces et circumscribere et omni
crimine divitias adquirere, quarum amor in te
quantus erat patriae Deciorum in pectore, quantum
dilexit Thebas, si Graecia vera, Menoeceus,
in quorum sulcis legiones dentibus anguis
cum clipeis nascuntur et horrida bella capessunt
continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
ergo ignem cuius scintillas ipse dedisti,
flagrantem late et rapientem cuncta videbis.
nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
in cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
nota mathematicis genesis tua, sed grave tardas
expectare colus; morieris stamine nondum
abrupto. iam nunc obstas et vota moraris,

229 *om. OT*ς *post* 230 *supplet* T^2 *in mg.* conduplicauit *conieci, cf. ad* 84: conduplicari *P*ω: conduplicare ς 240 ueraque moenoceus *P supra scr.* moeniceus: P^2 *item* meneceus *mg. m. rec.* 247 caueam P^2OTς

iam torquet iuvenem longa et cervina senectus.
ocius Archigenem quaere atque eme quod Mithridates
composuit; si vis aliam decerpere ficum
atque alias tractare rosas, medicamen habendum est,
sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex.'
  monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
nulla aequare queas praetoris pulpita lauti,
si spectes quanto capitis discrimine constent
incrementa domus, aerata multus in arca
fiscus et ad vigilem ponendi Castora nummi,
ex quo Mars Vltor galeam quoque perdidit et res
non potuit servare suas. ergo omnia Florae
et Cereris licet et Cybeles aulaea relinquas;
tanto maiores humana negotia ludi.
an magis oblectant animum iactata petauro
corpora quique solet rectum descendere funem,
quam tu, Corycia semper qui puppe moraris
atque habitas coro semper tollendus et austro,
perditus ac vilis sacci mercator olentis,
qui gaudes pingue antiquae de litore Cretae
passum et municipes Iovis advexisse lagonas?
hic tamen ancipiti figens vestigia planta
victum illa mercede parat, brumamque famemque
illa reste cavet: tu propter mille talenta
et centum villas temerarius. aspice portus
et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est iam
in pelago. veniet classis, quocumque vocarit
spes lucri, nec Carpathium Gaetulaque tantum
aequora transiliet, sed longe Calpe relicta
audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
grande operae pretium est, ut tenso folle reverti
inde domum possis tumidaque superbus aluta,

255 et (*supra scr.* uel aut P^2) . . . ||et *P* : aut . . . aut *ω* 269 ac uilis] a siculis *ω* 270 pingui P^2*Oϛ* 277 uocarit *om.* *P* : *add.* P^2 : uocarint *Monac.* 408 *fortasse recte*

Oceani monstra et iuvenes vidisse marinos.
non unus mentes agitat furor. ille sororis
in manibus vultu Eumenidum terretur et igni,
hic bove percusso mugire Agamemnona credit
aut Ithacum: parcat tunicis licet atque lacernis,
curatoris eget qui navem mercibus implet
ad summum latus et tabula distinguitur unda,
cum sit causa mali tanti et discriminis huius
concisum argentum in titulos faciesque minutas.
occurrunt nubes et fulgura: 'solvite funem'
frumenti dominus clamat piperisve coempti
'nil color hic caeli, nil fascia nigra minatur;
aestivum tonat.' infelix hac forsitan ipsa
nocte cadet fractis trabibus fluctuque premetur
obrutus et zonam laeva morsuque tenebit.
sed cuius votis modo non suffecerat aurum
quod Tagus et rutila volvit Pactolus harena,
frigida sufficient velantis inguina panni
exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
dum rogat et picta se tempestate tuetur.
  tantis parta malis cura maiore metuque
servantur. misera est magni custodia census.
dispositis praedives amis vigilare cohortem
servorum noctu Licinus iubet, attonitus pro
electro signisque suis Phrygiaque columna
atque ebore et lata testudine. dolia nudi
non ardent cynici; si fregeris, altera fiet
cras domus, atque eadem plumbo commissa manebit.
sensit Alexander, testa cum vidit in illa
magnum habitatorem, quanto felicior hic qui

285 torretur P^2 (*mutatum postea in* ter-) *O* 287 lacertis P^2*ϛ* 289 u||da *P* : unda P^2*Oϛ* : una *ϛ* : uda *Tϛ* 295 ac *Pϛ* : at *Tϛ* : an *O* 296 cadit *P* 305 prodiues *P* : *corr.* P^2 307 elec|| *P* : electro P^2*ω* : electris *Buecheler, nescio an recte* 310 adque *P* : aut *ϛ*

nil cuperet quam qui totum sibi posceret orbem,
passurus gestis aequanda pericula rebus.
nullum numen habes si sit prudentia, nos te,
nos facimus, Fortuna, deam. mensura tamen quae
sufficiat census, siquis me consulat, edam:
in quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
quantum Socratici ceperunt ante penates;
numquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
acribus exemplis videor te cludere? misce
ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
haec quoque si rugam trahit extenditque labellum,
sume duos equites, fac tertia quadringenta.
si nondum inplevi gremium, si panditur ultra,
nec Croesi fortuna umquam nec Persica regna
sufficient animo nec divitiae Narcissi,
indulsit Caesar cui Claudius omnia, cuius
paruit imperiis uxorem occidere iussus.

XV

Qvis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Aegyptos portenta colat? crocodilon adorat
pars haec, illa pavet saturam serpentibus ibin.
effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
dimidio magicae resonant ubi Memnone chordae
atque vetus Thebe centum iacet opruta portis.
illic aeluros, hic piscem fluminis, illic
oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.

328 crysi *P*
XV de religionibus aegypti *P* *sat.* xvi *ante* xv *ponunt* *T*ς *Ambr. R. Ven.* 12. 13, *Ven.* 456 1 bolusi *P*: uolsi P^2 5 '*quidam* dimidium *legunt*' *schol. Bobiense* memnonie *P erasa* i: memnona *Bob.* 7 illic aeluros *Brodaeus*: illicaeruleos *P*: illic caeruleos ω: *in fine* illi *P* c *add.* P^2

porrum et caepe nefas violare et frangere morsu;
o sanctas gentes quibus haec nascuntur in hortis
numina! lanatis animalibus abstinet omnis
mensa, nefas illic fetum iugulare capellae:
carnibus humanis vesci licet. attonito cum
tale super cenam facinus narraret Vlixes
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam
moverat ut mendax aretalogus. 'in mare nemo
hunc abicit saeva dignum veraque Charybdi,
fingentem inmanes Laestrygonas atque Cyclopas?
nam citius Scyllam vel concurrentia saxa
Cyaneis plenos et tempestatibus utres
crediderim aut tenui percussum verbere Circes
et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
tam vacui capitis populum Phaeaca putavit?'
sic aliquis merito nondum ebrius et minimum qui
de Corcyraea temetum duxerat urna;
solus enim haec Ithacus nullo sub teste canebat.
nos miranda quidem, sed nuper consule Iunco
gesta super calidae referemus moenia Copti,
nos volgi scelus et cunctis graviora coturnis;
nam scelus, a Pyrrha quamquam omnia syrmata volvas,
nullus aput tragicos populus facit. accipe nostro
dira quod exemplum feritas produxerit aevo.
  inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
inmortale odium et numquam sanabile vulnus
ardet adhuc Ombos et Tentyra. summus utrimque
inde furor volgo, quod numina vicinorum
odit uterque locus, cum solos credat habendos
esse deos quos ipse colit. sed tempore festo

16 et *Bob.* 18 et ciclopas *O*ς *Bob.* 20 Cyanes ω: Cyaneas *codex Stephani* 22 aut P^2*O*ς 26 hic *P* 27 iunco *Bob. Veneti quattuor* (12. 13: 12. 14: 12. 156: 12. 157) *Monac.* 408 ς: iunpo *P*: *mutauit in* iunco P^2: uino *O*: iunio ω 29 uulgi *codd.* 35 combos P^2ω: umbos *Bob.*: compos *O*: coptos *Pauw* tentura *Bob.*

alterius populi rapienda occasio cunctis
visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
laetum hilaremque diem, ne magnae gaudia cenae
sentirent positis ad templa et compita mensis
pervigilique toro, quem nocte ac luce iacentem
septimus interdum sol invenit. horrida sane
Aegyptos, sed luxuria, quantum ipse notavi,
barbara famoso non cedit turba Canopo.
adde quod et facilis victoria de madidis et
blaesis atque mero titubantibus. inde virorum
saltatus nigro tibicine, qualiacumque
unguenta et flores multaeque in fronte coronae:
hinc ieiunum odium. sed iurgia prima sonare
incipiunt animis ardentibus, haec tuba rixae.
dein clamore pari concurritur, et vice teli
saevit nuda manus. paucae sine vulnere malae,
vix cuiquam aut nulli toto certamine nasus
integer. aspiceres iam cuncta per agmina vultus
dimidios, alias facies et hiantia ruptis
ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
ludere se credunt ipsi tamen et puerilis
exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
et sane quo tot rixantis milia turbae,
si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et iam
saxa inclinatis per humum quaesita lacertis
incipiunt torquere, domestica seditioni
tela, nec hunc lapidem qualis et Turnus et Aiax,
vel quo Tydides percussit pondere coxam
Aeneae, sed quem valeant emittere dextrae
illis dissimiles et nostro tempore natae.
nam genus hoc vivo iam decrescebat Homero,

39 cultis P^2 44 interea P^2O (*corr.* O^2)T ς 46 turba] ripa P^2Oς 55 toto] ceco P^2 61 quod $P^2\omega$ militat urbe P: *corr.* P^2 64 seditioni *Valesius*: seditione $P\omega$ 65 qualis et P: quali se $P^2\omega$: qualem uel O *in ras.*

terra malos homines nunc educat atque pusillos;
ergo deus quicumque aspexit, ridet et odit.
a deverticulo repetatur fabula. postquam
subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
audet et infestis pugnam instaurare sagittis;
terga fugae celeri praestant instantibus Ombis
qui vicina colunt umbrosae Tentyra palmae.
labitur hic quidam nimia formidine cursum
praecipitans capiturque. ast illum in plurima sectum
frusta et particulas, ut multis mortuus unus
sufficeret, totum corrosis ossibus edit
victrix turba, nec ardenti decoxit aeno
aut veribus, longum usque adeo tardumque putavit
expectare focos, contenta cadavere crudo.
hic gaudere libet quod non violaverit ignem,
quem summa caeli raptum de parte Prometheus
donavit terris; elemento gratulor et te
exultare reor. sed qui mordere cadaver
sustinuit, nil umquam hac carne libentius edit;
nam scelere in tanto ne quaeras et dubites an
prima voluptatem gula senserit, ultimus autem
qui stetit, absumpto iam toto corpore ductis
per terram digitis aliquid de sanguine gustat.
Vascones, haec fama est, alimentis talibus olim
produxere animas. sed res diversa, sed illic
fortunae invidia est bellorumque ultima, casus
extremi, longae dira obsidionis egestas.
huius enim, quod nunc agitur, miserabile debet
exemplum esse cibi, sicut modo dicta mihi gens

75 fugae *PO Ven.* 156, 157, 193 ς: fuga ω: fuga sceleri P^2 praestant instantibus ombis O: praestant *ceteris erasis, sed in fine elucente littera* s P: praestant instantibus omnes (orbes *Leid.* 82) *Vrbin.* 661. *Palatin.* 1701. *Leid.* 82: praestantibus omnibus instans (P^2 *Ambr. R. Ven* 163 ς) *aut* instant ω 77 hinc *PO cf.* iii. 21 85 promethea P: *corr.* P^2 93 haec POς] ut $P^2\omega$ elementis P: *corr.* P^2 olim PT: usi $P^2\omega$ 98 *sententiam expedii Class. Rev.* xii. 441

post omnis herbas, post cuncta animalia, quidquid
cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
pallorem ac maciem et tenuis miserantibus artus,
membra aliena fame lacerabant, esse parati
et sua. quisnam hominum veniam dare quisve deorum
urbibus abnueret dira atque inmania passis
et quibus illorum poterant ignoscere manes,
quorum corporibus vescebantur? melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quidam
pro vita facienda putant, sed Cantaber unde
stoicus antiqui praesertim aetate Metelli?
nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas,
Gallia causidicos docuit facunda Britannos,
de conducendo loquitur iam rhetore Thyle.
nobilis ille tamen populus quem diximus, et par
virtute atque fide sed maior clade Zacynthos
tale quid excusat: Maeotide saevior ara
Aegyptos. quippe illa nefandi Taurica sacri
inventrix homines (ut iam quae carmina tradunt
digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil
aut gravius cultro timet hostia. quis modo casus
inpulit hos? quae tanta fames infestaque vallo
arma coegerunt tam detestabile monstrum
audere? anne aliam terra Memphitide sicca
invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
qua nec terribiles Cimbri nec Brittones umquam
Sauromataeque truces aut inmanes Agathyrsi,
hac saevit rabie inbelle et inutile vulgus,
parvula fictilibus solitum dare vela phaselis
et brevibus pictae remis incumbere testae.

104 Vrbibus *P*: uiribus $P^2\omega$: ventribus *Valesius*: Virbius *Palmer* 107 omnia quidam *POς*: omnia, quaedam $P^2\omega$ 112 retor et hyle *P*: retore thyle *mg.* thile P^2 114 Zacynthos *P* (g *pro* c P^2): Zaghuntus *T*: saguntus ω 124 bistones *Oς* 126 rauiae *P*: rabiae P^2

nec poenam sceleri invenies nec digna parabis
supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
et similes ira atque fames. mollissima corda
humano generi dare se natura fatetur,
quae lacrimas dedit; haec nostri pars optima sensus.
plorare ergo iubet causam dicentis amici
squaloremque rei, pupillum ad iura vocantem
circumscriptorem, cuius manantia fletu
ora puellares faciunt incerta capilli.
naturae imperio gemimus, cum funus adultae
virginis occurrit vel terra clauditur infans
et minor igne rogi. quis enim bonus et face dignus
arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
ulla aliena sibi credit mala? separat hoc nos
a grege mutorum, atque ideo venerabile soli
sortiti ingenium divinorumque capaces
atque exercendis pariendisque artibus apti
sensum a caelesti demissum traximus arce,
cuius egent prona et terram spectantia. mundi
principio indulsit communis conditor illis
tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
adfectus petere auxilium et praestare iuberet,
dispersos trahere in populum, migrare vetusto
de nemore et proavis habitatas linquere silvas,
aedificare domos, laribus coniungere nostris
tectum aliud, tutos vicino limine somnos
ut collata daret fiducia, protegere armis
lapsum aut ingenti nutantem vulnere civem,
communi dare signa tuba, defendier isdem

134 casum lugentis *Curio* 135 squalorem atque rei *Ruperti et Kiaer* 138 aduitae *P*: *corr.* P^2 142 credit *POς*: credat $P^2\omega$ 145 pariendisque *O codex Vrbinas*: ||iendisque *P*: capiendisque $P^2\omega$: rapiendisque *Reginensis et Musei Britannici add.* 11 998 154 limite *Pς* 157 defendi|| *P*: -er *in ras. add.* P^2: *fortasse* defendique isdem *legebatur in P*

turribus atque una portarum clave teneri.
sed iam serpentum maior concordia. parcit
cognatis maculis similis fera. quando leoni
fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam
expiravit aper maioris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
perpetuam, saevis inter se convenit ursis.
ast homini ferrum letale incude nefanda
produxisse parum est, cum rastra et sarcula tantum
adsueti coquere et marris ac vomere lassi
nescierint primi gladios extendere fabri.
aspicimus populos quorum non sufficit irae
occidisse aliquem, sed pectora bracchia voltum
crediderint genus esse cibi. quid diceret ergo
vel quo non fugeret, si nunc haec monstra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
tamquam homine et ventri indulsit non omne legumen?

XVI

Qvis numerare queat felicis praemia, Galli,
militiae? nam si subeuntur prospera castra,
me pavidum excipiat tironem porta secundo
sidere. plus etenim fati valet hora benigni
quam si nos Veneris commendet epistula Marti
et Samia genetrix quae delectatur harena.
  commoda tractemus primum communia, quorum
haut minimum illud erit, ne te pulsare togatus
audeat, immo etsi pulsetur, dissimulet nec
audeat excussos praetori ostendere dentes

165 hominis *P erasa* s   168 extendere *PTς*] extundere $P^2\omega$: excudere *Oς* *Seruius Geor.* ii. 539   170 uoltu *P* (uultum P^2)   174 homini *P* : *corr.* P^2
XVI de felicitate militum *P*   1 galli *P* : galle $P^2\omega$ 2 subeantur $P^2\omega$ 3 excipiet $P^2O\varsigma$

et nigram in facie tumidis livoribus offam
atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus iudex datur haec punire volenti
calceus et grandes magna ad subsellia surae
legibus antiquis castrorum et more Camilli
servato, miles ne vallum litiget extra
et procul a signis. iustissima centurionum
cognitio est igitur de milite, nec mihi derit
ultio, si iustae defertur causa querellae:
tota cohors tamen est inimica, omnesque manipli
consensu magno efficiunt curabilis ut sit
vindicta et gravior quam iniuria. dignum erit ergo
declamatoris mulino corde Vagelli,
cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
milia clavorum. quis tam procul absit ab urbe
praeterea, quis tam Pylades, molem aggeris ultra
ut veniat? lacrimae siccentur protinus, et se
excusaturos non sollicitemus amicos.
'da testem' iudex cum dixerit, audeat ille
nescio quis, pugnos qui vidit, dicere 'vidi,'
et credam dignum barba dignumque capillis
maiorum. citius falsum producere testem
contra paganum possis quam vera loquentem
contra fortunam armati contraque pudorem.
  praemia nunc alia atque alia emolumenta notemus
sacramentorum. convallem ruris aviti
improbus aut campum mihi si vicinus ademit
et sacrum effodit medio de limite saxum,
quod mea cum patulo coluit puls annua libo,

12 oculum *P* : oculos $P^2\omega$ promittente relictum] promitte ||||||||| *P in ras.* nte relicto *postea* s *add.* P^2 : relictos ω 20 tamen cohors *P*   21 officiunt $P^2\omega$ 23 mutinensis *aut* mutinensi ω 24 caligas tot *Dempster* : caligatos $P\omega$ 29 cum *P* : quem ω : quam *O*   35 adque molumenta *P* : *corr.* P^2 38 at P^2 : aut ω 39 patulo *POς* : uetulo ω

debitor aut sumptos pergit non reddere nummos
vana supervacui dicens chirographa ligni,
expectandus erit qui lites inchoet annus
totius populi. sed tunc quoque mille ferenda
taedia, mille morae; totiens subsellia tantum
sternuntur, iam facundo ponente lacernas
Caedicio et Fusco iam micturiente parati
digredimur lentaque fori pugnamus harena.
ast illis quos arma tegunt et balteus ambit,
quod placitum est ipsis praestatur tempus agendi,
nec res atteritur longo sufflamine litis.
  solis praeterea testandi militibus ius
vivo patre datur. nam quae sunt parta labore
militiae, placuit non esse in corpore census,
omne tenet cuius regimen pater. ergo Coranum
signorum comitem castrorumque aera merentem
quamvis iam tremulus captat pater; hunc favor aequus
provehit et pulchro reddit sua dona labori.
ipsius certe ducis hoc referre videtur
ut qui fortis erit, sit felicissimus idem,
ut laeti phaleris omnes et torquibus, omnes

* * *

45 lucernas *P²OTϛ*   48 illi *POϛ*   49 illis *Oϛ*   50 sub flamine *P*   56 fauor *Ruperti*: labor *Pω*   60 *in P uersus extremus folii* 79ᵛ *in extrema pagina: sequitur fol.* 80ʳ *uitas Iuuenalis continens. Notandum quod etiam in T extremus uersus folii* 88 *recti est*

INDEX NOMINVM PERSI

INDEX NOMINVM PERSI

INDEX NOMINVM IVVENALIS

INDEX NOMINVM IVVENALIS